

İSPANYA PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1.	DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	2
2.	PAZARIN ÖZELLİKLERİ	13
3.	ÖNEMLİ SEKTÖRLER	20
4.	PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	32
5.	ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER.....	37

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Politikası

1986 yılında Avrupa Birliği'ne (AB) tam üye olmasının ardından İspanya, Avrupa Birliği'nin diğer tüm ortak politikalarıyla beraber ortak ticaret politikasını da üstlenmiş ve AB'nin ortak gümrük tarifelerini uygulamaya koymuştur. Buna bağlı olarak Avrupa Birliği'ne üye ülkelerden yapılan ithalat gümrük vergisinden muaftır. AB üyesi olmayan ülkelerden ithal edilen ürünler için Avrupa Birliği'nin ortak gümrük tarifeleri uygulanmaktadır. Avrupa Birliği'ne üye ülkelerden yapılan ithalatta izin ve miktar sınırlaması yoktur.

Avrupa Birliği Ortak Dış Ticaret Politikası

Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeler arasında tesis edilen Gümrük Birliği çerçevesinde, üye ülkeler üçüncü ülkelerden ithalatta ortak kurallar uygulamaktadır.

Bu çerçevede, ticaret politikası münhasıran Avrupa Birliği'nin yetki alanına girmekte ve "Ortak Ticaret Politikası (OTP)" olarak adlandırılmaktadır. OTP, ortak gümrük tarifeleri; çok taraflı, bölgesel ve ikili ticaret anlaşmaları; üçüncü ülkelere uygulanan tek taraflı tavizler ve ticari savunma araçlarını kapsamaktadır. OTP çerçevesinde, mal ticaretinin yanı sıra hizmetler, ticaretle bağlantılı fikri mülkiyet hakları ve doğrudan yabancı yatırımlar AB'nin münhasır yetki alanında yer almaktadır.

Bu doğrultuda:

AB üyesi ülkelere ortak gümrük tarifesi ve ticari savunma araçları uygulanmakta olup, ürünlere uygulanan gümrük vergileri ve varsa, ürünler üzerinde bulunan ticari savunma araçlarına TARIC CONSULTATION veri tabanı üzerinden erişilebilmektedir.

TARIC veri tabanı ürün bazında faaliyet göstermektedir. TARIC görüntüleme sayfasında ürün kodu (good code) kısmına bilgi edinilmek istenen ürünün GTIP kodu, GeliŐ/VariŐ Ülkesi (Origin/Destination) kısmına ise ürünün ihraç veya ithal edilmek istendiği ülke yazılmak suretiyle söz konusu ürüne dair mevcut tüm uygulama ve tüzüklere ulaşılabilir. Ürünün GTIP kodunu bilmiyorsanız gelişmiş arama (advanced search) sekmesinden metin bazında da arama yapılabilir.

TARIC kullanılarak ne yapılabilir?

- Ürüne dair gümrük uygulamaları ve kotalarına, gümrük muafiyetlerine;
- Ürüne dair alınmış ticaret politikası önlemlerine (dampinge karşı uygulamalar, telafi edici önlemler vs.);
- Ürüne yönelik alınmış ithalat veya ihracat kısıtlamalarına ulaşılabilir.

TARIC veri tabanına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/taric_consultation.jsp?Lang=en)

Access2Market üye ülkelerin ve AB'nin 120'den fazla ticaret ortağının AB ile dış ticareti kapsamındaki;

- Gümrük Vergilerine;
- Menşe Kurallarına;
- Yürürlükteki Diğer Vergilerine;
- İthalat Prosedürlerine;
- Ürüne ilişkin Teknik Gerekliliklere;

- Dış Ticaret istatistiklerine ilişkin detaylı bilgileri ihtiva eden bir veri tabanıdır.

Access2Market veri tabanına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilir:

(<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/home>)

AB dışı ülkelerin AB ile olan ticari anlaşmalarına ve yararlanabildikleri gümrük muafiyetlerine aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/non-eu-markets>)

Üye ülkelerin pazar profillerine, ithalat prosedürlerine ve dış ticareti düzenleyen mevzuatı ile birlikte ticarete konu ürüne ilişkin teknik mevzuatına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/eu-market-0#tocms>)

Access2Market veri tabanında mal ticaretinin yanı sıra hizmet ticareti ve e-ticarete ilişkin veriler de yer almaktadır. Bu bilgilere aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/services>)

Access2Market veri tabanını daha etkin kullanmak adına Avrupa Komisyonunun organize ettiği sanal eğitim programlarına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilir:

(<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/events-access2markets>)

Ayrıca, AB tarafından üçüncü ülkelere karşı yürütülen ve tamamlanan dumping, sübvansiyon ve korunma önlemleri soruşturmalarına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir.

(<https://trade.ec.europa.eu/tdi/index.cfm>)

AB, ikili ticaret anlaşmaları bağlamında aktif bir ticaret politikası izlemektedir. AB tarafından yeni nesil serbest ticaret anlaşmaları (STA) ile mal ticaretinin yanı sıra, hizmetler, kamu alımları, fikri mülkiyet hakları, sürdürülebilir kalkınma gibi ticaret ile ilgili alanları da içeren kapsamlı STA'lar müzakere edilmekte ve akdedilmektedir. AB'nin STA'ları hakkında detaylı bilgiye aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(<https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/>)

AB, Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS) kapsamında Gelişme Yolundaki Ülke ve En Az Gelişmiş Ülkelere (EAGÜ) belirli dönemler için geçerli olacak şekilde tek taraflı olarak vergi tavizleri sağlamaktadır. Halihazırda uygulanan GTS Rejimi, düşük ve düşük orta gelirli ülkeler için gümrük tarifelerini tamamen ya da kısmen kaldıran Standart GTS Rejimi; sürdürülebilir kalkınma ve iyi yönetişimin sağlanmasını teşvik etmek üzere GTS Rejimi ekinde sayılan Uluslararası Konvansiyonları onaylamaları ve uygulamaları şartıyla gelişmekte olan ülkeler için tarifeleri sıfırlayan GTS + ve silah ve mühimmat hariç olmak üzere en az gelişmiş ülkelere gelen diğer malların vergisiz ve kotasız olarak AB pazarına girmesine imkan tanıyan Silahlar Hariç Her Şey (Everything But Arms-EBA) düzenlemelerini içermektedir. Güncel GTS yararlanıcısı ülkelerin listesine aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(<https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/generalised-scheme-of-preferences/>)

Avrupa Yeşil Mutabakatı

Avrupa Yeşil Mutabakatı

İş insanlarımız tarafından Avrupa Birliği üyesi ülkelerin pazarına erişimde dikkate alınması gereken önemli bir husus Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde gerçekleşmekte olan ekonomik dönüşüm sürecidir.

Avrupa Birliği (AB), 11 Aralık 2019 tarihinde açıkladığı [Avrupa Yeşil Mutabakatı \(AYM\)](#)¹ ile 2050 yılında iklim-nötr ilk kıta olma hedefini ortaya koymuştur. AB, bu hedefe ulaşmak için yeni bir büyüme stratejisi benimseyeceğini ve tüm politikalarını iklim değişikliği ekseninde yeniden şekillendireceğini açıklamıştır. Sanayiden finansmana, enerjiden ulaşırmaya ve binalardan tarıma uzanan bir dizi alanda AB politikalarında kapsamlı değişiklikler öngören Yeşil Mutabakat, Tek Pazar'ın tesisinden bu yana AB'nin en büyük girişimlerinden birisidir.

Bu kapsamda, AB'nin iklim, enerji, arazi kullanımı, ulaşım ve vergilendirme politikalarının 2030 yılına kadar 1990'daki seviyesine kıyasla %55 emisyon azalımı sağlanacak şekilde gözden geçirilmesi için ["Fit for 55" \(55'e Uyum\) mevzuat değişikliği paketi](#)² Avrupa Komisyonu'nca 14 Temmuz 2021'de yayımlanmıştır.

Paketin uluslararası ticareti etkileyecek en önemli unsurlarından birisi [Sınırdaki Karbon Düzenlemesidir](#)³ (SKDM/CBAM). Mekanizma, 2026 yılından itibaren ilk aşamada çelik, alüminyum, çimento, gübre, hidrojen ve elektrik ithalatında, AB Emisyon Ticaret Sistemi'nde (ETS) geçerli haftalık ortalama karbon ücretleri üzerinden ilgili ürünlerin üretimi aşamasında salınan emisyon miktarına göre hesaplanacak karbon fiyatına tabi tutulmasını düzenlemektedir. 1 Ekim 2023 ile 31 Aralık 2025 tarihleri arasında uygulanacak geçiş döneminde ise AB ülkelerindeki ithalatçıların mevzuat kapsamına giren ürünler için gömülü emisyonları ve varsa menşe ülkelerde ödenen karbon ücretlerini raporlaması gerekecektir. Ekim 2023 tarihi itibarıyla başlatılan SKDM raporlama uygulamasına ihracatçılarımızın hızlı adaptasyonunu sağlamak için söz konusu uygulamaya başlangıçta tabii olacak olan demir-çelik, alüminyum ve çimento sektörleri özelinde bilgilendirme toplantıları gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, SKDM konusunda on-line bilgilendirmeler yapılmakta olup kayıtlar ve sunumlar [Bakanlığımız sosyal medya hesaplarından](#)⁴ paylaşılmaktadır.

Yeşil Mutabakatın ana unsurlarından bir diğeri ise ilgili tüm ürün mevzuatına etki edecek olan dögüsel ekonomidir. Bu ana tema altında, 10 Mart 2020 tarihinde [Yeni Sanayi Stratejisi](#)⁵, 11 Mart 2020 tarihinde ise [Dögüsel Ekonomi Eylem Planı](#)⁶ açıklanmıştır. Böylece AB, hammadde temini aşamasından ürünlerin üretimi, tüketimi ve atık yönetimine dair dögüsel bir yaklaşım ile yeni kurallar getirileceğini açıklamış, elektronik ve bilişim teknolojileri, piller ve araçlar, ambalaj, plastikler, tekstil, yapı ve inşaat, gıda, su ve besinler öncelikli sektörler olarak belirlenmiştir.

Gümrük Birliği kapsamında ülkemizce uyum sağlanan ürün mevzuatında önemli değişiklikler getirecek olan ve 30 Mart 2022 tarihinde açıklanan [Sürdürülebilir Ürün İnisiyatifi](#)⁷ ile gıda, yem ve

¹ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

² <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>

³ https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en

⁴ <https://www.youtube.com/@ticaret/search?query=skdm>

⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_416

⁶ https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en

⁷ https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/sustainable-products/about-sustainable-products_en

medikal ürünler haricinde tüm ürün grupları için sürdürülebilirliğin bir norm olarak belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede açıklanan [Yeni Eko-Tasarım Tüzüğü Taslağı](#)⁸ ile ürünlerin AB piyasasına arzı için karşılaması gereken standartların sürdürülebilirlik ekseninde şekillendirilmesi, ürünlerin hammadde tedarikinden, üretim, tüketim ve atık aşamasına kadar daha dayanıklı, karbon salımı düşük, geri dönüştürülebilir olmasına yönelik AB düzeyinde ortak kurallar oluşturulması, ürüne ilişkin bilgilerin tüketici, piyasa gözetimi otoriteleri, geri dönüşüm sektörüce kolayca ulaşılabilir olmasını sağlamak üzere ürüne eşlik edecek “dijital ürün pasaportları” geliştirilmesi, zorunlu yeşil kamu alımları kriterleri getirilmesi amaçlanmıştır.

2024 yılı içinde yasalması öngörülen Eko-Tasarım Tüzüğü’nde belirlenen esaslara uygun olarak 2024-2027 döneminde demir-çelik, alüminyum, tekstil ve konfeksiyon, mobilya (yatak döşeği dahil), lastik, deterjan, boya, yağlar, kimyasallar, bilgi teknolojileri ürünleri ve diğer elektroniklerde AB pazarına giriş için eko-tasarım mevzuatlarının açıklanması beklenmektedir.

Öte yandan, AB’nin yeşil mutabakat hedefleri doğrultusunda mevzuat çalışmaları devam etmekte olup, [Batarya ve Batarya Atıkları Tüzüğü](#)⁹, Gıda ile Temas Eden Geri Dönüştürülmüş Plastik Tüzüğü, Ormansızlaşmanın Önlenmesi Tüzüğü yasalması olup, [yapı malzemeleri](#)¹⁰, [ambalaj ve ambalaj atıkları](#)¹¹, [döngüsel araç tasarımına](#)¹² ilişkin yasama süreci devam etmektedir.

AB tarafından açıklanan [Atık Sevkiyatı Tüzüğü Taslağı](#)¹³ ile AB içinde toplanan atıkların öncelikli olarak AB içinde kullanılması amacıyla atık sevkiyatlarına kısıtlamalar getirilmesi öngörülmektedir. [Atık Çerçeve Direktifinin Revizyonu](#)¹⁴ ile ise, AB içindeki atıkların kaynağında ayrı toplanması amacıyla Genişletilmiş Üretici Sorumluluğu uygulamasının tüm sektörler genişletilmesi amaçlanmış, bu çerçevede 2025 yılı itibarıyla tekstil ve konfeksiyon atıklarının ayrı toplanmasının zorunlu olması öngörülmüştür.

AB bir taraftan üçüncü ülkelere yönelik atık ihracatını kontrol altına almayı hedeflerken, AB içindeki mevcut atıkların da bir kaynak olarak ekonomiye kazandırılmasını amaçlamaktadır.

AB tarafından önümüzdeki dönemde açıklanacak mevzuat tasarımları ile açıklanan tasarımların son durumlarına ilişkin bilginin [Döngüsel Ekonomi Eylem Planı](#)¹⁵ sayfasından takibi mümkündür.

**AB Yeşil Mutabakatı kapsamındaki güncel gelişmeler ve AB Kurumlarınca yayımlanan bilgi/belgeler hakkında bilgiye erişmek için Bakanlığımız web sitesindeki [“Yeşil Mutabakat”](#) bölümünü¹⁶ takip ediniz.

⁸ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/05/products-fit-for-the-green-transition-council-and-parliament-conclude-a-provisional-agreement-on-the-ecodesign-regulation/>

⁹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2023.191.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2023%3A191%3ATOC

¹⁰ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5762-2024-REV-1/en/pdf>

¹¹ https://environment.ec.europa.eu/publications/proposal-packaging-and-packaging-waste_en

¹² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023PC0451>

¹³ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/11/17/waste-shipments-council-and-parliament-reach-agreement-on-more-efficient-and-updated-rules/>

¹⁴ https://environment.ec.europa.eu/publications/proposal-targeted-revision-waste-framework-directive_en

¹⁵ https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en

¹⁶ <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/yesil-mutabakat>

Kanarya Adaları, 1 Temmuz 1991 tarihinden bu yana Avrupa Gümrük Birliği'ne dahil edilmiştir. Kanarya Adaları'nın ticari ilişkileri, ayrı bir rejimle düzenlenmiştir. Bu rejim, belirlenmiş tarımsal ürünler için topluluk içi yardımları düzenlemekte ve üçüncü ülkelerden yapılacak ithalatta muafiyet imkanı içermektedir.

Avrupa Birliği'nin en uzakta bulunan bölgelerine başlıca tarım ürünlerinin tedarikini sağlamak ve aşırı uzak mesafeden dolayı ortaya çıkan ek maliyetleri telafi edebilmek amacıyla "özel tedarik uygulaması" düzenlenmiştir. Kanarya Adaları ile ilgili uygulama, Avrupa Birliği Kuruluş Anlaşması'nın EK 1 (Annex 1) kısmında listelenen insan tüketimi için gerekli olan tarım ürünleri, diğer ürünlerin işlenmesi için gerekli ürünler veya tarımsal girdi olarak kullanılabilen tarım ürünlerini içermektedir.

Ceuta ve Melilla, Afrika kıtasının kuzeyinde yer alan iki İspanyol özerk şehir olmakla beraber İspanya Krallığı topraklarının bir parçasıdır. Bu iki şehir her ne kadar Avrupa Birliği topraklarının parçası olsalar da AB Gümrük Bölgesi'ne ve mali bölgeye dahil edilmezler. Bu iki özerk şehirde İspanyol KDV ve satış vergileri düzenlemeleri geçerli değildir. Her iki şehir 'serbest bölge' olarak kabul edilirler. (İspanyolca: "territorios francos"). Bu nedenle ihracat-ithalat faaliyetlerinde gümrük tarifeleri veya kısıtlamaları bulunmamaktadır.

İspanya'nın Afrika'da bulunan Ceuta ve Melilla şehirlerinde KDV yerine uygulanan vergi çeşidinin ismi IPSI'dır. Üretim, hizmet ve ithalat kelimelerinin İspanyolca baş harflerinden oluşan IPSI, dolaylı vergi olup, üretimde, işlemede ve her türlü ürünün ithalatında, hizmetlerde ve gayrimenkul satışlarında uygulanmaktadır. IPSI'nin oranları %0,5 ile %10 arasında değişmektedir.

İthalat Rejimi

Üçüncü ülkelerden (AB üyesi olmayan ülkelerden) mal ithalatı serbest ticaret rejimi altında gerçekleştirilmektedir. Bu genel kurala istisna durumlar da bulunmaktadır: gözetim, sertifika veya izin gerektiren bazı malların ithalatı ek belgeler veya izinler gerektirebilir.

1) Gözetim Rejimi: Malların ithalatı AB Topluluğu Gözetim Belgesinin (Community Surveillance Document) düzenlenmesini gerektirmektedir. Yakın zamana kadar bu sistem, Komisyon Uygulama Tüzüğü (AB) 2016/670 uyarınca belirli demir ve çelik ürünlerinin yanı sıra bazı alüminyum ürünlerinin ithalatında da kullanılıyordu. Ancak bunun yerini ithalat eğilimlerinin hızlı analizini sağlamak üzere tasarlanmış bir izleme sistemi almıştır.

2) Sertifika Rejimi: Bazı tarım ürünlerinin ithalatı için AGRIM isimli ithalat sertifikası gereklidir. Bu belgeler, temel dış ticaret operasyonlarının önceki istatistiksel kontrolünü yapmak, ithalat tarife kotalarını yönetmek ve olası korunma önlemleri için bilgi sağlamak gibi birçok farklı amaçla düzenlenmektedir. İthalat sertifikası gerektiren ürün örneği: 1006.20 (Kavuzu Çıkarılmış (Kahverengi) Pirinç)

3) Yetkilendirme rejimi: Topluluk kısıtlamalarına maruz kalan malların ithalatı, ithalat yetkisi gerektirmektedir. Örnek: Savunma sektörü malzemeleri, diğer malzemeler ve çift kullanımlı mallar ile teknolojileri.

Yetkilendirme rejimi dahilinde verilen ithalat izinleri İspanya Ticaretten Sorumlu Devlet Sekreterliği (İspanya Ekonomi, Ticaret ve Girişimcilik Bakanlığı) tarafından verilir. Bu kurumun aşağıdaki konularda yetkileri bulunmaktadır:

- Ticari Kalite Kontrolü. PRE/3026/2003 No'lu düzenlemenin ekinde yer alan ürünlerin gümrükten geçebilmeleri için ticari kalite sertifikası sunulması gereklidir. (Örnek ürünler: soğan, sarımsak, taze incir, narenciye meyveler, zeytinyağı, vb.)
- Organik tarım ürünlerinin kontrolü. Üçüncü ülkelerden gelen organik tarım ürünlerinin kontrolü, üçüncü ülkelerden gelen organik ürünlerin ithalatında kontrol ve denetime ilişkin standartları belirleyen ECC/1936/2014 sayılı Karar'da yer alan hükümlere ve (EEC) 2092/91 Sayılı Tüzüğü ve uygulama hükümlerini yürürlükten kaldıran organik üretim ve organik ürünlerin etiketlenmesine ilişkin 834/2007 sayılı Konsey Tüzüğü'ne uygun olarak yürütülür.
- Sanayi Güvenlik Kontrolü. Bazı ürünler, güvenliklerinin doğrulanması amacıyla ek kontrollere maruzdur. Bu ürünler için bir kontrol belgesi verilmesi gereklidir. (Örnek ürünler: odun parçaları tahtaları, halılar ve diğer tekstil yer kaplamaları, bebek giysileri ve insan olmayan yaratıkları ve hayvanları temsil eden içi doldurulmuş oyuncaklar, vb.)
- Belirli minerallerin (kalay, tantal ve tungsten, bunların cevherleri ve çatışmalardan etkilenen ve yüksek riskli bölgelerden kaynaklanan altın) ithalatının kontrolü.
- Elektrikli ve elektronik teçhizatın, pillerin ve akümülatörlerin ithalatının (üçüncü ülkelerden) denetimi. SOIVRE Denetim Hizmeti, tehlikeli maddelerin kullanımına ilişkin kısıtlamalar açısından elektrikli ve elektronik ekipmanın mevzuata uygunluğunu doğrulamak için üçüncü ülkelerden gelen elektrikli ve elektronik ekipman ile pil ve akümülatörlerin Avrupa Birliği'nde serbest dolaşıma girmeden önce denetim ve muayenesinden sorumludur. Ayrıca, elektrikli ve elektronik ekipman ile pilleri, akümülatörleri ve pil takımlarını Avrupa Birliği pazarına arz etmekten sorumlu olanların, atık elektrikli ve elektronik ekipman ile ilgili 20 Şubat 2015 tarihli ve 110/2015 sayılı Kraliyet Kararnamesi ile oluşturulan Entegre Sanayi Siciline ve piller ve akümülatörler ve bunların atıklarının çevresel yönetimi hakkında 1 Şubat 2008 tarihli ve 106/2008 sayılı Kraliyet Kararnamesine ilişkin yükümlülüklerle uyduğunu da doğrulaması gerekir. Bu yeni önlem, 16 Ocak 2023 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Ayrıca birçok ürünün ithalatı sırasında yapılan kontrollerden sorumlu başka İspanyol kurumları da bulunmaktadır: İspanya Sağlık Bakanlığı (gıda ürünleri kontrolü), İspanya Tarım Bakanlığı (hayvan yemi, gübre, vb. ürünlerin kontrolü), İspanya İlaç ve Sağlık Ürünleri Ajansı (kozmetik, sağlık ürünleri, ilaçların kontrolü), İspanya Vergi Kurumu (öncül kimyasalların kontrolü), Ekolojik Geçiş ve Demografik Mücadele Bakanlığı (Yaban hayvan türleri ve bitkilerinde uluslararası ticaretin kontrolü, Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES)) vb.

İspanyol mevzuatı, yasadışı uyuşturucu ve ilaçların yanı sıra ozon tabakasını incelten maddeler (ODS) içeren veya bu maddelerden yapılan ürün ve ekipmanların ithalatını yasaklamaktadır. Ayrıca patlayıcı, ateşli silah, savunma ekipmanları ve malzemeleri ile tütün ithalatı için çok kısıtlayıcı düzenlemeler bulunmaktadır.

Bir ürünün ithalatının yasak olup olmadığını kontrol etmek için Avrupa Komisyonu TARIC veri tabanında bir aramanın yapılması tavsiye edilmektedir: (https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/taric_consultation.jsp?Lang=en)

İspanyol gümrüklerinde mevcut tüm önlemlere ilişkin en kapsamlı bilgi, tüm AB önlemlerini topladığı ve bunları ulusal düzenlemelerin (tarım-gıda ürünlerinin ticari kalite kontrolüyle ilgili olanlar gibi) belirli önlemleriyle tamamladığı için İspanyol gümrüklerinin TARIC veri tabanında mevcut bulunmaktadır. Bu bilgilere erişim ücretsizdir; ancak İspanya'da geçerli bir elektronik kimlik aracı (örneğin, dijital sertifika, elektronik Ulusal Kimlik Belgesi vb.) gerektirmektedir.

(<https://sede.agenciatributaria.gob.es/Sede/procedimientoini/DD09.shtml>)

Gümrük Kontrolleri

İthalat Kontrol Sistemi 2 Sürüm 3

ICS2 sistemi, ekonomik operatörlerin AB'ye doğrudan veya AB'den transit şekilde üçüncü ülkelere gerçekleştirilecek sevkiyatlarına ilişkin bilgi ve verilerin Yükleme Öncesi Kargo Bilgisi (PLACI) ve varış öncesi Giriş Özet Beyanları (ENS) aracılığıyla AB Gümrük İdareleri'ne sunulmasını gerekli kılan bir elektronik gümrük sistemidir.

Sistem ile kargo ve taşımaya ilişkin risk analizinin gerçekleştirilip güvenliğe ilişkin tehditlerin önlenmesi, uluslararası gümrük işlemlerinin kolaylaşması ve ekonomik operatörler ve AB Gümrük İdareleri arasındaki bilgi alışverişinin basitleşmesi amaçlanmaktadır.

Sistemden pek çok ticari aktör etkilenecek olup, AB sınırları içinde ve dışında posta operatörleri, ekspres kargo taşımacılığı, havayolu kargo taşımacılığı, denizyolu, demiryolu ve karayolu taşımacılığı, AB sınırları dahilinde belirli son alıcılar, lojistik firmaları bu aktörler arasında yer almaktadır. Bu yönüyle, doğrudan AB'ye veya AB'den transit olarak başka bir ülkeye eşya gönderen Birlik dışındaki, Türkiye dahil, tüm ihracatçılar sistemden etkilenecektir.

Sistem kapsamında, AB'nin ihtiyaç duyduğu verilerin girilmemesi halinde, taşımaya ilişkin işlemler AB sınırında durdurulup, eşyanın gümrük işlemleri yapılmayacak, yetersiz beyanlar reddedilecek ya da ticaret akışını sektöre uğratan tedbirler söz konusu olabilecektir.

Sistem, sevkiyat kapsam ve şekline göre üç sürüm halinde uygulanmaktadır. Havayolu kargo taşımacılığı ön yükleme ve havayolu posta taşımacılığı ön yükleme için Sürüm 1, 15 Mart 2021 tarihi itibarıyla; havayolu genel kargo taşımacılığı ile havayolu taşımacılığı ve posta taşımacılığı için Sürüm 2 ise, 1 Mart 2023 tarihi itibarıyla halihazırda AB gümrüklerinde uygulanmaktadır. Bu sistem kapsamındaki uygulamaya ilişkin ilave bilgiye AB'nin [Import Control System 2 \(ICS2\) - European Commission \(europa.eu\)](https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/customs-security/import-control-system-2-ics2-0_en)¹⁷ adresindeki bağlantıdan erişilebilmektedir.

Deniz yolu, karayolu ve demiryolu taşımacılıklarını kapsayan Sürüm 3'ün operasyonel süreci öncelikle deniz yolu taşımacılığına konu sevkiyatlar için 3 Haziran 2024 tarihi itibarıyla AB gümrüklerinde başlayacaktır. Karayolu ve demiryolu taşımacılığı için ise sisteme geçişin 1 Nisan 2025 tarihinde başlaması planlanmaktadır.

Sürüm 3'e ilişkin ekonomik operatörlere yönelik yayımlanan belgelere aşağıdaki çevrimiçi olarak ilk aşamada [Import Control System 2 - Release 3 - European Commission \(europa.eu\)](https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/customs-security/import-control-system-2-ics2-0/import-control-system-2-release-3_en)¹⁸ sitesi aracılığıyla ilave bilgi alınması mümkündür.

¹⁷ https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/customs-security/import-control-system-2-ics2-0_en

¹⁸ https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/customs-security/import-control-system-2-ics2-0/import-control-system-2-release-3_en

İhracat Rejimi

İthalatta olduğu gibi üçüncü ülkelere (AB üyesi olmayan ülkeler) mal ihracatı serbest ticaret rejimi çerçevesinde yapılmaktadır. Aynı şekilde, özel rejimlere tabi olan ve İspanya Ticaretten Sorumlu Devlet Sekreterliği'nden izin, sertifika veya yetki alınmasını gerektiren bazı mallar ile ilgili istisnalar da bulunmaktadır:

1) Gözetim Rejimi: Bu rejim, hem Avrupa mevzuatında ve hem de ulusal mevzuatta yer almaktadır. Öte yandan halihazırda bu rejime maruz kalan herhangi bir ürün bulunmamaktadır.

2) Sertifika Rejimi: AGREX isimli ihracat sertifikası bazı tarım ürünlerinin ihracatında istenebilmektedir. Bu sertifikayla ticari operasyonların istatistik kontrolü ve ihracat idelerinin idaresi amaçlanmaktadır.

3) Yetkilendirme rejimi: Örnekler: Savunma malzemeleri, diğer malzemeler ve çift kullanımlı mallar ve teknolojileri ürünlerinin ihracatı ile yaptırımlara veya kısıtlayıcı önlemlere maruz kalan ülkelere yapılan ürün ihracatını yetkilendirir.

Ayrıca bazı ürünlerin ihracatı için verilen gerekli izinler ve sertifikalardan sorumlu olan başka İspanyol kurumları da bulunmaktadır: Tarım Bakanlığı (hayvanlar ve hayvansal ürünlerin sağlık sertifikaları, sebzeler için verilen sağlık sertifikaları), İspanya Vergi Kurumu (öncül kimyasallar), İspanya Kültür Bakanlığı (kültürel mallar), Ekolojik Geçiş ve Demografik Mücadele Bakanlığı (Yaban hayvan türleri ve bitkilerinde uluslararası ticaretin kontrolü, Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES)) vb.

Gümrük Tarifeleri

Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliği Anlaşması'nda yer alan ürünler için gümrük vergisi veya herhangi bir limit kısıtlaması bulunmamaktadır.İspanya bir AB üyesi ülke olduğu için Gümrük Birliği'ndeki koşullar aynı şekilde uygulanmaktadır Gümrük Birliği Anlaşması 1996 yılından beri yürürlükte olup, bu anlaşmanın temeli 1963'te imzalanan Ankara Anlaşması ve 1970'de imzalanan Katma Protokol'e dayanmaktadır.

Gümrük Birliği, sadece sanayi ve işlenmiş tarım ürünlerini kapsamaktadır. Gümrük Birliği sınırlarında üretilen ve elde edilen mallar ya da Gümrük Birliği'nde serbest dolaşıma sokulan mallar bu gümrük statüsünün kanıtı olan ATR Belgesi eşliğinde Gümrük Birliği kapsamındaki herhangi bir yerde serbestçe dolaşma hakkına sahiptir.

Türkiye-AB Gümrük Birliği

Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliği kapsamındaki ürünler için gümrük vergisi veya herhangi bir miktar kısıtlaması bulunmamaktadır. Gümrük Birliği 31 Aralık 1995 tarihinden beri yürürlükte olup, temeli 1963'te imzalanan Ankara Anlaşması ve 1970'de imzalanan Ek Protokol'e dayanmaktadır.

Gümrük Birliği, sanayi ürünleri ve işlenmiş tarım ürünlerini (sanayi payı itibariyle) kapsamaktadır. Gümrük Birliği sınırlarında üretilen ve elde edilen mallar ya da Gümrük Birliği'nde serbest dolaşıma sunulan mallar bu gümrük statüsünün kanıtı olan A.TR Belgesi eşliğinde Gümrük Birliği topraklarında herhangi bir yerde serbestçe dolaşma hakkına sahiptir.

Yasal Dayanaklar:

- AT-Türkiye Ortaklık Konseyi'nin Gümrük Birliği'nin son aşamasının uygulanmasına ilişkin 1/95 sayılı ve 22 Aralık 1995 tarihli kararı:

(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:21996D0213%2801%29&rid=2>)

- AT-Türkiye Gümrük İşbirliği Komitesi'nin 1/2006 sayılı ve 26 Eylül 2006 tarihli AT-Türkiye Ortaklık Konseyi'nin 1/95 sayılı kararının uygulamasına ilişkin ayrıntıları düzenleyen karar

(<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:265:0018:0038:en:PDF>)

Gümrük Birliği, Amsterdam Anlaşması EK 1'de belirtilen tarım ürünleri ile Avrupa Kömür ve Çelik Anlaşması'nın kapsadığı kömür ve çelik ürünlerini kapsamamaktadır. Bu ürünler aşağıdaki yasal dayanaklar çerçevesinde tavizli bir rejimden yararlanabildikleri zaman bir menşe ispat belgesi ibraz edilmesi gerekmektedir (Movement Certificate-Dolaşım Belgesi-EUR.1 ve fatura beyanı).

Yasal Dayanaklar:

- AT-Türkiye Ortaklık Konseyi'nin 25 Şubat 1998 tarihli ve 1/98 sayılı kararı ile tarım ürünleri ticaret rejimi hakkında 3 no.lu Protokol:

(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:1998:086:TOC>)

- Türkiye ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu arasında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu kuran Antlaşmanın kapsamına giren ürünlerle ilgili Anlaşma çerçevesinde kurulan Ortak Komitenin Anlaşmanın 1 no'lu Protokolünü tadil eden 24 Şubat 2009 tarihli 1/2009 sayılı Kararı:

(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=uriserv:OJ.L .2009.143.01.0001.01.ENG>)

Öte yandan, 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın kabulü ve 31 Aralık 1995 tarihinde Gümrük Birliği'nin yürürlüğe konulmasıyla, Türkiye ile AB arasında sanayi ürünleri ticaretinde gümrük vergileri sıfırlanmış ve Türkiye üçüncü ülkelere karşı Ortak Gümrük Tarifesi uygulamaya başlamıştır. Türkiye-AB Gümrük Birliği, sadece sanayi ürünlerini ve işlenmiş tarım ürünlerini kapsamakta, geleneksel tarım ürünleri ise kapsam dışı bulunmaktadır. İşlenmiş tarım ürünlerinde gümrük vergileri tespit edilirken, tarım payı ile sanayi payı ayrılmakta ve sadece sanayi payı vergi muafiyetine tabi tutulmaktadır.

Rekabet

AB'nin Rekabeti Bozucu Yabancı Sübvansiyonlar Tüzüğü

Avrupa Komisyonunun Rekabeti Bozucu Yabancı Sübvansiyonlar Tüzüğü 23 Aralık 2022 tarihinde L 330 sayılı AB Resmi Gazetesinde EU 2022/2560 sayısıyla yayınlanmış olup, anılan Tüzük kapsamında, Avrupa Komisyonu'na üçüncü ülkeler tarafından verilen ve AB pazarında rekabeti bozan sübvansiyonlara karşı soruşturma yürütme ve gerekli durumlarda önlem alma yetkisi verilmektedir. Böylelikle, AB'nin katı rekabet kurallarına tabi AB'de yerleşik firmalar ile üçüncü ülke firmaları arasında eşit rekabet şartlarının sağlanmasının hedeflendiği açıklanmıştır.

Tüzük ile birlikte üçüncü ülkenin, doğrudan veya dolaylı olarak iç pazarda faaliyette bulunan bir veya daha fazla yüklenici veya sektöre fayda sağlayan mali katkı yabancı sübvansiyon olarak değerlendirileceği ifade edilmiştir.

Tüzük kapsamında, yüklenicilerin eşik değerlerin üzerinde kalan tüm satın alma ve birleşmeleri ile kamu alımlarına katılımlarının Komisyon'a ön bildirimini yapılması gerekmekte olup, ayrıca Komisyon'un eşik değerler altında kalsalar dahi, piyasayı bozucu yabancı sübvansiyon şüphesi bulunan tüm piyasa hareketlerini soruşturma yetkisi bulunmaktadır.

Tüzüğe <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2560/oj> bağlantısından erişilebilmektedir.

Söz konusu Tüzük 12 Temmuz 2023 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlanmış olup, 12 Ekim 2023 itibarıyla şirketlerin yabancı mali katkıları içeren ve ilgili bildirim eşiklerini aşan şirket birleşmeleri ve kamu alımları hakkında bildirimde bulunmaları gerekmektedir.

Tüzük ile ilgili olarak 12 Temmuz 2023 tarihli AB Resmi Gazetesinde (EU) 2023/1441 sayılı Uygulama Tüzüğü yayınlanmıştır. Söz konusu Tüzükte birleşmelere ilişkin bildirimlerin ve kamu alımları prosedürlerinde yabancı mali katkı bildirimlerinin şekil, içerik ve usulü, Tüzüğe göre yapılması gereken sözlü açıklamaların usulüne ilişkin detaylar, ifşa, dosyalara ve gizli bilgilere erişim hakkındaki detaylı kurallar, şeffaflık gereklilikleri ve zaman kısıtlarının hesaplanması ve Tüzük kapsamındaki taahhütlere ilişkin zaman kısıtlarının detayları belirlenmiştir.

Uygulama Tüzüğüne [Implementing regulation - 2023/1441 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1441/oj) adresinden ulaşılabilir.

İç Vergiler ve Oranları

İspanya vergi sistemi, hükümetin farklı organları tarafından toplanan ulusal, bölgesel ve yerel vergilerden oluşmaktadır. Ulusal düzeyde hükümet gelir, tüketim ve servet üzerinden vergi toplamaktadır. Bölgesel düzeyde İspanya'nın özerk toplulukları, diğerlerinin yanı sıra emlak, miras ve servet üzerinden vergi toplamaktadır. Bu bölgesel vergiler bölgeye göre değişebilmektedir ve yerel kamu hizmetleri için ilave finansman sağlamak üzere tasarlanmıştır.

Ulusal ve bölgesel vergilere ilaveten, İspanya'nın belediyeler ve diğer yerel makamlar tarafından toplanan bir yerel vergi sistemi bulunmaktadır. Ekonomik faaliyetler üzerindeki

emlak vergisi ve belediye vergisi gibi bu vergiler, çöp toplama, sokak temizliği ve yerel altyapı projeleri gibi yerel kamu hizmetlerini finanse etmek için kullanılmaktadır.

İspanya'nın vergi sisteminin, düzenli olarak getirilen değişiklikler ve güncellemeler ile sürekli yasal değişikliğe tabi olduğunu belirtmekte fayda görülmektedir. Örneğin, Mali İşlem Vergisi ve Belirli Dijital Hizmetler Vergisi (Google Vergisi olarak da bilinir) isimli iki yeni vergi 2021 yılında yürürlüğe girmiştir. Tek kullanımlık plastik ambalajlara yönelik yeni tüketim vergisi 2023 yılının başında yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, bankacılık ve enerji şirketlerine uygulanan geçici vergi ile büyük servetlere uygulanan geçici dayanışma vergisi onaylanmıştır.

Bu değişikliklerin amacı, vergi sisteminin ülke genelinde ekonomik büyümeyi teşvik ederken kamu hizmetleri için yeterli finansmanı aktararak adil ve etkili kalmasını sağlamaktır.

Ülkede uygulanmakta olan başlıca doğrudan vergiler:

- Kurumlar Vergisi
- Kişisel Gelir Vergisi
- Ülkede yerleşik olmayan kişilere yönelik gelir vergisi

Ülkede uygulanmakta olan başlıca dolaylı vergiler:

- KDV
- Transfer ve damga vergisi

İspanya'da genel kurumlar vergisi oranı %25'tir. Bir önceki yılda cirosu 1 milyon avronun altında olan KOBİ'ler, mikro işletmeler için %23 veya vergi matrahının pozitif olduğu ilk vergi yılında yeni kurulan şirketler için %15 gibi farklı özel oranlar bulunmaktadır.

Ülkede mal ve hizmet alımlarında standart KDV oranı %21'dir. Tarımda kullanılan tohumlar, gübreler, organik kalıntılar, düzeltici ve iyileştirici maddeler, herbisitler, pestisitler, plastikler ve kağıt torbalar dahil olmak üzere tarım, ormancılık veya hayvancılık faaliyetlerinde kullanılan belirli ürünlere %10'luk indirimli KDV oranı uygulanmaktadır. Ayrıca konaklama, kamp, spa, restoran hizmetleri ve hemen tüketime yönelik yiyecek ve içecek tedariki gibi hizmetler de bu indirimli oranın kapsamına girmektedir.

Temel gıda ürünleri, kitaplar, gazeteler, dergiler, devlet destekli konut projelerinin yanı sıra hijyenik ped, tampon, külot astarı, prezervatif ve diğer tıbbi olmayan belirli doğum kontrol ürünlerine %4'lük süper indirimli KDV oranı uygulanmaktadır. Eğitim, tıp, finans ve sigorta alanındaki özel işlemler KDV'den muaf tutulmaktadır.

KDV indirimindeki bazı geçici uygulamalar 2024 yılı için uzatılmıştır. Örneğin zeytinyağı, tohum yağları ve gıda ezmelerinde 1 Ocak 2023 tarihinden 30 Haziran 2024 tarihine kadar %5'lik indirimli KDV oranı bulunmaktadır. Diğer temel gıda ürünlerinde halihazırda 30 Haziran 2024 tarihine kadar %0'lık oran uygulanacaktır. Bu ürünler arasında ekmek, ekmek unları, doğal, sertifikalı, pastörize, konsantre, yağsız, sterilize, yüksek sıcaklıkta işlenmiş, buharlaştırılmış ve toz halindeki sütün yanı sıra Gıda Kodu'na göre doğal ürünler olması koşuluyla peynirler, yumurtalar, meyveler, sebzeler, baklagiller, yumrular ve tahıllar yer almaktadır.

Güncel KDV oranlarını içeren tabloya aşağıdaki bağlantıdan ulaşabilmektedir (yalnızca İspanyolca).

https://sede.agenciatributaria.gob.es/Sede/en_gb/iva/calculo-iva-repercutido-clientes/tipos-impositivos-iva.html

Kanarya Adaları, Ceuta ve Melilla'da KDV uygulanmamaktadır.

Kanarya Adalarında 1 Ocak 1993 tarihinden bu yana uygulanmakta olan Kanarya Adaları Genel Dolaylı Vergisi adında KDV temelli bir dolaylı vergi bulunmaktadır. Bu vergi Kanarya Adalarındaki mal ve hizmet alımlarında ve mal ithalatında uygulanmaktadır. Standart oran %7'dir. Ayrıca, Ceuta ve Melilla'da da ayrı bir dolaylı vergi uygulanmaktadır.

Ülkede uygulanmakta olan vergiler hakkında ayrıntılı bilgiye (<http://www.investinspain.org>) sayfasından ulaşılabilmektedir.

Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

Bazı ürünler menşesine bakılmaksızın Avrupa Birliği'nin getirdiği zorunluluklar sebebiyle bir takım mevzuatla sınırlandırılmıştır. Diğer taraftan bütün Birlik ülkeleri için özellikle haklı rekabeti destekleyici çeşitli garanti sistemleri getirmek gibi yine topluluğun koyduğu birtakım teknik zorunluluklar söz konusudur. ISO 9000 serisi ve HACCP kaliteyi garantileyen ve rekabet faktörünü ön plana çıkaran uygulamalardır. Çevre üzerine ISO 14000 serisi ve OHSAS 18001 teknik özelliklerine göre iş kazalarını önleme sertifikası da her geçen gün daha fazla önem kazanmıştır. GLOBALGAP (eski adıyla EUREPGAP) sertifikasının alınması zorunlu olmamakla birlikte ürün satın almada tercih nedenidir.

AB kuralları gereğince bazı sanayi ürünlerinin AB ülkelerine ithal edilebilmesi için AB teknik mevzuatına uyumlu olması gerekir. CE işareti bu kapsamdaki uygulamalardan biridir; ve birçok sanayi üründe CE işareti (https://ec.europa.eu/growth/single-market/ce-marking_en) bulunması zorunludur. Ürünlerin, CE işaretli olarak piyasaya sunulmasından üretici sorumludur. Ancak, eğer üretici ya da üreticinin yetkili temsilcisi Avrupa Birliği içinde değilse, bu sorumluluğu ithalatçı yerine getirmek zorundadır. Bir başka deyişle, ithalatçı ithal ettiği ürünlerin AB normlarına uygun olduğunu garanti etmek zorundadır.

İspanyol Sanayi ve Turizm Bakanlığı (<https://www.mintur.gob.es/en-US/Paginas/index.aspx>) sanayi ürünlerinin sertifikasyonu, standardının geliştirilmesi ve tasdik işlemlerinin yürütülmesinden sorumlu olan kuruluştur.

İspanyol Standartları UNE-İspanyol Standartlar Birliği (<https://www.en.une.org/>) (önceden AENOR) tarafından oluşturulmaktadır.

AB genelinde gıdalarla ilgili genel prensiplerin ve temel düzenlemelerin çerçevesini belirleyen EC 178/2002 sayılı düzenleme ile Gıda Yasası uygulanmaktadır. 2002 yılı içerisinde yürürlüğe giren bu düzenlemeyle, aynı zamanda, AB Gıda Güvenliği Otoritesi kurulmuş ve gıda güvenliği konusunda uygulanması zorunlu prosedürler belirlenmiştir. Düzenleme Genel Gıda Yasası olarak bilinmekte olup, gıdaların izlenebilirliği konusunda da düzenlemeleri içermektedir (Madde 18). Genel Gıda Yasası'nın belirlediği ana başlıklar 2005 yılı Ocak ayında yürürlüğe girmiştir.

İspanya'da gıda ürünlerinin standart ve belgelendirilmesine ilişkin kurallar AB direktifleri ile tamamen uyumlu halde bulunmaktadır. Bu anlamda herhangi bir AB ülkesinde serbest dolaşıma giren bir gıda ürününün herhangi başka bir teste tabi tutulmadan İspanya'ya ithalatı ve iç pazarda satışı mümkün olmaktadır.

AB'nin "tarımsal gıda ürünlerinin ortak pazarlama standartları", Avrupa pazarında tarım ve gıda ürünlerinin kalitesini ve sunumunu standartlaştıran düzenlemelerdir. Bu standartlar meyve, sebze, yumurta ve kümes hayvanları dahil olmak üzere çeşitli ürünler için geçerlidir. Örneğin, meyve ve sebzeler söz konusu olduğunda, geçerli ana düzenleme, Komisyon Uygulama Tüzüğü (AB) 2017/892 ve Komisyon Uygulama Tüzüğü (AB) 543/2011 ile birlikte tarım ürünleri piyasalarının ortak bir organizasyonunu oluşturan (AB) 1308/2013 sayılı Tüzüktür. Bu ortak pazarlama standartları boyut, şekil, renk, olgunluk, izin verilen kusurlar ve etiketleme ile ilgili gereksinimleri belirlemektedir. Ana hedefler; tüketiciler için yüksek düzeyde kalite ve gıda güvenliği sağlamak, Avrupa tek pazarında tarımsal ticarete adalet ve şeffaflığı teşvik etmek ve tarımsal üreticilerin rekabet gücünü artırmaktır.

Gıda ürünleri söz konusu olduğunda hem AB düzeyinde hem de ulusal düzeyde çok sayıda düzenleme bulunmaktadır. Bunlardan en genel olanları aşağıda özetlenmiştir.

AB düzeyinde, (EC) 178/2002 sayılı Tüzük, gıda yasasına ilişkin genel ilke ve hedefleri ortaya koymaktadır. 2019/1381 sayılı Yönetmelik, gıda zincirindeki AB risk değerlendirmesinin şeffaflığı ve sürdürülebilirliği ile ilgilidir. 2019 yılı Aralık ayından bu yana, 882/2004 sayılı Yönetmeliği yürürlükten kaldıran 2017/625 sayılı Yönetmelik, uyumlaştırılmış gıda kontrollerine ilişkin kuralları belirlemektedir.

İspanya'da, 2011 yılı Temmuz ayında yayınlanan Gıda Güvenliği ve Beslenme Yasası (17/2011 sayılı Yasa), İspanya'nın temel gıda ve yem düzenlemelerini özetlemektedir. Bu yasa, AB düzenlemelerine dayanmaktadır ve fiziksel, kimyasal ve biyolojik tehlikelerin tespiti ve ortadan kaldırılması gibi geleneksel gıda güvenliği yönlerinin yanı sıra obezite önleme ve gıda reklamı kuralları gibi diğer yeni konuları içermektedir. Yerli ve ithal ürünler için aynı şekilde geçerlidir.

İspanyol Gıda Güvenliği ve Beslenme Yasası, gıda güvenliği için temel tanımlar, hedefler ve ilkeler belirler. Aynı zamanda, gıda düzenlemesinden sorumlu farklı kamu idareleri arasındaki prosedürel kuralları ve koordinasyon mekanizmalarını da tanımlar. Genel gıda güvenliği ve sağlığını koruma kurallarını belirler, şüpheli gıdaların denetim ve muayene ücretlerini, alıkoyma ve el koyma kurallarını düzenler ve ihlalleri sınıflandırır.

Avrupa Birliği'nin Ürönlere Dair Teknik Mevzuatı

Bir ürünün Avrupa Birliği (AB) pazarına girebilmesi için AB'nin tüzük, direktif vb. adlar ile meydana getirdiği (EURLEX internet sayfasından ulaşılabilen) teknik mevzuata uygun olarak üretilmesi ve piyasaya arz koşullarını sağlaması gerekmektedir. AB'nin teknik mevzuatı, tüm ürünler için temel kuralları belirleyen yatay mevzuatın yanı sıra, ürönlere ilişkin teknik düzenlemelerden (örn: oyuncaklar, makineler, asansörler, tıbbi cihazlar, yapı malzemeleri, kimyasallar vs.) oluşmaktadır. Bunun haricinde, AB içinde ortak bir düzenlemeye tabi olmayan (kırtasiye ürünleri, mobilyalar, saatler vs.) ürünler yönünden üye ölkeler kendi düzenlemelerini yapmakta serbesttir.

Ölkemiz, Gümrük Birliği gereğince AB'nin ürönlere ilişkin teknik mevzuatını ve sistemini uyumlaştırmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye AB'nin CE İşareti, onaylanmış kuruluşlar, piyasa gözetimi ve denetimi, AB'nin ortak bir düzenlemesi olmayan alanda karşılıklı tanımaya dair kurallarını ve ürönlere ilişkin (sektörel) mevzuatını ulusal mevzuatına aktarmıştır. Ölkemiz, AB'nin ürönlere ilişkin mevzuatındaki güncellemeleri de takip ederek bilahare ulusal mevzuatına yansıtılmaktadır.

Ölkemizde, AB mevzuatı kapsamında atanmış onaylanmış kuruluşların listesi ise güncel olarak AB'nin Yeni Yaklaşım Onaylanmış Kuruluş Bilgi Sistemi'nde (NANDO-<http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/nando/>) yayınlanmaktadır.

Sonuç olarak, ortak bir AB mevzuatı bulunan ürünler yönünden ulusal mevzuatımızı uyumlaştırdığımız ölçüde veya düzenlenmemiş alanda yer alan ürünler yönünden Türk ürünlerinin AB'de ilave test/belgelendirmeye ihtiyaç olmaksızın AB menşeli ürünlerle eşit muameleye tabi tutulması ve malların serbest dolaşımı ilkesi kapsamında ithalat kontrollerine tabi tutulmaması gerekmektedir. Bu kapsamda, Türkiye'de üretilen ürünler, AB'de üretilmiş ürönlere eşdeğer güvenlik ve kalite düzeyini sağlamaktadır. Ölkemizce uyum sağlanan AB mevzuatı ve ilgili yetkili kuruluşların irtibat bilgileri "Türkiye Ürün Kuralları Veri Tabanı"nda yer almaktadır; anılan Veri Tabanına <https://urunkurallari.ticaret.gov.tr/> adresinden erişim sağlayabilirsiniz.

AB teknik mevzuatına ilişkin ayrıntılı bilgi edinmek için (abteknik@ticaret.gov.tr) adresinden irtibata geçilebilir. Ayrıca, Avrupa Birliği'nce hazırlanan ve ürün kurallarının uygulanmasına ilişkin bilgiler içeren güncel Mavi Rehber, Bakanlığımız tarafından Türkçeye çevrilerek üreticilerimizin, ilgili Bakanlıklarımızın, sivil toplum kuruluşlarımızın ve ilgili tüm paydaşların hizmetine sunulmuştur. Mavi Rehber'e aşağıda yer alan adres üzerinden erişilebilmektedir: <https://ticaret.gov.tr/data/5dc55af713b87654fc017421/MAV%C4%B0%20REHBER%202022,..pdf>

AB ve Ürün Standartları

Bazı ürünler menşesine bakılmaksızın Avrupa Birliği'nin getirdiği zorunluluklar sebebiyle birtakım mevzuatlarla sınırlandırılmıştır. Diğer taraftan, bütün Birlik ölkeleri için özellikle adil rekabeti destekleyici çeşitli garanti sistemleri bulunmaktadır. ISO 9000 serisi ve HACCP kaliteyi garantileyen ve rekabet faktörünü ön plana çıkaran bir uygulamadır. Çevre üzerine ISO 14000 serisi ve OHSAS 18001 teknik özelliklerine göre iş kazalarını önleme sertifikası da her geçen gün daha önem kazanmıştır. GLOBALGAP (eski adıyla EUREPGAP) sertifikasının alınması zorunlu olmamakla birlikte ürün satın almada tercih nedenidir.

AB kuralları gereğince bazı sanayi ürünlerinin AB pazarına girebilmesi için AB teknik mevzuatına uyumlu olması gerekmektedir. CE işareti bu kapsamdaki uygulamalardan biridir. Birçok sanayi ürününde CE işareti (https://ec.europa.eu/growth/single-market/ce-marking_en) bulunması zorunludur. Ürünlerin, CE işaretli olarak piyasaya sunulmasından imalatçı sorumludur. Ancak, eğer imalatçı ya da imalatçının yetkili temsilcisi Avrupa Birliği içinde değilse, bu sorumluluğu ithalatçı yerine getirmek zorundadır. Diğer bir anlatımla, ithalatçı ithal ettiği ürünlerin AB mevzuatına uygunluğunu temin etmek zorundadır.

Ürünlerin piyasaya arz edilmesine ilişkin akreditasyon ve piyasa gözetimi ve denetimi işlemleri AB'nin 765/2008/EC sayılı Tüzüğü ile 2019/1020/EU sayılı Tüzüğü'ne göre yürütülmektedir. Anılan mevzuat, AB gümrüklerinde kontrolleri, CE İşareti ve akreditasyonunun yanı sıra üye devletlerde piyasa gözetimi ve denetimine yönelik hükümler ihtiva etmekte olup üye ülkeler tarafından işbirliği içinde uygulanmaktadır.

AB genelinde gıda ile ilgili genel prensiplerin ve temel düzenlemelerin çerçevesini belirleyen 178/2002/EC sayılı Tüzük doğrultusunda Genel Gıda Yasası uygulanmaktadır. 2002 tarihli düzenlemeyle, aynı zamanda, AB Gıda Güvenliği Otoritesi kurularak gıda güvenliği konusunda uygulanması zorunlu prosedürler belirlenmiştir. Genel Gıda Yasası, gıdaların izlenebilirliği konusunda da hükümler içermektedir ve düzenlediği ana başlıklar Ocak 2005 tarihinde uygulamaya girmiştir.

AB genelinde tarım ürünlerinin piyasaya arzına ilişkin ortak kuralları 1308/2013/EU ve 1379/2013/EU sayılı Tüzükler belirlemektedir.

Üçüncü ülkelerden ithal edilen taze meyve ve sebzelerin sevkiyatının AB pazarlama standartları ve diğer eşdeğer standartlara uygun olması gerekmektedir. Bu yönde, 543/2011/EU sayılı Tüzük taze meyve ve sebze ithalatı ile ilgili genel ve spesifik pazarlama standartlarını belirlemektedir.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

UNE (İspanyol Standartlar Birliği: <https://www.en.une.org>), 2017 yılında kurulmuş ve İspanyol makamları tarafından tek ulusal standardizasyon kuruluşu olarak belirlenmiş özel, çok sektörlü ve kar amacı gütmeyen bir kurumdur. UNE'nin amacı firmaların ürünlerinin, hizmetlerinin ve işleyişlerinin rekabet gücünü artırmakla beraber tüm bunların güvenli bir ortamda uygulanmasını sağlamaya katkıda bulunmaktır. Ayrıca UNE, insanların, tüketicilerin ve çevrenin korunması, engelli kişilerin entegrasyonu, sosyal sorumluluğun geliştirilmesi ve iş riski kontrolünün iyileştirilmesi gibi konulara da destek olmayı amaçlamaktadır.

ENAC (Entidad Nacional de Acreditación – National Accreditation Entity) ise Ulusal Akreditasyon Kurumu'dur. Ülkedeki uygunluk değerlendirme kuruluşlarının teknik yeterliliğini resmi olarak onaylar. Bu kuruluşlar; laboratuvarlar, denetim kuruluşları, gözetim şirketleri, belgelendirme kuruluşları vb. gibidir.

Ulusal düzeyde, İspanyol Bakanlıkların yanı sıra Özerk Bölgeler ve yerel yönetimler ENAC akreditasyonlarını kullanmaktadır. ENAC aynı zamanda İspanyol Tarım Bakanlığı tarafından tarımsal ürünlerin bitki sağlık kriterlerine uygunluğunu test eden laboratuvarların İyi Laboratuvar Uygulamalarına uygunluğunu değerlendirmeye yetkili kuruluş olarak belirlenmiştir.

Uygunluk değerlendirmesi, AB mevzuatına uygunluğun sağlanmasında zorunlu bir adımdır. Burada amaç üretimin her aşamasında gerekli koşullara uyumun sağlanması ve nihai ürünün kabulünün kolaylaştırılmasıdır. AB ürün mevzuatı üreticilere, ürünlerinin kullanımı sırasında oluşabilecek risk düzeyine göre uygunluk değerlendirme aşamasında bir miktar seçme hakkı sunmaktadır. Bu seçenekler üretici beyanı, tip onayı, ürün kalite kontrol sistemi veya tam kalite güvencesi olabilmektedir. AB üyesi ülkelerin uygunluk değerlendirmesi faaliyetinde bulunan onaylanmış kuruluşlar listesi AB Komisyonu web sitesinde yer almaktadır. (NANDO- <http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/nando/>)

Nihai ürünün pazara girişini kolaylaştırmayı sağlayan bazı zorunlu olmayan değerlendirme programları da bulunmaktadır. Bunlar hakkında bilgi CEN-CENELEC'ten temin edilebilir. CEN (Avrupa Standardizasyon Komitesi) ve CENELEC (Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi)'dir. (<https://www.cencenelec.eu/>)

Uygunluk Değerlendirme

AB ve Uygunluk Değerlendirme

Standartlara uygunluk değerlendirme adımı AB mevzuatına uygunluğun sağlanmasında zorunlu bir adımdır. Burada amaç üretimin her aşamasında gerekli koşullara uyumun sağlanması ve nihai ürünün kabulünün kolaylaştırılmasıdır.

AB ürün mevzuatı üreticilere ürünlerinin kullanımı sırasında oluşabilecek risk düzeyine göre uygunluk değerlendirme aşamasında bir miktar seçme hakkı sunmaktadır. Bu seçenekler öz sertifikasyon, tip inceleme ve ürün kalite kontrol sistemi, tam kalite güvencesi olabilmektedir.

AB üyesi ülkelerin uygunluk değerlendirme kuruluşları listesi AB Komisyonu web sitesinde yer almaktadır (NANDO- <http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/nando/>).

Nihai ürünün pazara girişini kolaylaştırmayı sağlayan bazı zorunlu olmayan değerlendirme programları da bulunmaktadır. Bunlar hakkında bilgi CEN (Avrupa Standardizasyon Komitesi), CENELEC-Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi (<https://www.cencenelec.eu/Pages/default.aspx>) ve ETSI-Avrupa Telekomünikasyon Standartları Kurumu'ndan (<https://www.etsi.org/>) temin edilebilir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

AB içerisinde piyasaya sunulan ambalajlar, çevrenin korunmasına yönelik olarak konulan genel kuralların yanı sıra tüketici sağlığı için herhangi bir riski önlemek amaçlı özel hükümleri de yerine getirmelidir. Bu ürünler aşağıda belirtilen mevzuattan etkilenir:

- 94/62/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi'nde belirtilen ambalaj ve ambalaj atıkları ile ilgili genel gereklilikler,
- 2007/45/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi tarafından belirlenen, hazır ambalajlı ürünler için nominal miktarlara ilişkin özel kurallar,
- Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 1935/2004 sayılı Tüzüğü ile belirlenen gıda ile temas etmesi amaçlanan malzeme ve maddeler için özel kurallar.

Paketleme boyutlarını denetleyen İspanyol kuruluşu Centro Español de Metrología - CEM (Spanish Metrology Centre) (<https://www.cem.es/es>)'dir. Gıda ürünleri paketlerini ise İspanyol Tarım, Balıkçılık ve Gıda Bakanlığı denetlemektedir (<https://www.mapa.gob.es/>).

Tüketicileri en yüksek seviyede korumak amacıyla İspanya'da sadece AB etiketleme şartlarını yerine getiren ürünler satılabilmektedir. Etiketleme şartları, tüketici sağlığını, güvenliğini ve çıkarlarını en yüksek seviyede korumayı amaçlamaktadır. Etiketlerde içerik, bileşim, güvenli kullanım hakkında bilgi, özel önlemler ve ayrıca diğer belli detaylar hakkında bilgilerin yer alması gerekmektedir.

AB mevzuatı, gıda, ayakkabı, tekstil ve kozmetik ürünleri ile tıbbi cihazlar gibi belirli sektörlerin etiketlerinde uygulanması gereken standartları belirlemektedir.

İspanya'da tüketici haklarının savunulması konusundaki ana düzenleme ve diğer tamamlayıcı mevzuatın birleşmiş metni, 16 Kasım 2007 tarihli ve 1/2007 sayılı İspanya Kraliyet Kararnamesi'dir. Bu Kararname, etiketleme, sunum ve reklamla ilgili daha fazla kural içeren belirli mal ve hizmetler için ilgili düzenlemeleri ortaya koymaktadır.

Yatay nitelikteki (bir sektördeki birçok ürünü etkileyen) diğer iki önemli düzenleme, tüketicilere ve kullanıcılara doğrudan satışı amaçlanan sanayi ürünlerinin etiketlenmesi, sunumu ve reklamına ilişkin Yönetmeliği onaylayan 1468/1988 sayılı Kraliyet Kararnamesi (<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1988-28089>) ve gıda maddelerinin etiketlenmesi, sunumu ve reklamına ilişkin genel kuralları onaylayan 31 Temmuz 1999 tarih ve 1334/1999 sayılı Kraliyet Kararnamesi'dir (<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1999-17996>).

AB ve Ambalaj, Paketleme, Etiketleme

Tüketicinin korunması göz önünde tutularak, AB içerisinde sadece AB etiketleme mevzuatına uyan ürünlerin pazarlanmasına izin verilmektedir. AB etiketleme mevzuatı, gıda, ev gereçleri, ayakkabı, tekstil vb. sektörler için zorunlu etiketleme standartları koymaktadır.

Paketleme ve ambalajlama, tüketici sağlığı ve çevrenin korunması amacıyla, AB tarafından belirlenen kurallara uygun yapılmak zorundadır. Paketleme ve ambalajlamaya ilişkin temel AB mevzuatı şunlardır:

- Tüzük 1272/2008/EC (CLP); madde ve karışımların sınıflandırması, etiketlenmesi ve ambalajlanması hakkında kurallar,
- Tüzük 2022/1616/EC; gıda ile temas eden geri dönüştürülmüş plastik materyallerin pazara giriş koşulları ve geri dönüşüm teknolojilerine ilişkin kurallar,
- Direktif 94/62/EC (OJ L-365 31/12/1994); paketleme ve paket artıklarına dair genel kurallar.
- Tüzük 1935/2004/EC (OJ L-338 13/11/2004); gıda maddeleriyle temas eden malzemelere dair özel kurallar.
- Direktif 2000/29/EC (OJ L-169 10/07/2000); ağaç ve diğer bitkilerden yapılan paketlere uygulanacak bitki sağlığı kuralları.

AB içerisinde pazarlanan ambalajlar, çevrenin korunmasına yönelik konulan genel kuralların yanı sıra tüketici sağlığı için herhangi bir riski önlemek amaçlı özel hükümleri yerine getirmelidir (EU Labels: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/product-safety-and-requirements/eu-labels_en).

AB, üye ülkelerde gönüllülük esasına bağlı olarak, 66/2010/EC sayılı Tüzük ile Çevre Etiketleri (Eco-label) düzenlemesi geliştirmiştir. Çevre Etiketleri ile ilgili bilgi (https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel_en) linkinden edinilebilir.

Teknik Engeller

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikenqel.gov.tr/>). Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları ile ilgili İspanya mevzuatı, diğer AB üye devletlerinin mevzuatı ile tutarlıdır. İspanya, bu alanda konuyla ilgili uluslararası anlaşmaları imzalamıştır ve bu sayede İspanya'da yaşayan ve İspanyol vatandaşı olmayanların Fikri, Sınai Mülkiyet Haklarının korunması sağlanabilmektedir. Ayrıca İspanyol vatandaşları da bu korumayı dünyanın herhangi bir ülkesinde elde edebileceklerdir. İspanya tarafından konuyla ilgili imzalanan en önemli anlaşmalar aşağıda yer almaktadır:

- DTÖ Fikri mülkiyet haklarının Ticaretle ilgili yönlerine ilişkin Anlaşma (TRIPS)
- Paris Konvansiyonu -Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO)
- WIPO Patent İşbirliği Anlaşması (PCT)
- Avrupa Patent Konvansiyonu - Avrupa Patent Örgütü
- Madrid Anlaşması-WIPO
- Madrid Protokolü -WIPO
- Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Berne Sözleşmesi-WIPO

AB ve Fikri Sınai Mülkiyet Hakları

Avrupa Birliği Fikri Sınai Mülkiyet Hakları Ofisi-EUIPO, AB markaları, tescilli topluluk tasarımları, zanaat ve sanayi ürünlerine yönelik coğrafi işaretler ile fikri mülkiyet alanında Avrupa'da ve uluslararası arenada iş birliğini yönetmekten sorumlu bir AB kuruluşudur. Ayrıca, Fikri Mülkiyet Haklarının İhlallerine İlişkin Avrupa Gözlemevi'ni (European Observatory on Infringements of Intellectual Property Rights) yönetmekle görevlidir. Bu kuruluş, ulusal ve bölgesel faaliyet gösteren Fikri Sınai Mülkiyet Ofisleri, kullanıcı grupları, Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve diğer uluslararası kuruluşlarla ortak çalışmaktadır (<https://euipo.europa.eu/>).

İspanya'da Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının korunmasını sağlamak için ilgili sınai mülkiyet ofisine kayıt yapılması bir ön koşuldur. (Bu ön koşul telif hakları için geçerli değildir.) İspanya "first-to-file" sistemini izlemektedir. Kayıt için ilk başvuruda bulunan kişinin öncelikli hakları olacaktır.

İyi bilinen markalar haricinde, kullanım üçüncü taraflara karşı herhangi bir hak sağlamamaktadır. Kayıt işlemi, talep edilen hak türü, sınıf sayısı ve bulunduğu bölge vb. gibi koşullara bağlı olacak miktardaki resmi ücretlerin ödenmesini kapsamaktadır.

SPTO isimli İspanya Patent ve Ticari Markalar Ofisi (www.oepm.es) farklı sınai mülkiyet türlerinin tescil kaydından ve tescil verilmesinden sorumlu olan bir kamu kuruluşudur. İspanya'da birkaç tip sınai mülkiyet hakkı bulunmaktadır:

- Sanayi Tasarımları: Ürünlerin dış görünüşlerini korumak
- Ticari markalar ve ticari isimler (Ayırt Edici İşaretler): Belirli ürün veya hizmetleri, piyasadaki diğer benzer ürünlerden ayırt etmeye yardımcı olan grafik veya payda kombinasyonlarını korumak

- Patentler ve Faydalı Modeller: Endüstriyel amaçlar için yeniden üretime ve tekrarlamaya duyarlı ürünler ve prosedürlerden oluşan buluşları korumak
- Yarı iletken topoğrafyalar: Bir entegre devreyi oluşturan farklı katmanların ve elemanların yollarını, üç boyutlu düzenlemelerini ve ara bağlantılarını, özetle topoğrafyasını oluşturan şeylerin korunması

SPTO tarafından verilen bütün haklar tüm İspanya topraklarında geçerlidir. Bunlara ek olarak AB hakları ve uluslararası haklar da bulunmaktadır (Avrupa Birliği ticaret markası, uluslararası marka, Avrupa patenti, RCT isimli Uluslararası Patent Maruzatı, AB tasarımları, uluslararası tasarımlar).

Konuyla ilgili başvuru formları, ücretler, veri tabanları, kanunlar gibi bütün önemli bilgiler SPTO'nun web sayfasında bulunmaktadır. Bu web sayfasından aynı zamanda İngilizce bilgi alınabilir.

İspanyol Patent ve Ticari Markalar Ofisi: (<https://www.oepm.es/en/index.html>)

Daha önce de belirttiğimiz gibi SPTO'da kayıt telif hakları için geçerli değildir. Orijinal olan bütün edebi, sanatsal veya bilimsel eserler, özellikle kitaplar, müzik besteleri, görsel-işitsel eserler, projeler, planlar, grafikler, bilgisayar programları ve veri tabanları telif hakları ile korunmaktadır. İspanya'da telif hakkı korunması otomatik olup iş yaratıldığı andan itibaren geçerlidir. Öte yandan üçüncü taraflara karşı daha güçlü kanıtlar elde etmek amacıyla İspanyol Kültür Bakanlığı'nın Telif Hakları Kaydı üzerinden çalışmalarını kayıt altına alması mümkündür.

Fikri Sınai Mülkiyet Hakları Kayıt İşlemleri:

(<https://www.culturaydeporte.gob.es/cultura/areas/propiedadintelectual/mc/rpi/inicio.html>)

Avrupa Birliği Fikri Sınai Mülkiyet Ofisi-EUIPO'nun merkezi İspanya'nın Alicante şehrinde yer almaktadır. EUIPO, AB patentinden ve kayıtlı Avrupa Birliği tasarımlarından sorumlu AB Fikri Sınai Mülkiyet Hakları kuruluşudur. Bu kuruluş, ulusal ve bölgesel faaliyet gösteren Fikri Sınai Mülkiyet Ofisleri, kullanıcı grupları, Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve diğer uluslararası kuruluşlarla ortak çalışmaktadır.

Kaynaklar:

(<http://www.investinspain.org/>)

(<https://www.oepm.es/en/index.html>)

(<https://euipo.europa.eu/>)

Dağıtım Kanalları

İspanyol ekonomisinin büyümesine paralel olarak özellikle tüketici piyasasında dağıtım kanallarının önemi artmıştır. Toptancıların, perakende mağazaların, ülkede sayıları giderek artan büyük çok uluslu süpermarketlerin ve merkezi satın alma birimlerinin (central purchasing units) tercih ettikleri yeni ve karmaşık metotlara kadar dağıtım kanalları sektörü büyük gelişme göstermiştir.

İspanya'daki ticari dağıtım yapısı, çok önemli bir teknolojik değişime uğramış, self-servis satış teknikleri hızla gelişmiştir. Dağıtım sektörü, ülkede değişik satın alma kalıplarındaki tüketici gruplarına hizmet veren kuruluşların ortaya çıkmasıyla daha da büyümüştür.

Diğer batı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi İspanya'da da fiyat, marka bilinirliği, geleneksel alışkanlıklar, kredi ve ödeme koşulları ile satış sonrası hizmetler de ülkede faaliyet göstermek isteyen firmaların pazarlama alanında başarılı olabilmesinde çok büyük rol oynamaktadır.

Büyük mağazalar ve hipermarketler, İspanya'daki perakende dağıtımda en önemli yeri tutmaktadır. Hipermarketler, uyguladıkları geleneksel piyasa fiyatlarıyla pazar paylarını arttırmışlardır. Ayrıca, 1980'li yılların başından bu yana, özellikle büyük şehirlerdeki alışveriş merkezleri hem sayı olarak artmış hem de ürün yelpazesinin çeşitliliği bakımından gelişmiştir.

Bunlara ilave olarak ülkede son yıllarda, çeşitli sektörlerde uzmanlaşmış büyük süpermarketler ile franchising şeklinde faaliyet gösteren fabrika çıkış mağaza zincirlerinin sayısı da artmaktadır.

İspanya piyasası, Madrid ve Barselona merkezinde faaliyet gösteren bir dizi bölgesel piyasadan oluşmaktadır. Dağıtıcılar, araçlar, yabancı temsilcilikler ve devlet kontrolündeki birimlerin büyük çoğunluğu bu iki merkezde faaliyet göstermekte, bunların dışında kalan bölgelerde faaliyet gösteren aracı ve şubeler ise tedariklerini çok büyük ölçüde bu iki merkezden sağlamaktadır. Dolayısıyla ülkede faaliyet göstermek isteyen yabancı firmaların başarı sağlaması, yine bu iki merkezde temsilcilik açmak ya da bir dağıtıcı veya aracı ile anlaşma yapmak yoluyla mümkün olabilmektedir. Bununla beraber, bu bölgeler dışında kalan alanlarda imalat yapanlara sağlanan teşviklere bağlı olarak son yıllarda yatırım yapmak için diğer bölgeleri tercih eden firmalar görülmektedir.

İspanya gıda sektöründe, franchising yöntemi ile çalışan restoran zincirleri, "self-servis" türü işletmeler ve özellikle süpermarket ve hipermarketlerin sayısında son yıllarda kayda değer artış görülürken, geleneksel gıda satış mağazalarının sektördeki pazar payları gittikçe azalmaktadır.

Ulusal Teknoloji ve Toplum İzleme (ONTSI), Dijital Dönüşüm ve Kamu İşlevleri Bakanlığı Dijitalleşme ve Yapay Zekadan Sorumlu Devlet Sekreterliği'ne bağlı bir iktisadi kamu kuruluşu olan Red.es'in bir kuruluşudur.

Adı geçen kurum yakın zamanda, İspanya'daki internet kullanıcıları arasında e-ticaretin gelişimini göstermeyi amaçlayan "İspanya'da Çevrimiçi Alışveriş 2023" çalışmasını yayınlamıştır. Bu belgede, çevrimiçi alışverişin yanı sıra, bu şekilde alışveriş yapmayı tercih edenlerin profili, tüketim alışkanlıkları ve satın alma sürecindeki beklentileri de analiz edilmektedir. Ayrıca harcama hacmi, çevrimiçi alışveriş yapan internet kullanıcılarının sayısı ve yaptıkları ortalama harcama hakkında da veri sağlamaktadır.

Toplam e-ticaret hacmi, 2021 yılında kaydedilen 69,87 milyar avroya kıyasla kayda değer bir artışla 2022 yılında 85,33 milyar avroya ulaşmıştır. İnternet kullanıcılarının %83,1'i 2022 yılında bir miktar çevrimiçi alışveriş yapmıştır. Bu oran, 27,9 milyon alıcıya, yani 2021 yılına kıyasla yaklaşık %4'lük bir artışa (2021 yılında %79,4) tekabül etmiştir. Alışveriş yapanların %7,4'ünü yeni alıcılar oluştururken, internet kullanıcılarının %16,9'u 2022 yılı içerisinde internetten

herhangi bir alışveriş yapmadığını belirtmiştir. Bu gruptaki %12,8'lik kısım ise daha önce internetten alışveriş yapmadıklarını ifade etmiştir. Daha önce hiç alışveriş yapmayan kişilerin profili; belirli bir yaşın üzerinde, düşük eğitim ve gelir seviyesine sahip, işsiz veya ücret almadan ev işleriyle uğraşan kesimi yansıtmaktadır.

Çevrimiçi olarak en çok satın alınan ürün kategorileri konaklama, giyim, ulaşım ve etkinlik biletleri olmuştur. Akıllı telefon, hem satın alma öncesi bilgi alma hem de çevrimiçi alışveriş için en çok kullanılan cihaz olarak kayıtlara geçmiştir. İşlem yapıldıktan sonraki süreçle ilgili olarak, internetten alışveriş yapanların %76'sı ücretsiz kargoyu lojistik ve dağıtımın en önemli unsuru olarak kabul ederken, %48,3'ü üç güne kadar teslimat süresinin makul olduğunu belirtmiştir.

Tüketici Tercihleri

İspanya'daki tüketici davranışı ve modellerine ilişkin bir izlenim elde etmek için CETELEM-Tüketici İzleme'nin çalışmalarını gözden geçirmek ilgi çekici olmaktadır. Son veriler 2023 yılına ait olup dikkat çeken hususlardan bazıları aşağıda sıralanmaktadır:

- Enflasyonun Tüketim Üzerindeki Etkisi. Ankete katılan İspanyol tüketicilerin %74'ü, ekonomilerinin yüksek enflasyondan etkilendiğini ve bu durumun da önümüzdeki aylar için planladıkları alımları iptal etmelerine yol açtığını belirtmiştir (bir yıl önce yapılan ankete göre 5 puan daha az). Yüksek enflasyondan etkilenen ve planladığı alımlardan vazgeçenlerin %49,1'i, (2022 yılında bu oran %51,5), planladığı alımları gerçekleştirecek bütçesinin olmadığını belirtirken, %47,8'lik kısım bu tür alımlar için planlanan tutarı tasarruflara ayırmayı tercih etmiştir (2022 yılında da benzer bir oran).
- Enflasyondan etkilenen İspanyol tüketicilerin planladıkları satın alma işlemlerinden vazgeçtikleri ilk 5 ürün sırasıyla seyahat (2023 yılında %30, 2022 yılında %23), akıllı telefon (2023 yılında %24, 2022 yılında %20), yeni araba (2023 yılında %21, 2022 yılında %18), mobilya (2023 yılında %20, 2022 yılında %17) ve moda/aksesuar (2023 yılında %19, 2022 yılında %12) olmuştur.
- İspanyol tüketiciler tarafından son 12 ayda en çok satın alınan ürünler spor, seyahat, ev aletleri/teknoloji ve mobil cihazlarla ilgili olmuştur. Analiz edilen tüm kategorilerde alıcı yüzdesinin arttığını belirtmek önem arz etmektedir.
- Yaşa göre gruplama yapıldığında, spor ürünleri alımlarında 35-44 yaş arası tüketiciler, %85'lik ortalamaya kıyasla %89'luk bir oranla biraz öne çıkmaktadır. En hevesli gezginler, ortalamanın 3 puan üzerinde olarak %77'lik bir oranla 25-34 yaş arası kişiler olmuştur. Elektronik sektörden yapılan alışverişlerde 25-34 yaş arası tüketiciler (%73'e karşı %67 ortalama) ve mobil cihaz satın almada ise 18-24 yaş arası tüketiciler (%70'e karşı ortalama %63) ortalamanın üzerinde bir şekilde öne çıkmaktadır.
- Ortalama harcamalara gelince, optik gibi sektörlerde 2022 yılına kıyasla %28'lik artışla 328 avroluk miktar ile ciddi artışlar görülmüştür. Bu grubu ortalama 1.221 avroluk harcama ve bir önceki yıla kıyasla %23'lük artışla seyahat sektörü izlemektedir. Daha sonra ise bir önceki yıla kıyasla %20'lik artış ve 218 avro harcama ile spor sektörü sıralanmaktadır.
- En büyük harcamalar yaklaşık 3.700 avro ile yenileme sektöründe (2022 yılına kıyasla - %9) ve 1.221 avro ile seyahat sektöründe gerçekleşmiştir. Bu grupları, 949 avro (2022 yılına kıyasla +%14) ile mutfak mobilyası ve aksesuarlarına ve 673 avro (2022 yılına

kıyasla +%6) ile mobilya ve aksesuar sektörüne yapılan harcamalar takip etmiştir. Analiz edilen sektörlerin geri kalanı 500 avronun altında harcamalar göstermiştir.

- Satın alma kanallarına ilişkin olarak, fiziksel mağaza formatları içinde, tüketiciler tarafından en çok bahsedilen, %62'lik oranla özelleştirilmiş geniş yüzey alanı olmaya devam ederken, farklı ürünleri satın almak için mahalle dükkanlarını veya mağazalarını tercih edenlerin oranı %38 olmuştur.
- Ankete katılan her 10 tüketiciden 4'ü, planladıkları satın alma işlemleri için finansmanı bir ödeme seçeneği olarak değerlendirmiştir. Finansmanı düşünecekleri ana ürün veya hizmetler %54 oran ile ev yenilemeleri ve %33 (2022 yılında %37) ile evleri daha sürdürülebilir hale getirmeye yönelik enerji verimliliği sistemleri olarak sıralanmıştır.
- İspanyol tüketicilerin %25'i, son 12 ayda ikinci el ürün satın aldığını belirtmiş ve bu oran, 2022 yılına kıyasla 1 puanlık bir büyümeyi göstermiştir. Bu tür satın alma işlemlerini en sık gerçekleştiren tüketiciler %32'lik oran ile yine 18 ile 24 yaş arasındaki genç tüketiciler olmuştur. Öte yandan, ankete katılan tüketicilerin %47'si bir tür yenilenmiş ürün satın almaya istekli olduklarını beyan ederken, 18 -24 yaş arasındaki genç tüketiciler %51'lik oranla ortalamanın üzerinde yer almıştır.

İspanya Reklamcılık, Pazarlama ve Dijital İletişim Derneği (IAB)'nin 2023 yılı Haziran ayında yayınladığı yıllık e-ticaret raporuna göre, internette alışveriş yapanların sayısı artarak 25,9 milyon kişiye ulaşmıştır. Bu rakam toplam internet kullanıcılarının (16-74 yaş arası kişiler) %77'sini temsil etmektedir.

Diğer önemli sonuçlar ise şöyle sıralanmaktadır:

- Çevrimiçi ve fiziki kanalların (hibrit) her ikisini birden kullanarak alışveriş yapanların yüzdesi değişmemiştir (%63) ve gelecekteki alışverişlerinde tercih edilen seçenek olmaya devam etmektedir. Çevrimiçi ve fiziki platformlardan ayrı ayrı alışveriş yapanların yüzdesi de 2022 yılına kıyasla istikrarlı bir yapı arz etmiş ve %20'lik kısım çoğunlukla fiziksel mağazalardan alışveriş yaparken (2022 yılında %22) %17'lik kısım çevrimiçi (2022 yılında %16) alışverişini tercih etmiştir.
- Gençler (16 ila 34 yaş arası) önemli ölçüde daha fazla çevrimiçi satın alma işlemi gerçekleştirmektedir ve gelecekte de bu yöntemi öncelikli olarak gençler kullanacaktır. 35 yaşından itibaren ve yaş ilerledikçe tercih edilen alışveriş kanalı olarak fiziksel mağazalar ağırlık kazanmaktadır ve alışveriş yapanlara göre bu trend gelecekte de devam edecektir. Buna ilaveten, 35 ila 59 yaş arası alışveriş yapanlar hem fiziksel mağazalardan hem de çevrimiçi alışveriş yapanlar olarak hibrit alışverişini en çok tercih eden grubu oluşturmaktadır.
- Alışveriş yapanlar ayda ortalama 3,4 adet satın alma işlemi gerçekleştirmektedir (2022 yılında 2,8). Alışveriş yapanların %59'u alışveriş yapmak için belirli dönemleri (indirimler, efsane cuma) beklemektedir.
- Satın alma başına ortalama harcama, bir önceki yıla kıyasla hafif bir artış göstererek (2023 yılında 82 avro, 2022 yılında 69 avro) yeniden 80 Avro (2021 yılında 89 avro) seviyelerine ulaşmıştır.
- Çevrimiçi alışverişin en önemli tercih sebepleri kolaylık (%96), geniş ürün yelpazesi (%92) ve teklifler/fiyatlar (%89) olarak öne çıkmaktadır.

- Alışveriş yapanların %81'i yalnızca çevrimiçi satış yapan mağazalardan (Amazon, AliExpress gibi) ve %68'i hem çevrimiçi hem de fiziksel mağazalarda satış yapan mağazalardan alışveriş yapmıştır.
- Çevrimiçi olarak en çok satın alınan ürünler fiziksel ürünlerdir (çevrimiçi alışveriş yapanların %88'i), bu grubu hizmetler (%72) takip etmektedir. Dijital içerik satın alımları %52'den %41'e düşmüştür.
- Moda, seyahat/konaklama, eğlence/kültür, yemek, ev ve teknoloji/iletişim en çok satın alınan kategoriler olmaya devam etmiştir. "Seyahat ve konaklama" kategorisi, pandemi öncesinde sahip olduğu 2. sıraya yükselmiştir (2019 yılında 2., 2020 yılında 4., 2021 yılında 6., 2022 yılında ise 5).
- Satın alma süreciyle ilgili olarak, internet 2022 yılına benzer şekilde bilgi aramanın ana kanalı olmaya devam etmektedir. Amazon, Ebay veya AliExpress gibi pazarlar kullanıcılar için referans bilgi kaynağı olmaya devam etmiştir. Alışveriş yapan (özellikle erkek ve 45 yaş üstü olanlar) her 10 kişiden 6'sı (%59) doğrudan Amazon, Ebay, AliExpress veya benzeri platformlar üzerinden bilgi arayışında bulunmaktadır. Bu platformları arama motorları (%48) ve mağazanın web sitesinde yapılan aramalar (%47) takip etmektedir.
- Çevrimiçi satın almalara yön veren başlıca faktörler internet önerileri (%60), arkadaşlar/tanıdıklar/aile (%56), arama motorları (%50) ve markanın web sitesi (%46) olmaya devam etmiştir.
- Ekonomik fiyatlar (%71), teklifler/promosyonlar (%68), satış sonrası hizmet ve teslimat süreleri (her ikisi de %67) e-ticareti tercih etmede ana etkenler olmaya devam etmiştir.
- Kabul edilebilir bekleme süresi 3,2 gün (2022 yılı ile aynı) olurken, gençlerde bu süre biraz daha yüksek (3,4 gün) olarak kayıtlara geçmiştir. Her 10 müşteriden 8'i (%81) siparişlerinin 5 gün içinde teslim alınması gerektiğine inanırken, %12'si siparişlerin 24 saat içinde teslim alınmasını istemektedir.
- Profesyonellerin bakış açısından rekabetçi fiyatlar (%42), ürün kalitesi (%31), iyi müşteri hizmetleri (%31) ve iade ve değişim kolaylığı (%28) e-ticaretin en önemli unsurlarını oluşturmaktadır. Sıralama önceki yıllarda olduğu gibi aynı kalmıştır; ancak bu yıl fiyat faktörü kalite ile arasındaki farkı artırmıştır.
- Ticari amaçla en çok kullanılan sosyal medya Facebook (%55) ve Instagram (%46) olmuştur. Daha sonra %32 kullanım oranlarıyla WhatsApp ve YouTube, %28 kullanım oranıyla Twitter sıralanmıştır. TikTok, 2022 yılına kıyasla ortalamanın üzerinde bir büyüme yaşayarak %20'lik kullanım oranına ulaşmıştır.

İspanya'daki tüketici eğilimleri içinde önem kazanan başka bir konu da sürdürülebilirliktir. İspanyollar satın aldıkları ürünlerin sürdürülebilirliğini göz önünde bulundurmaktadır. Tüketicilerin gittikçe daha çok bilinçli alışveriş yaptığı birçok gıda ve işleme firmaları tarafından gözlemlenmektedir. Bu gıda ve işleme firmaları sürdürülebilir büyümeyi sağlamak amacıyla gıda atıklarını azaltmaya da dikkat etmektedir.

Ecovalia tarafından hazırlanan ve 2024 yılı Mart ayında yayınlanan bir rapora göre, İspanya'da organik gıda tüketimi artmaya devam etmektedir ve 2023 yılında organik gıda satışından 3 milyar avro gelir elde edilmiştir. Bu rakam, bir önceki yıla kıyasla %6,2'lik bir artışı temsil etmektedir ve bu tür ürünler için tüketici başına ortalama yıllık 64 avroluk bir harcamaya işaret etmektedir.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Ülkede büyük mağazalar, alışveriş merkezleri ve hipermarketler tarafından, alışveriş kartları, indirimler ve müşteriye özel promosyonlar yoluyla, müşteri sadakati ve bağlılık yaratma çalışmaları yapılmaktadır. Diğer taraftan, doğrudan pazarlama, posta yoluyla satış, telefonla pazarlama ve elektronik ticaret gibi yeni satış teknikleri giderek yaygınlaşmaktadır.

Kamu İhaleleri

İspanya'daki kamu alımları alanındaki ana düzenleme Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 26 Şubat 2014 tarihli 2014/23/EU ve 2014/24/EU sayılı direktiflerini İspanya'da yürürlüğe sokan 8 Kasım 2017 tarihli ve 6/2017 sayılı Kamu Alımları Kanunu'dur.

Bu kanun 2018 yılı Mart ayında yürürlüğe girerek 5 prosedürü karşılamıştır:

1. Gerçek veya tüzel kişilerin teklif sunabileceği sözleşme şartlarının herhangi bir müzakeresi dışında olan açık prosedürler
2. İhale duyurularına cevap olarak ilgili firmaların başvurabileceği kısıtlı prosedürler
3. Yalnızca belirli koşullar altında kullanılabilen müzakere edilmiş prosedürler
4. Rekabetçi diyaloglar: seçilen adaylara bir teklif sunmaları için bir temel oluşturacak, bir veya birden fazla çözüm geliştirmek amacıyla taleplere göre seçilen adaylarla kurulan diyaloglar
5. İnovasyon ortaklıkları: Amacı yenilikçi ürünlerin, hizmetlerin veya eserlerin geliştirilmesi ve daha sonra satın alınmaları

Kamu sektörü için tedarik en iyi değer ilkesini izlemektedir. İspanya'daki kamu ihalelerinde yerli tercih veya yabancı tedarikçilere karşı ayrımcılık konusunda resmi bir politika bulunmamaktadır.

9/2017 sayılı Kanununun 65. maddesi, kamu sektörüyle sözleşme yapabilecek kuruluşların karar verme kapasitesine, gerçek veya tüzel kişiliğe, herhangi bir kamu ihalesi yasağı bulunmadığına, ekonomik/mali ve teknik/mesleki ödeme gücüne sahip olması gerektiğini belirtmektedir.

68. maddede ise yabancı firmaların menşe ülkelerinde İspanyol firmalarının da kamu kuruluşları ile sözleşme yapabileceğini (karşılıklılık ilkesi) bir raporla kanıtlaması gerekliliğine yer verilmektedir. Söz konusu rapor, İspanya'nın yurt dışında bulunan Ekonomi ve Ticaret Ofisleri tarafından hazırlanmaktadır. Uyumlu düzenlemelere tabi sözleşmeler söz konusu olduğunda Dünya Ticaret Örgütü Kamu Alımları Anlaşması'nı imzalayan devletlerden herhangi birine ait firmalar için böyle bir rapor gerekmemektedir. (Halihazırda bu anlaşma için Türkiye, gözlemci konumunda yer almaktadır.) Ayrıca AB üyesi olmayan ülkelere, firmaların ihaleye katılmaları durumunda, İspanya'da bir şube açmak, temsilci atamak ve Ticaret Sicili'ne kaydolmak istenebilmektedir.

İspanya'daki kamu ihalelerinin çoğu sadece İspanyolca dilinde hizmet veren aşağıdaki internet adresinden takip edilebilir:

Plataforma de contratación del sector Público (<https://contrataciondelestado.es/>)

Ayrıca "Supplement to the Official Journal of the European Union" isimli AB Resmi Gazetesi Eki "Tenders Electronic Daily" isimli İhale Elektronik Günlüğü yayınlanmaktadır: (<http://ted.europa.eu/TED/main/HomePage.do>)

İspanyol resmi gazetesinin web sitesinde, İspanya'nın kamu sektörü sözleşmelerini ("Código de Contratos del Sector Público") (yalnızca İspanyolca) yöneten tüm düzenlemeleri derleyen bir belge bulunmaktadır.

Yukarıda bahsi geçen 9/2017 sayılı Kamu Sektörü Sözleşmeleri Yasası, 30 Ekim 2007 tarihli ve 30/2007 sayılı Kamu Sektörü Sözleşmeleri Yasasını kısmen uygulayan, 817/2009 sayılı Kraliyet Kararnamesi ve savunma gibi belirli sektörlerde kamu alımları (1 Ağustos 2011 tarihli 24/2011 sayılı Kanun) gibi ilgili yasal metinleri aşağıdaki bağlantıdan okumak mümkündür.

(https://www.boe.es/biblioteca_juridica/codigos/codigo.php?id=31&modo=2&nota=0&tab=2)

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım

2023 yılının sonlarında, önde gelen finans kuruluşlarından biri tarafından "İspanya'da Tarım Sektörü ve Gıda Endüstrisi: 2022 Yılında Temel Özellikler ve Bölgesel Analiz" başlıklı bir rapor yayınlamıştır. Bu belge, halihazırda verilerin mevcut olduğu en son yıl olan 2022 yılına ait verileri kullanarak İspanyol tarım sektörünün kapsamlı bir analizini sunmaktadır.

İspanya'nın birincil sektörüne kapsamlı bir genel bakış sağlayan bu belgedeki bazı önemli bilgiler aşağıda vurgulanmıştır:

- İspanya'da tarım sektörünün Brüt Katma Değeri (GVA) (31,96 milyar avro), olumsuz hava koşulları ve artan üretim maliyetlerinden etkilenerek 2022 yılında bir önceki yıla kıyasla %1,1 oranında azalmıştır. Bu düşüş özellikle Endülüs, Kastilya ve Leon, Katalonya veya Extremadura gibi üretim yapılarında tarım sektörünün önemli bir paya sahip olduğu veya ulusal GVA'ya önemli bir katkı sağlayan bazı özerk topluluklarda belirgin olmuştur.
- Tarım sektöründeki ortalama istihdam 2022 yılında %3,5 oranında azalarak 774.800 çalışan kişi olmuştur ve İspanya'daki çalışan nüfusun yaklaşık %4'ünü temsil etmiştir. Endülüs, sektördeki en fazla işçi sayısına (ulusal toplamın yaklaşık %31'i) sahip özerk bölgedir ve %10'un üzerinde bir düşüş yaşamıştır. Benzer şekilde Extremadura'da (tarımsal istihdamın en fazla olduğu ikinci bölge) sektörel istihdamda azalma görülmüştür.
- İspanya'da 16,8 milyon hektar ekili alan bulunmaktadır ve bunların %77,6'sı yağmurla beslenmektedir. Bu alanın %35,3'ü tahıllara ayrılmıştır (neredeyse 6 milyon hektar), zeytinlikler (yaklaşık 2,8 milyon hektar) de öne çıkmaktadır. Kastilya-La Mancha, Kastilya ve Leon ve Endülüs en geniş ekili alana sahip bölgelerdir. Bu bölgeler, ulusal toplamın yaklaşık üçte ikisini oluşturmaktadır.
- İspanya, zeytinlik alanı ve üretimi açısından dünya çapında liderdir ve AB'nin en büyük meyve ve sebze üreticisidir. Zeytinyağı üretimi açısından Endülüs, toplam üretimin dörtte üçünden biraz fazlasını oluşturmaktadır. Endülüs, aynı zamanda sebze ve narenciye üretiminde Valensiya ve Mursiya ile birlikte öne çıkmaktadır. Tahıllar söz konusu olduğunda Kastilya ve Leon, ulusal buğday üretiminin yaklaşık %43'ünü, arpa veya mısır üretiminin ise yaklaşık üçte birini karşılamaktadır.
- En fazla baş sayısına sahip hayvan sürüleri domuz ve koyun sürüleridir (2022 yılında sırasıyla yaklaşık 34,1 ve 14,5 milyon), 2021 yılına kıyasla domuz sürülerinde %1,1 ve koyun sürülerinde %4,2 oranında azalış yaşanmıştır. Kastilya ve Leon, Galiçya ve Extremadura birlikte ulusal sığır sürüsünün yarısından fazlasına sahip olup, Kastilya ve Leon %22,5'lik oran ile lider konumdadır. Aynı şekilde Extremadura, Kastilya-La Mancha ve Kastilya ve Leon en fazla koyun popülasyonuna sahipken, keçi hayvancılığında Endülüs öne çıkmaktadır. Bu arada Aragon ve Katalonya domuz hayvancılığının en fazla olduğu bölgelerdir.
- Bakanlığın tahminlerine göre, 2022 yılında İspanya'daki tarımsal üretimin (hem tarımsal üretim hem de hayvansal üretim) değeri, bir önceki yıla kıyasla (AB'de %19,2) yaklaşık %11 artışla 63,17 milyar avroya ulaşmıştır. Bu büyüme fiyat artışlarına (%21,3)

bağlanmıştır ve üretimde hava koşullarının önemli etkisiyle %8,8'lik bir düşüş yaşanmıştır.

- İspanya, hem tarımsal üretim hem de hayvansal üretim değeri açısından AB ülkeleri arasında üçüncü sırada yer almaktadır ve AB üretiminin %12'sinden biraz fazlasını oluşturmaktadır. Özellikle meyve, zeytinyağı, domuz eti ve koyun-keçi hayvancılığının üretim değerinde AB'de lider konumda bulunmaktadır. Ayrıca sebze üretim değerinde ikinci, şarap, sığır eti ve sığır üretiminde ise üçüncü sırada yer almaktadır.
- İspanya'da tarımsal üretimin değeri 2022 yılında 36,28 milyar avroya ulaşmıştır. Bu rakam, İspanya'daki tarım sektörünün üretim değerinin %57,4'ünü temsil etmektedir. İspanya'da bitkisel üretim değerinin yarısından fazlası bahçecilik ürünlerinden oluşmaktadır. Tahıllar (%17,1) ve zeytinyağı (%9,9) önemli bir yer tutmaktadır. İspanya üretimi, AB'deki meyve üretim değerinin dörtte birinden fazlasını, zeytinyağı üretiminin yarısından fazlasını ve sebze üretim değerinin yaklaşık %17'sini oluşturmaktadır.
- Farklı özerk topluluklara bakıldığında Endülüs, İspanya'nın bitkisel üretim değerinin yaklaşık üçte birini temsil ederken Valensiya, Kastilya ve Leon ile Kastilya-La Mancha'nın her biri %9 ila %12 arasında bir paya sahiptir. Ayrıca Mursiya, Aragon ve Katalonya %6 civarında bir paya sahipken, Extremadura ve Galiçya ise %4,5 civarında pay ile sıralanmaktadır.
- Sebzeler, bitkisel üretim değeri açısından bu dokuz topluluktan dördünde (Mursiya, Endülüs, Extremadura ve Kastilya-La Mancha) en önemli, diğer üçünde (Valensiya, Galiçya ve Katalonya) ikinci ve Kastilya ve Leon'da üçüncü ürün grubu olarak yer almaktadır. Aragon'da olduğu gibi Kastilya ve Leon'da da tahıllar ana ürün grubunu oluşturmaktadır. Öte yandan Valensiya, Katalonya ve Galiçya'da meyve ağaçları bitkisel üretim değerine en büyük katkıyı vermektedir.
- İspanya'da hayvansal üretimin değeri 2022 yılında 25,09 milyar avroya ulaşmıştır ve bu rakam, İspanya'da tarım sektöründeki üretim değerinin yaklaşık %40'ını oluşturmuştur. İspanya'nın AB üretimine katkısı, özellikle domuz eti ve koyun-keçi hayvancılığında (%20'nin üzerinde) önem arz etmektedir.
- İspanya'da et üretimi, toplam hayvansal üretimin %75,6'sını temsil etmektedir (AB'de %54,7), domuz eti ise toplam üretimin %40,3'ünü oluşturarak en önemli katkıyı sağlamaktadır. Geriye kalan %24,4'lük kısım ise diğer hayvansal ürünlerin (süt, yumurta) değerine karşılık gelmekte olup sütün katkısı daha fazla olmaktadır.
- İspanya'da hayvansal üretimin neredeyse yarısı Katalonya, Aragon ve Kastilya ve Leon'da yoğunlaşmaktadır. Daha sonra %10 ile %12 arasında değişen katkılarıyla Galiçya ve Endülüs yer alırken, Kastilya-La Mancha, Extremadura ve Mursiya %4,5 ile %8,5 arasında değişen oranları ile sıralanmaktadır.

İspanya, balıkçılık sektöründe köklü bir geleneğe sahiptir. Geniş bir kıyı şeridine sahip olan İspanyol balıkçılık sektörü binlerce kişiyi istihdam etmekte ve özellikle kıyı topluluklarında ekonomiye önemli katkılarda bulunmaktadır. Ülkede tüketilen tüm balıkların yaklaşık %60'ının İspanyol sularından geldiği tahmin edilmektedir. Bu oran, balıkçılık sektörünü ekonomiye önemli bir katkı sağlayan, birçok kişiye iş ve gelir anlamına gelen bir sektör haline getirmektedir.

Böylelikle İspanya, AB'de balıkçılık üretiminde önde gelen ülkelerden biri haline gelmiştir ve 8.657 gemiden oluşan filosuyla (2022 yılı verileri) sektör için 31.000 adet doğrudan ve 150.000 adet dolaylı iş sağlayacağı tahmin edilmektedir.

Ayrıca su ürünleri sektörü de ayrı bir önem taşımaktadır. İspanya Su Ürünleri Birliği APROMAR, geçtiğimiz günlerde "İspanya'da Su Ürünleri Yetiştiriciliği 2023" isimli yıllık raporunu yayınlamıştır. Raporda öne çıkan bazı hususlar aşağıda sıralanmaktadır:

- İspanya'da 2022 yılında su ürünleri hasadı 760,7 milyon avro ve 326.520 ton olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılında en çok bulunan tür ise 255.218 ton ve 159,3 milyon avro ile midye olmuştur. Midyeyi 23.622 ton ve 181,6 milyon avro ile levrek, 16.328 ton ve 43,6 milyon avro ile gökkuşuğu alabalığı ve 10.877 ton ve 183,2 milyon avro ile mavi yüzgeçli orkinos takip etmiştir.

- 2021 yılında 4.928'i yumuşakçalar ve 254'ü balıklar (143'ü iç sularda, 73'ü karada, 38'i fidanlıklarda) olmak üzere 5.182 adet su ürünleri işletmesi üretimde bulunmuştur.

- FAO'ya göre İspanya, 2021 yılında 826.060 tonla (toplamın %23'ü) en yüksek su ürünleri hasadına sahip olan AB üyesi ülke olmuştur. Üretim değerine bakıldığında İspanya 554,1 milyon avro ile dördüncü sırada yer almıştır.

Sanayi

İspanya'da sanayi sektörü ekonomik kalkınmanın temel taşıdır. Sektör; GSYİH'ye, istihdama ve teknolojik ilerlemeye önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Ancak son yıllarda küresel trendler, ekonomik gerilemeler ve tüketici tercihlerindeki değişimlerin etkisiyle genel ekonomideki göreceli payı azalmıştır. Buna rağmen imalat sanayi, ülke çapında endüstriyel faaliyeti körükleyen çeşitli sektörlerle birlikte ekonomik büyüme ve inovasyonun itici gücü olmaya devam etmektedir.

İspanya'nın imalat ortamı, her biri ekonomide ayrı bir rol oynayan çok çeşitli sektörlerle karakterize edilmektedir. Bunlar arasında, imalat çıktısının ve ihracatın önemli bir bölümünü temsil eden tarım-gıda sektörü öne çıkmaktadır. Otomotiv sektörü de İspanya'nın Avrupa'daki otomobil üretiminde önemli bir oyuncu olması nedeniyle öne çıkmaktadır. Ayrıca ilaç, kimya, tekstil ve makine sektörleri endüstriyel faaliyetlere önemli ölçüde katkıda bulunarak yenilikçiliği teşvik etmekte ve ihracat artışını desteklemektedir.

Bölgesel dinamikler, İspanya'nın sanayi ortamının şekillenmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Belirli bölgeler, belirli imalat sektörleri için kilit merkezler olarak ortaya çıkmaktadır. Navarra, La Rioja ve Bask gibi kuzey bölgeler özellikle otomotiv, makine ve metalürji gibi sektörlerdeki endüstriyel yapıları ile önem arz etmektedir. Barselona merkezli Katalonya, çeşitli üretim temelleri ve güçlü bir inovasyon geleneğiyle öne çıkan bir sanayi merkezi olarak hizmet vermektedir. Valensiya ise stratejik konumu ve altyapısıyla tekstil, kimya ve tarım-gıda gibi sektörler için bir merkez konumunda bulunmaktadır.

İspanyol imalat sektörünün ihracata yönelimi, rekabet gücünün sürdürülmesi ve ekonomik büyümenin desteklenmesi açısından hayati öneme sahiptir. İspanya'nın küresel değer zincirlerine, özellikle de Avrupa Birliği'ne entegrasyonu, üretilen malların çeşitli uluslararası

pazarlara ihracatını kolaylaştırmaktadır. Otomotiv, ilaç ve elektronik gibi sektörler ihracat fırsatlarından yararlanarak İspanya'nın ticaret dengesine ve genel ekonomik dayanıklılığına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur.

İlerleyen süreçte İspanyol imalat endüstrisi bir dizi zorluk ve fırsatla karşı karşıya bulunmaktadır. Dijitalleşme ve otomasyon teknolojilerinin Endüstri 4.0 çerçevesinde benimsenmesi verimliliğin, etkinliğin ve rekabet gücünün artırılması açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca firma büyüklüğü farklılıkları, bölgesel eşitsizlikler ve beceri uyumsuzlukları gibi yapısal sorunların ele alınması, kapsayıcı ve sürdürülebilir endüstriyel kalkınmanın teşvik edilmesi açısından ön planda olacaktır. İspanya, inovasyondan, işbirliğinden ve stratejik yatırımdan yararlanarak imalat sektörünü giderek küreselleşen ve dinamik bir ekonomik ortamda uzun vadeli başarı elde edecek şekilde konumlandırabilir.

Madencilik

İspanya'nın madencilik sektörü antik Roma dönemine kadar uzanmaktadır. Günümüzde istihdam ve ekonomiye katkı sağlayarak ülke için önemli bir sektör olmaya devam etmektedir. İspanya'nın jeolojik çeşitliliği nedeniyle, ülke toprakları çok farklı kaya ve mineral yatakları içermektedir ve bu durum da çeşitli ve önemli bir madencilik sektörüne izin vermektedir. En son resmi veriler, Ekolojik Geçiş ve Demografik Mücadele Bakanlığı tarafından "Maden İstatistikleri (2021)" belgesinde yayınlanan veriler olmuştur.

Bu belgede, İspanya'nın AB içindeki konumu vurgulanmaktadır:

- Avrupa Birliği içindeki tek sepiyolit ve selestin üreticisi,
- İlk fluorspar ve alçı üreticisi,
- İkinci en büyük potasyum tuzları ve manyezit üreticisi,
- İkinci veya üçüncü en büyük bakır cevheri üreticisi ve altıncı en büyük bentonit üreticisidir.
- Dünyanın önde gelen çatı kaplama taşı üreticisi olarak süs taşı üretimi de oldukça önemlidir.

Ulusal madencilik sektörü 2020 yılında bir önceki yıla kıyasla %12,5 oranında azalışla 3,4 milyar avro üretim gerçekleştirmiştir. Bu üretimin dağılımı metalik mineraller (1,2 milyar avro), taş ocağı ürünleri (1 milyar avro), endüstriyel mineraller (818 milyon avro), süs kayaları (394 milyon avro) ve enerji ürünleri (19 milyon avro) olmuştur.

2021 yılında İspanya madencilik sektöründe toplam 29.844 adet doğrudan istihdam kayıtlara geçmiştir. Bu rakamın 23.064'ü metalik olmayan kaya ve minerallerin çıkarılması, 78'i enerji mineralleri ve 6.702'si metalik mineraller ile ilişkili olmuştur. 2.612 adet üretim merkezi bulunmakta olup, bunların %76'sı taş ocağı ürünlerinin çıkarılması, %16,9'u süs kayalarının çıkarılması, %6,5'i endüstriyel minerallerin çıkarılması ve %0,6'sı enerji ve metallerin çıkarılmasına karşılık gelmiştir.

İstihdam açısından faaliyet büyüklüğüne göre, üretim merkezlerinin %76'sı 10'dan az kişiyi istihdam etmektedir ve bu durum da işgücünün %27'sini oluşturmaktadır. Karşılaştırmalı olarak, 500'den fazla çalışanı olan dört madencilik işletmesi işgücünün %19'unu meydana getirmektedir.

Avro cinsinden değerde en önemli üretimler arasında bakır, çinko ve kurşun (metalik mineraller kategorisinde), globerit, potasyum klorür ve özel kil (endüstriyel mineraller kategorisinde), kayrak ve granit (süs kayaları kategorisinde) ve kireçtaşı, kum, çakıl ve alçı (taş ocağı ürünleri kategorisinde) yer almıştır.

Endülüs (bakır, çinko, kurşun, gümüş, deniz tuzu, mermer, alçı), Kastilya ve León (volfram, arduvaz, globerit) ve Katalonya (hidrokarbonlar, potas, endüstriyel kayalar, tebeşir) üretim açısından en önemli özerk topluluklardır.

Son olarak, İspanya'nın küçük miktarda kritik mineral üretimine de sahip olduğunu, yani çeşitli yüksek teknoloji endüstrilerinde ve tüketici ürünlerinin imalatında temel bir rol oynayan kimyasal elementlerin bulunduğunu, ancak aynı zamanda tedarik ve kullanılabilirlik açısından da önemli zorluklarla karşı karşıya olduğunu belirtmek gerekmektedir. Bu mineraller elektronik cihazlar, elektrikli araçlar, yenilenebilir enerji, savunma sistemleri ve ileri tıbbi ekipmanlar gibi modern teknolojilerin geliştirilmesi için ihtiyaç duyulan minerallerdir. İspanyol madencilik endüstrisi, başta florit, sölestin, tungsten ve tantal olmak üzere bu ham maddelerin birçoğunu üreten faaliyetlere sahiptir. Bu kritik ham maddelerin ekonomik değeri 2021 yılında önemli ölçüde artarak 69 milyon avroyu aşmıştır.

Müteahhitlik Hizmetleri

İspanyol müteahhitler, özellikle inşaat sektörü başta olmak üzere uluslararası pazarlarda önemli bir rol oynamaktadır. İnşaat ve mühendislikte uzun bir uzmanlık geçmişine sahip olan İspanyol şirketleri, dünya çapında yüksek kaliteli projeler sunma konusunda bilinirliğe kavuşmuştur. İspanyol müteahhitler Avrupa, Latin Amerika, Afrika, Orta Doğu ve Asya gibi bölgelerde inşaat, inşaat mühendisliği, altyapı, enerji ve su arıtma alanlarında çeşitli projeleri başarıyla tamamlamıştır. Hızlı tren, tüneller, havaalanları, köprüler, barajlar, stadyumlar, enerji santralleri gibi önemli projelere imza atmışlardır.

İspanyol müteahhitler, yenilikçi mühendislik çözümleri, ileri teknoloji kullanımı ve verimli proje yönetimi sayesinde kaliteden ödün vermeden uygun maliyetli çözümler sunmalarıyla bilinmektedir. Ayrıca, faaliyet gösterdikleri ülkelerdeki yerel şirketler, tedarikçiler ve topluluklarla işbirliği yapma yaklaşımları onlara iyi bir itibar, güven inşa etme ve müşteriler ve paydaşlarla uzun vadeli ilişkiler kazandırmış ve böylece projelerinin başarısına katkıda bulunmuştur.

ENR-En Büyük 250 Uluslararası Müteahhit sıralamasının 2023 yılı verilerine göre, İspanyol ACS şirketi, küresel sıralamada en yüksek uluslararası gelire sahip inşaat firmaları arasında 35 milyar dolar ile 2. sırada yer almıştır.. Fransız VINCI firması sıralamada lider konumda yer almaktadır.

ACS, bu sıralamada on bir yıl üst üste lider kaldıktan sonra birinci sırayı VINCI firmasına kaybetmiştir. ACS dünya çapında faaliyet göstermektedir, ancak son yıllarda en büyük odak noktası Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Avustralya'daki projeler olmuştur.

Sıralamada yer alan diğer İspanyol şirketleri arasında Ferrovial (10.), Acciona (20.), Sacyr (23.), FCC (29.), OHLA (44.), Compsa Corporation (147.), Grupo Empresarial San José (152.) ve Sener Grupo de Ingeniería (193.) bulunmaktadır.

İspanyol firmaların en önemli altyapı projelerinden bazıları: Amerika Birleşik Devletleri'ndeki LBJ Otoyolu, Kuzey Tarrant Express ve Pocahontas Parkway, Quebec 30 Otoyolu (Montreal), Sanef Otoyollarının Fransız ağı, Avustralya Queensland'deki Legacy Way, Pedemontana-Veneta Otoyolu, Mekke-Medine hızlı tren hattı demiryolu, Kaliforniya hızlı tren hattı demiryolu. Metro sistemleri: Riyad, Lima, Panama, Quito, New York, Santiago de Şili ve Doha metro hatları. Diğer projeler ise; Panama Kanalı genişletme projesi, Monako Limanı, Norveç'te Follo Hattı, Odense Tramvayı, Heathrow Havaalanı, Mexico City Havaalanının Yeni Uluslararası Terminali, Lincolnville Metrolinx İstasyonu (Kanada), Louvre Abu Dabi, Antofagasta ve Valech'deki hastaneler (Şili), Lugano Kültür Merkezi, Atotonilco'da (Meksika) arıtma tesisi, Yeni Kahire arıtma tesisi, Perth ve Ashdod tuzdan arındırma tesisleri, Zistersdorf yakma tesisi (İngiltere), Şili'deki Los Cóndores'te hidroelektrik santralleri ve Kosta Rika'da El Torito, Polonya'da Turów enerji tesislerinin büyütülmesi ve British Columbia'daki Temiz Enerji C Proje Sahası'dır.

Enerji

İspanya enerji sektörü, ülke yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş yaptığı için son yıllarda önemli değişiklikler geçirmiştir. Tarihsel olarak İspanya, enerji ihtiyaçlarını karşılamak için büyük ölçüde ithal fosil yakıtlara bağımlı olmuştur. Ancak ülke, fosil yakıtlara olan bağımlılığını azaltma ve daha sürdürülebilir ve esnek bir enerji sistemine geçiş ihtiyacının farkına varmıştır.

2019 yılı Mart ayında İspanya, İklim Değişikliği ve Enerjide Geçiş Yasası taslağı, Ulusal Entegre Enerji ve İklim Planı 2021-2030 ve Adil Geçiş Stratejisi'ni içeren Enerji ve İklim için Stratejik Çerçeve'yi Avrupa Komisyonu'na göndermiştir.

İspanyol enerji sektörü dünya genelinde olumlu bir izlenime sahip, gelişmiş bir sektördür. Ülke, özellikle yenilenebilir enerji alanında dünya lideri konumundadır. "Ulusal Entegre Enerji ve İklim Planı 2021-2030", İspanyol ekonomisinin modernizasyonu için temel oluşturmaktadır. Bu plan çerçevesinde 2030 yılı itibarı ile İspanya'nın toplam enerji üretiminde yenilenebilir enerji kaynaklarının ki payının %42'ye çıkarılması ve elektrik üretiminin %74'ünün yenilenebilir enerjiden karşılanması hedeflenmektedir. Ana hedef, bu payın 2050 yılında %100 olmasıdır. Ayrıca ülke, sera gazı emisyonununun 1990 yılı seviyelerine göre %20-21 oranında azaltılmasını hedeflemektedir. Tüm bu hedeflerin gerçekleştirilmesi ile birlikte ülkenin enerji verimliliğinin 2030 yılına kadar %39,6 oranında artış göstermesi hedeflenmektedir.

Buna ilaveten, fosil yakıt ithalatının -özellikle petrol ve kömür- azalması ve yenilenebilir enerjinin artan kullanımı, 2017 yılında %74 olan enerji bağımlılık oranını 2030 yılında %59'a düşürerek, %15'lik bir iyileşme sağlayacaktır. Bu gelişme de İspanya'nın ulusal enerji güvenliğini güçlendirmeye yardımcı olacak ve ülkenin ticaret dengesi üzerinde olumlu bir etki yapacaktır. Spesifik olarak, ithalattaki azalmanın 2021 ile 2030 arasında yaklaşık 75 milyar avro olması beklenmektedir.

Plan, 2030 yılı için elektrik sektöründe 157 GW'lık toplam kurulu güç öngörmekte ve bunun 50 GW'ı rüzgar enerjisi; 37 GW'ı güneş fotovoltaik; 27 GW'ı kombine gaz çevrimi; 16 GW'ı hidrolik; 8 GW'ı pompalama; 7 GW'ı güneş termoelektrik; ve 3 GW'ı nükleerden oluşmaktadır.

Son olarak, 2020 yılı Kasım ayında, "2050 yılında Modern İspanyol Ekonomisi için Uzun Vadeli Strateji", Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır. İspanya'nın nihai hedefi, sera gazı (GHG) emisyonlarını 1990 yılına kıyasla en geç 2050 yılına kadar %90 oranında azaltmaktır.

Red Eléctrica de España, her yılın başında geleneksel olduğu üzere 2023 yılı için "Elektrik Sistemi Raporu"nu yayınlamıştır. REE, aynı zamanda ülkedeki yüksek gerilim elektrik iletim şebekesinin işletimi ve kontrolü ile elektrik enerjisinin üretim ve tüketiminin koordinasyonu konusunda sorumlu şirkettir.

2023 yılına ait raporda öne çıkan bazı önemli noktalar şunlardır:

- 2023 yılında karmaşık bir jeopolitik ortama rağmen iletim şebekesine yapılan yatırım önceki yıla kıyasla %65,9 oranında artışla 744,6 milyon avroya yükselmiştir. Bu yatırımlar, daha fazla yenilenebilir enerji üretiminin entegre edilmesine, adalar arasındaki ara bağlantıların güçlendirilmesine, şebeke ağının iyileştirilmesine, elektrifikasyonun teşvik edilmesine, arz güvenliğinin ve hizmet kalitesinin sağlanmasına katkıda bulunmuştur.

- Toplam kurulu güç bakımından İspanya 2023 yılını 125,6 GW'ın üzerinde tamamlamıştır ve bu kurulu gücün %61,3'ü yenilenebilir enerjiden oluşmuştur. 2023 yılında yenilenebilir enerji üretim kapasitesi, 5.594 MW'ı fotovoltaik güneş enerjisi, 661 MW'ı rüzgar enerjisi ve 4 MW'ı diğer yenilenebilir kaynaklardan olmak üzere %8,8 oranında artmıştır. Rüzgar enerjisi, toplamın %24,5'ini oluşturarak ulusal düzeyde öne çıkan teknoloji olmaya devam ederken, kombine çevrim (%20,9), fotovoltaik (%20,3) ve hidroelektrik (%13,6) onu takip etmiştir.

- Rapora göre 2023 yılı, İspanya'nın yenilenebilir enerji üretiminde tüm zamanların rekorunu kırdığı yıl olarak da hatırlanacaktır. Tarihte ilk kez, mevcudun yarısından fazlası (%50,3) rüzgar, güneş veya su gibi kaynaklardan oluşmuştur. İspanya, 2023 yılında bir önceki yıla kıyasla %15,1 oranında daha fazla yenilenebilir enerji üreterek 134.321 GWh'ye ulaşmıştır ve yenilenebilir enerji alanında ulusal rekorları geride bırakmıştır. Bu tarihi dönüm noktasına öncelikli olarak toplamın %23,5'i ile rüzgar enerjisi ve 2022 yılına kıyasla %33,8 oranında daha fazla üretim yapan fotovoltaik güneş enerjisi katkı yapmıştır.

- Yenilenebilir enerji katkısındaki artışın doğrudan bir sonucu olarak, 2023 yılı aynı zamanda tarihteki en düşük CO2 eşdeğeri emisyonlara (sera gazları) da tanık olmuştur (bir önceki yıla kıyasla yaklaşık %28 oranında daha az).

- 2023 yılında bir önceki yıla kıyasla en belirgin düşüş, %50,1 oranında daha az üretim ile kömürde görülmüştür ve 3.871 GWh ile mevcut kaynaklar arasındaki en düşük paya %1,5 ile sahip olmuştur.

- Son olarak, Red Eléctrica de España, 2023 yılı raporunda, 2023 yılında 2022 yılına kıyasla %1,9 oranında daha düşük olan talep gelişimi gibi diğer ölçümleri de analiz etmektedir. Brüt anlamda, 2023 yılındaki elektrik talebi 244.665 GWh olarak gerçekleşmiştir.

Telekomünikasyon

Son yirmi yılda, İspanya telekomünikasyon sektörü önemli değişiklikler geçirmiştir. 1990'ların sonunda sektörün serbestleşmesi, yeni operatörlerin sektöre girmesine ve artan rekabete yol açarak tüketiciler için daha düşük fiyatları sağlamıştır. İlk rakip olarak sektöre dahil olan Jazztel'in pazara girdiği 2000 yılına kadar pazara Telefonica hakim olmuştur.

Bu tarihten sonra Vodafone, Orange ve daha yakın zamanda Masmovil ve O2 dahil olmak üzere birçok yeni operatör pazara girmiştir. Yabancı firmaların sektöre girişi, sektörün gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Vodafone, Orange ve T-Mobile, yerel operatörleri satın alarak İspanya'da güçlü bir varlık oluşturmuştur.

Son yıllarda, daha büyük operatörlerin pazar payını artırmak ve tekliflerini genişletmek için daha küçük operatörleri satın almasıyla konsolidasyona yönelik bir eğilim olmuştur. 2018 yılında Vodafone, ONO'yu satın almış ve 2020 yılında Masmovil, özel sermaye şirketlerinden oluşan bir konsorsiyum tarafından satın alınmıştır.

Önümüzdeki dönemde, İspanyol hükümetinin ülkenin telekomünikasyon sektöründe ön sıralarda yer almasını sağlamak için iddialı planları bulunmaktadır. Hükümetin Dijital İspanya 2025 planı, 2025 yılına kadar İspanyol nüfusunun tamamının yüksek hızlı geniş bant erişimine sahip olmasını ve 2025 yılı sonuna kadar tüm kentsel alanlarda 5G kapsamının mevcut olmasını sağlamayı hedeflemektedir. Sonuç olarak, telekomünikasyon sektörünün serbestleştirilmesi İspanya'da rekabetin artmasına, tüketiciler için fiyatların düşmesine ve yabancı şirketlerin sektöre girişine yol açmıştır. Daha büyük operatörlerin pazar payını artırmak için daha küçük operatörleri satın almasıyla konsolidasyon da son yıllarda bir trend olmuştur.

Ulusal Piyasalar ve Rekabet Komisyonu (CNMC), İspanya'da telekomünikasyon piyasasına ilişkin istatistiksel bilgileri sağlayan ana kuruluştur. 2023 yılına ilişkin olarak yayınladıkları son raporlarında aşağıdaki bilgiler öne çıkmaktadır:

- 2022 yılına kıyasla %3,2 oranında artışla 59,56 milyon adet cep telefonu hattı bulunmaktadır. Bu hatların 51,57 milyon adedinde internet erişimi bulunmakta olup, bir önceki yıla kıyasla %3,1 oranında artış kaydedilmiştir.

- 2023 yılı sonu itibarı ile Movistar, Vodafone ve Orange piyasadaki cep telefonu hatlarının %70,7'sine sahip bulunmaktadır.

- Sabit telefon hatlarının sayısı 16.829 adet azalarak 17,83 milyon seviyesine gerilemiştir.

- Evlerde kullanılan toplam fiber optik hat sayısı yıl sonu itibarı ile 14,8 milyon adedi aşmıştır. Fiber optik hatların %36'sı, 3 milyon adet hat portföyüyle Movistar'a ait olmuştur.

- Hatların %75,5'i Movistar, Orange ve Grupo MásMóvil'de yoğunlaşmıştır.

Ulusal İstatistik Enstitüsü de İspanya'daki BiT sektörünün durumuna ilişkin raporlar yayınlamaktadır. Son rapor, hane halkı hakkında aşağıdaki hususları vurgulamaktadır:

- Cep telefonları neredeyse tüm hanelerde mevcut (%99,5, 2023 yılı ile aynı) bulunmaktadır. Buna karşılık, sabit telefonların sayısı azalmaya devam etmektedir ve hanelerin %57,5'inde mevcuttur (2022 yılına kıyasla 5 puan daha az).

- Hanelerin %96,4'ü sabit ve/veya mobil geniş bant üzerinden internete erişime sahiptir (2022 yılındaki %96,1'e kıyasla). Bu grubun %83,1'i sabit geniş bant bağlantıyla (fiber optik, kablo, ADSL vb.) ve %13,4'ü yalnızca mobil bağlantıyla (3G, 4G veya 5G) internete erişim sağlamaktadır.

Şirketlere ilişkin olarak aşağıdaki hususlar öne çıkmaktadır:

- 10 ve üzeri çalışanı olan şirketlerde çalışanların %66,2'si bilgisayarları iş amaçlı kullanmaktadır. Bunların %61,2'si internet bağlantısı olan bilgisayarları kullanmaktadır. Bu veriler, 2023 yılının ilk çeyreğine ait bulunmaktadır.

- İnternet bağlantısı olan şirketlerin %63,6'sı sosyal medya kullanmaktadır.

- İnternet bağlantısı olan şirketlerin %78,5'inin web sitesi veya web sayfası bulunmaktadır.

- İncelenen yeni teknolojiler arasında en yaygın olanı, özellikle şirketlerin %57,4'ü tarafından kullanılan ERP'dir (Kurumsal Kaynak Planlama). Bu teknolojinin arkasından şirketlerin %31,7'sinin bulut bilişim hizmeti alımı, %29,7'sinin ise CRM (Müşteri İlişkileri Yönetimi) kullanımı görülmektedir. Hizmetler sektöründe en çok kullanılan teknoloji %22,1 ile BI (iş zekası) olurken, bu teknolojiyi %11,2 ile yapay zeka takip etmektedir.

Avrupa Komisyonu, 2014 yılından bu yana AB üyesi ülkelerin dijital ilerlemesini Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi (DESI) raporları aracılığıyla izlemektedir. 2023 yılı itibarıyla Dijital On Yıl Politika Programı 2030 uyarınca DESI, dijital hedeflere yönelik ilerlemeyi izlemek için Dijital On Yılın Durumu raporuna entegre edilmiştir.

"Dijital On Yılın Durumu Raporu" 2023 yılının Eylül ayında yayınlanmıştır. Özellikle, İspanyol yetkililerin son yıllarda gösterdiği ve İspanyol ekonomisinin iddialı bir dijital dönüşümüne zemin hazırlayan önemli çabaları vurgulamaktadır. Rapor, iyileştirme önerileriyle birlikte İspanya'nın durumuna dört kategoride kısa bir genel bakış sunmaktadır.

- İspanya, temel ve daha üst dijital becerilerde güçlü bir durumda bulunmaktadır. Nüfusun sırasıyla %64 ve %38'i bu becerilere sahiptir ve AB ortalamasının üzerinde bir seviyededir. Ancak nüfusun üçte birinden fazlası temel dijital becerilerden yoksundur. İşgücünde BİT uzmanlarını artırmaya yönelik çabalar, AB ortalamasının biraz altında olsa da devam etmektedir ve mesleki eğitimin modernleştirilmesi gibi önlemler, bu açığı kapatmayı amaçlamaktadır. Raporda, İspanya'nın, özellikle ileri teknolojiler alanında işgücüne beceri kazandırma çabalarını yoğunlaştırması, aynı zamanda BİT'teki çeşitliliği teşvik etmesi ve eğitimdeki stereotipleri ele alması gerektiği belirtilmektedir.

- İspanya, dijital altyapıda, özellikle bağlantıda, çok yüksek kapasiteli sabit ağlar ve binaya kadar fiber kapsama alanında AB ortalamasını aşarak öne çıkmaktadır. Genel 5G kapsama alanı ortalamasının biraz üzerinde olsa da 5G dağıtımını hızlandırmaya yönelik çabaların yanı sıra, AB pazarındaki varlığı güçlendirmek için yarı iletkenler ve kuantum hesaplama alanındaki girişimler de teşvik edilmektedir.

- AB ortalamasının biraz altında olmasına rağmen İspanya, KOBİ'leri dijitalleştirme ve yapay zeka ve Büyük Veri gibi ileri teknolojileri entegre etme konusunda ilerleme kaydetmektedir. Digital Kit ve Agents of Change programları gibi girişimler KOBİ'lerin dijitalleşmesini hızlandırmayı hedeflerken, yapay zekaya yönelik önlemler ve Yeni Nesil Bulut Altyapısına katılım da sürmektedir.
- İspanya, AB içinde e-Devlet ve dijital kamu hizmetlerinde lider konumdadır ve çeşitli göstergelerde sürekli olarak AB ortalamasını aşmaktadır. Dijital kamu hizmetlerinde birlikte çalışabilirliği ve bağlanabilirliği geliştirmeye yönelik çabalar dikkate değer olup, ilerlemenin devam etmesi beklenmektedir.

Turizm

Kültürel, tarihi ve doğal çeşitliliğiyle dünya çapında tanınan İspanya turizm sektörü, ülke ekonomisinin temel direklerinden birini teşkil etmektedir. Ülke, her türden gezginin zevkine hitap edecek geniş bir deneyim yelpazesi sunmaktadır. Gelişmiş turizm altyapısı, uluslararası üne sahip mutfağı ve zengin sanatsal mirasıyla İspanya, her yıl milyonlarca ziyaretçi çekmeye devam ederek dünyanın önde gelen turistik merkezlerden biri olarak konumunu sağlamlaştırmaktadır.

EXCELTUR, hava, demiryolu, deniz ve kara taşımacılığı, konaklama, seyahat acenteleri ve tur operatörleri, araç kiralama vb. dahil olmak üzere tüm turizm değer zinciri ve alt sektörlerindeki 30 şirketten oluşan, kar amacı gütmeyen bir dernektir. 2023 yılı sonu itibarıyla EXCELTUR'u oluşturan şirketlerin toplam cirosu, dünya çapında 40'tan fazla ülkede doğrudan yatırımları, 220.000'den fazla doğrudan çalışanı ve 175'ten fazla ülkede ticari faaliyetleriyle 30 milyar avroyu aşmıştır.

Bu derneğin sektöre ilişkin son raporuna göre turizm sektörü, toparlanmasını sağlamlaştıracak GSYİH'ye toplamın yaklaşık %12,8'i olan 186,6 milyar avroluk katkısıyla 2023 yılını tarihsel serideki en yüksek değerle kapatmıştır.

Ayrıca dernek, turizm sektörünün %8'lik geçici süreli sözleşmeli çalışan oranı ve %4,4'lük ücret artışıyla geçici işçiliğin daha az olduğu bir sektör haline geldiğinin de altını çizmektedir. Turizmde yaratılan istihdam, 2023 yılında İspanya'da yaratılan toplam istihdamın %17'sini oluşturmuştur.

2023 yılında turizm faaliyetleri ücretlerdeki iyileşme, tüketicilerin dayanıklı mal tüketimi yerine seyahat deneyimlerini tercih etmesi ve toplantıların ve kongrelerin yeniden yoğun bir şekilde düzenlenmeye başlaması ile artan talep neticesinde artış göstermiştir.

Özellikle uluslararası turizme odaklanıldığında yıl sonu rakamları çok iyi sonuçlar vermektedir. 2023 yılında İspanya'yı ziyaret eden uluslararası turist sayısı, istatistik kayıtlarının başlamasından bu yana ilk kez 85 milyonu aşmıştır. Bu rakam (85.056.528 adet ziyaretçi), 2022 yılına kıyasla %18,7 ve pandemi öncesi referans yılı olan 2019 yılına kıyasla %1,9'luk bir artışı temsil etmektedir. Ayrıca Ulusal İstatistik Enstitüsü tarafından yayınlanan verilere göre

İspanya, 108,7 milyar avroyla turist harcamalarında da rekor kırmıştır. Bu rakam, 2022 yılına kıyasla %24,7 ve 2019 yılına kıyasla %18,2 oranında artış anlamına gelmektedir.

Turizmin kalitesini ölçen iki gösterge olarak gezgin başına ortalama harcama ve günlük harcama 2023 yılı için olumlu rakamlar sunmaktadır. Turist başına ortalama harcama 1.278 avro olmuştur ve bu rakam, 2022 yılına kıyasla %5,1 ve 2019 yılına kıyasla %16,1 oranında daha yüksek bir seviyeye tekabül etmektedir. Günlük harcamalar da bu büyümeyi yansıtmaktadır ve 2022 yılına kıyasla %8 ve 2019 yılına kıyasla ise %13,1 oranında artışla 175 avroya ulaşmıştır. Aynı şekilde, ülkeyi ziyaret eden turistlerin memnuniyetini ve İspanyol turizm sektörünün kalitesini ölçmek için çok önemli bir gösterge olan ortalama kalış süresi de 7,3 güne yükselmiştir (2019 yılında ortalama 7,1 gündü).

2023 yılında İspanya'nın ana turizm pazarları önceki yıllara kıyasla önemli bir büyüme kaydetmiştir.. Birleşik Krallık, 17,3 milyon (2022 yılına kıyasla %14,6 oranında artış) turistle geçen yıl turist gönderen ülkeler listesinde lider konumda yer almaktadır. Fransa 11,8 milyon (2022 yılına kıyasla %17 ve 2019 yılına kıyasla %6 oranında artış) turist göndermiştir. Almanya, 2022 yılına kıyasla %10,6 oranında artışla 10,8 milyon turist sayısına ulaşmıştır.

2023 yılında en fazla büyüme kaydeden ülkelerin başında, İspanya'yı ziyaret eden vatandaşlarının sayısı 2022 yılına kıyasla %38,7 ve 2019 yılına kıyasla ise %16,9 oranında artan ABD gelmektedir.

Yabancı turistlerin tercih ettiği özerk bölgelere bakıldığında Katalonya, 2022 yılına kıyasla %21,2 oranında artışla 18 milyondan fazla ziyaretçiyle ilk sırada yer almaktadır. Katalonya'yı, 14 milyondan fazla turist ve %9,1 oranında artışla Balear Adaları izlemektedir. Daha sonra Kanarya Adaları (13,9 milyon ve %13,1 artış), Valensiya (10,4 milyon, %21,8 artış) ve bir önceki yıla kıyasla turist sayısında en fazla büyüme kaydeden topluluk olan Madrid (7,5 milyon, %29,6 artış) sıralanmaktadır. Özerk bölgelerin geri kalanı, yabancı turist sayısında geçen yıla kıyasla toplu olarak %23,8 oranında büyüme kaydetmiştir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

İspanyolların ticari ilişkilerini yakın kişisel ilişkilere paralel yürütme alışkanlıklarından dolayı, İspanya piyasasına girişte en etkili yol, yüz yüze görüşme yapmaktır. Özellikle bir dağıtıcı ya da alıcı ile ilk ilişkinin faks ya da telefon yoluyla değil, yüz yüze bir toplantı yapmak yoluyla gerçekleştirilmesi uygundur.

İspanyol şirketleriyle pazarlık yaparken dikkate alınması gereken faktörlerden biri yabancı dil bilgisidir. Ulusal İstatistik Enstitüsü'nün 2023 yılında yayınladığı Nüfus ve Konut Temel Özellikleri Araştırması'ndan elde edilen verilere göre, İspanya'daki nüfusun yalnızca %15'i İngilizceyi "iyi" derecede konuşmaktadır. Nüfusun %10'u kendini ifade etmekte zorluk yaşamaktadır ve kalan %75'lik kısım ise İngilizce bilmediğini belirtmektedir.

İngilizcenin en iyi konuşulduğu bölge Madrid (%22,7) olurken, daha sonra Balear Adaları (%19,8), Kanarya Adaları (%17,6), Katalonya (%16,3) ve Navarra (%16,1) sıralanmaktadır. Yalpazenin diğer ucunda ise nüfusunun yalnızca %6,5'inin İngilizceyi yeterli düzeyde bildiği Melilla yer alırken, Ceuta (%8,3), Extremadura (%8,8), Galiçya (%8,9) ve Kastilya-La Mancha (%9,9) Melilla'yı takip etmektedir.

İngilizce hakkında en fazla bilgiye sahip olan grup gençlerden oluşmaktadır. Yaş ilerledikçe İngilizce bilgi düzeyi azalmaktadır. 10-19 yaş grubundaki nüfusun %28,5'i İngilizceyi iyi konuşurken, 20-29 yaş grubunda bu oran %32'ye çıkmaktadır. Ancak daha büyük yaş gruplarına bakıldığında veriler olumsuz bir tablo ortaya koymaktadır. İyi derecede İngilizce konuşan 40-49 yaş arası nüfusun oranı %15,5'tir. 50 yaşın üzerindekielerde ise nüfusun %80'den fazlası İngilizce bilmemektedir.

Oransal olarak çok yüksek olmasa da İngilizce işyerlerinde daha çok kullanılmaktadır. Nüfusun %17,7'si iş ortamında bazen, sıklıkla veya her zaman İngilizce kullanmaktadır. Arkadaşlar arasında İngilizce yalnızca %11,3 oranında konuşulurken, aile çevresinde bu oran %7,7'ye düşmektedir.

Bu rakamlara bakıldığında İspanyolların İngilizce yeterlilik düzeyinin Avrupa'nın gerisinde kalmaya devam ettiği görülmektedir. Bu durum, Education First tarafından derlenen ve İspanya'yı İngilizce bilgisi açısından kıtadaki 34 ülke arasında 25'inci sıraya koyan İngilizce Yeterlilik Endeksi (EPI) çalışması ile ortaya çıkmaktadır. En son sıralamada İspanya 535 puan alarak orta düzeyde İngilizce yeterliliğine sahip ülke olarak sınıflandırılmaktadır. İspanya küresel sıralamada son iki yıla kıyasla iki sıra kaybetmiştir (113 ülke arasında 35.) (Türkiye 493 puanla 66'ncı sırada ve "Düşük Yeterlilik" grubunda yer almaktadır).

İş dünyasında iyi seviyede İngilizce konuşan firmaların yöneticilerinin yüzdesinin de çok yüksek olmadığı unutulmamalıdır. Her ne kadar son birkaç yılda bu durum iyileşmekle beraber çok iyi İngilizce bilen ve konuşabilen yönetici sayısı İspanya genelinde çok azdır. Öte yandan firmaların büyüklüğüne, sektöre veya uluslararası pazarlardaki varlıklarına göre bu durum değişmektedir. Büyük uluslararası şirketlerde daha iyi seviyede İngilizce konuşulduğu gözlemlenmektedir.

Yabancı firma yetkililerinin İspanyol meslektaşlarıyla iletişim kurarken veya toplantı yaparken bir tercüman hizmetine ihtiyaç duymaları İspanya'da normal bir uygulamadır.

Diğer taraftan İspanyol iş adamları, satın alma davranışları bakımından oldukça muhafazakâr bir portre çizmekte ve profesyonel açıdan resmi ve ciddi davranış biçimlerinden hoşlanmaktadır.

Para Kullanımı

İspanya'nın resmi para birimi avrodur. Avro, 1 Ocak 2002 tarihinde İspanyol pezetasının yerini almıştır. Avro bölgesinin bir üyesi olan İspanya, avroyu tek yasal para birimi olarak benimsemiş ve bu ortak parayı kullanan diğer birçok Avrupa Birliği ülkesine katılmıştır.

2023 yılının başında İspanya Merkez Bankası, "Nakit Kullanımındaki Alışkanlıklar Üzerine Çalışma"nın yeni bir versiyonunu yayınlamıştır. Nakit, nüfusun neredeyse tamamı (%99) tarafından kullanılan evrensel ödeme yöntemidir. Her gün her beş kişiden üçü nakit kullanmaktadır. Kartlar, ankete katılanların %86'sının ödemeler için kullandığı ve %32'sinin günlük olarak kullandığı ikinci en önemli ödeme aracıdır.

Banka havaleleri (%37), mobil cihaz ödemeleri (%19) ve PayPal gibi internet ödeme platformları (%16) çok daha düşük oranda kullanılmaktadır.

İspanya'da Bizum adında bir anlık ödeme uygulaması kullanılmakta olup çoğu banka tarafından benimsenen ortak bir çözüm olarak yer almaktadır. Cep telefonu numarası, temel ödeme hesabı (IBAN) için bir proxy olarak kullanılmaktadır. Bizum işlevleri, katılımcı bankaların çevrimiçi web sitesine ve mobil uygulamalarına entegre edilmiştir. Bu araştırmaya göre, Bizum'un kullanım düzeyi banka havaleleriyle eş seviyededir ve İspanya'da ikamet eden nüfusun %36'sı tarafından kullanılmaktadır.

Ancak, ödeme yönteminin seçiminde ve kullanım sıklığında yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyinin belirleyici olduğu unutulmamalıdır. Erkekler, 45 yaş ve üzeri kişiler ve temel eğitim düzeyine sahip kişiler nakit parayı günlük olarak daha fazla kullanmaktadır. Araştırmaya göre, yaş ilerledikçe nakit kullanımı en gençlerde %43 oranından, 54 yaş üstü kişilerde %71 oranına yükselmektedir.

İspanya Merkez Bankası'nın ödeme araçlarına ilişkin olarak yayınladığı en son istatistikler 2023 yılının ilk yarısına denk gelmektedir. Bu rapora göre, nakit dışı ödeme işlemleri 2023 yılının ilk yarısında 2022 yılının aynı dönemine kıyasla %12,1 oranında artmıştır. Nakit dışı araçlarla yapılan toplam ödemelerin %66,8'ini kartlarla yapılan ödemeler oluşturmuştur. Bunu, transferler (%16,3), otomatik ödemeler (%14,5) ve elektronik para işlemleri (%1,3) takip etmektedir. Ödeme kartı sayısı 2022 yılının ilk yarısına kıyasla %2,5 oranında artarak yaklaşık 93 milyona ulaşmıştır. Bu rakam da kişi başına ortalama 2 kart anlamına gelmektedir.

Covid-19 pandemisi sırasında elektronik ödeme sistemlerinin tercih edilmesi önerileri sonrasında, İspanya'da giderek artan sayıda insan mobil ödeme gibi yeni ödeme yöntemlerini denemeye teşvik edilmektedir. UniversalPay'in The Future of Payment Methods 2021 raporuna göre, tüketicilerin %47'si, akıllı telefonlarını satıcının satış noktasına (POS)

yaklaştırarak satın alma işlemini tamamlamalarını sağlayan mobil ödeme uygulamalarını kullanmaktadır. 1000 işletme ve tüketiciyle yapılan ankete göre, her on işletmeden yedisi bu tür işlemlerin gelecekte nakitten daha yaygın hale geleceğine ve kullanımına öncelik verilmesi gerektiğine inanmaktadır.

Yeni mobil ödeme uygulamalarının yaygınlaşmasına (ve FINTECH şirketlerinin bu alt sektördeki yüksek konsantrasyonuna) rağmen, tüketicilerin çoğunluğu hizmet sağlayıcı olarak kendi bankalarını kullanmaya devam etmektedir. Raporda toplanan verilere göre, mobil ödeme kullanıcılarının %41'i bankalarının cüzdanlarını kullanmaktadır. Tüketicilerin geri kalanı ise iki teknolojik devin uygulaması arasında neredeyse eşit olarak bölünmüş durumdadır: Apple Pay (%23,8) ve Google Play (%22,9). Son olarak, ankete katılanların %6,7'si başka bir teknolojik yenilik olan Samsung Pay'i seçmiştir. Daha önce bahsedilen ve bankalar tarafından sağlananların yanı sıra, mağaza içi ve çevrimiçi ödeme için büyük fintech'ler tarafından oluşturulan çok sayıda uygulama vardır. Bizum en yaygın olanıdır.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Ülkeye girişte, Avrupa Topluluğu vatandaşları için pasaport ya da nüfus cüzdanı yeterlidir. Diğer ülke vatandaşlarından istenilen belgeler, yasal geçerlilik taşıyan bir pasaport ve İspanya Büyükelçiliği veya konsolosluklarından alınmış geçici giriş veya oturma vizeleridir.

Vize uygulamasının olmadığı ülke vatandaşları için 90 günü aşmamak ve çalışmamak kaydıyla geçici giriş hakkı mevcuttur.

İlk elden, güncel bilgilere erişmek ve olası gelişmelerden haberdar olmaya devam etmek için aşağıda internet bağlantıları yer alan İspanya'nın ülkemizdeki resmi temsilciliklerini takip etmekte yarar görülmektedir.

<https://www.exteriores.gob.es/Embajadas/ankara/es/Paginas/index.aspx>

<https://www.exteriores.gob.es/Consulados/estambul/es/Paginas/index.aspx>

Resmi Tatiller (milli gün vb) ve Mesai Saatleri

İspanya'daki çalışma takvimi ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde belirlenen resmi tatilleri içermektedir. 2024 yılında ülke çapında uygulanan sekiz adet ulusal resmi tatil aşağıda sıralanmaktadır:

- 1 Ocak: Yılbaşı (Pazartesi)
- 29 Mart: Kutsal Cuma (Cuma).
- 1 Mayıs: İşçi Bayramı (Çarşamba).
- 15 Ağustos: Meryem'in Göğe Kabulü (Perşembe).
- 12 Ekim: İspanya Ulusal Günü (Cumartesi).
- 1 Kasım: Tüm Azizler Günü (Cuma).
- 6 Aralık: İspanyol Anayasası Günü (Cuma).
- 25 Aralık: Noel (Çarşamba).

Ayrıca özerk bölgeler 4 adet resmi tatil düzenleme yetkisine sahiptir. Bu nedenle bölgeler, 6 Ocak (Üç Kral Günü), 28 Mart (Kutsal Perşembe) ve 8 Aralık (Lekesiz Doğum) arasından seçim

yapmalı veya çoğu özerk bölgenin yaptığı gibi vatandaşları için özel önem taşıyan başka bir günü tercih etmelidir. Bu günlerden 2024 yılında tatil olarak yaygın bir şekilde değerlendirilecek tek gün 6 Ocak (Üç Kral Günü) tarihidir. Son olarak, her belediye ilaveten iki adet yerel resmi tatil günü belirleyerek 2024 yılındaki toplam resmi tatil sayısını 14 yapacaktır.

İspanya'da bölgesel ve yerel tatiller de dahil olmak üzere resmi tatillerin tam listesine aşağıdaki web sitesinden ulaşılmaktadır:

(<https://www.calendarioslaborales.com/>)

Resmi makamlar hafta içi pazartesi-perşembe günleri saat 08.00 veya 09.00 ile 17.00 veya 18.00 arası çalışmaktadır. Cuma günleri ise 08.00-15.00 arası mesai uygulanmaktadır. Cuma günleri uygulanan mesai yazın her gün için uygulanmaktadır.

Söz konusu düzenlemeler hem ulusal düzeyde hem de bölgesel düzeyde geçerlidir. Ancak bölgesel düzeyde bazı farklılıklar söz konusu olabilmektedir. Mesela Madrid'de işyerlerinin pazar günleri açık olmasına izin verilebilmektedir.

Özel sektörde faaliyet gösteren tipik bir İspanyol firması çalışma saatleri genelde sabah 08:30 veya 09:00 ile akşam 17:30 veya 18:00 arasındadır. Öğle yemeği arası ise bir saattir. Bir ailenin bireyleri tarafından yönetilen geleneksel orta ve küçük ölçekli İspanyol firmalarında öğle yemeği arası genelde 2 saat olduğu için akşamları daha geç işten çıkılmaktadır. Neredeyse bütün İspanyol firmaları cuma günleri saat 08:00- 15:00 arası çalışmaktadır.

Mahalle dükkanları, küçük esnaf ve mahalle pazarları saat 14:00- 17:00 arasında öğle tatili nedeniyle kapalı tutulmaktadır. Bu tip dükkanlar saat 17:00'de tekrar açılıp saat 20:30 veya 21:00'e kadar açık kalır. Hafta sonları ise bu tip dükkanlar sadece cumartesi günleri saat 14:00'e kadar açıktır. Küçük İspanyol şehirlerinde cumartesi öğleden sonra ve pazar günü açık mağaza bulmak neredeyse imkansızdır. İspanyollar bu durumlarda sahipleri genelde Çinli olduğu için Chino (Çinli) adını verdikleri mahalle bakkallarından alışveriş yaparlar. Bu Çinli dükkanları hafta sonları dâhil olmak üzere sabahtan gece geç saatlere kadar açıktır. Öte yandan büyük mağazalarda, süpermarketlerde ve hipermarketlerde öğle tatili uygulaması yoktur ve hafta sonu dahil olmak üzere gece saat 22:00'ye kadar hizmet verilmektedir.

Yerel Saat

İspanya, Greenwich'e göre 1 saat ileridedir (GMT + 1). Yani Türkiye'den 1 saat geridedir. 2024 yılında 31 Mart 2024 tarihinde saatler bir saat ileri alınırken 27 Ekim 2024 tarihinde bir saat geri alınacaktır. Bu nedenle kış döneminde Türkiye ile İspanya arasındaki saat farkı 2 saate çıkmaktadır.

İlkbahar-yaz saatinde değişiklik:

- Her zaman mart ayının son pazar günü gerçekleşir.
- Saat bir saat ileri alınır, sabah 02.00'de saat 03.00 olarak değiştirilir.
- Yedi aylık ilkbahar-yaz döneminde İspanya UTC +2 bölgesindedir (Kanarya Adaları UTC +1 bölgesindedir).

Sonbahar-kış saatine geçiş:

- Her zaman ekim ayının son pazar günü gerçekleşir.
- Saat bir saat geri alınır, sabah 03.00'de 02.00 olarak değiştirilir.
- Beş aylık sonbahar-kış döneminde İspanya UTC +1 bölgesindedir (Kanarya Adaları UTC 0 bölgesindedir).

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Anonim Şirket (S.A.)

Anonim Şirketler ("Sociedades Anonimas" veya "S.A.") geçmişte şirket türleri arasında en yaygın tür olmuştur. Fakat git gide daha az popüler hale gelmiştir. Bunun ana sebebi limited şirketlerin daha az sermaye gerektirmesidir. Şirket için bu yasal yapıyı tercih eden şirketlerin sayısı halen çok yüksek değildir (2023 yılında %1,53 oranında). Anonim Şirketler daha çok İspanya'daki büyük şirketler için tercih edilen yapıdır. İspanya'daki kimi Türk şirketleri de bu yasal yapıda karar kılmışlardır.

İtibari sermaye mutlaka kaydedilmiş ve hisselerin nominal değerinin en az %25'i ödenmiş olmalıdır. Şirket yönetim kurulu, müdürlerin atanması ve görevden alınması da dahil olmak üzere tam yetkilidir. İcra kurulu ise bir veya birden fazla müdürden oluşmakta olup müdürlerin hissedar veya İspanya vatandaşı olması şart değildir.

S.A. kurulumu için İspanyol kimlik numarasına sahip bir temsilci atanması gerekir. Kuruluş başvurusu İspanya vatandaşı olmayan bir kişi tarafından yapılacaksa bu kişinin öncelikle Yabancı Kimlik Kartı Numarası (NIE) alması gerekmektedir.

Anonim Şirketlerin Temel Özellikleri:

- *Hissedarların sayısı:* en az bir, herhangi bir en yüksek sınır bulunmamaktadır.
- *Hissedarların sorumlulukları:* ödenmiş sermaye ile sınırlıdır.
- *Şirket unvanı:* Bu ticari sistem kayıtlarından sorumlu merkez ofisine danışılarak belirlenmesi gereken ve daha evvel kimsenin patentini almamış olduğu bir unvan olmalıdır. Bu unvanı "Sociedad Anonima" veya da kısaltması "S.A." takip etmelidir.
- *Asgari sermaye:* Bir Anonim Şirket kurmak için gereken en az sermaye 60.000 avrodur. Sermaye birikimi tamamıyla taahhüt edilmiş olmalı ve hisselerin başa baş değerinin en az %25'i ödenmiş olmalıdır. Bu parasal katkıdan (para) da oluşabilir veya şirketin kazancı/varlığı türünde ("en especie") de olabilir.
- *Sermayenin bölünmesi:* hisse olarak (Bu "acciones" olarak bilinir.) Limited şirketin mevzuatı farklı kurallar öngörmüyorsa, temelde bunların devri mümkündür.
- *Toplumsal organ:* Bu organ, hissedarlar Genel Kurulundan (sosyal meseleler üzerine tartışmak ve karar vermek için hissedarların toplanması) ve Yönetim Kurulu'ndan (şirketin günlük olarak idaresinden sorumlu yürütme organı ve üçüncü şahıslarla ilişkilerinde temsili) oluşur.
- *Vergi mükellefiyeti:* Anonim şirketler, başta Şirketler Vergisi ("Impuesto de Sociedades") ve KDV ("Impuesto sobre el Valor Añadido") olmak üzere çeşitli vergiler ödemekle yükümlüdür.

- *Mevzuat:* Anonim şirketlerin işleyişini düzenleyen temel mevzuat, Sermaye Şirketleri Kanunu'nun revize edilmiş metnini ve sonraki değişiklikleri onaylayan 2 Temmuz 2010 tarihli ve 1/2010 sayılı Kraliyet Kararnamesi'dir.

Limited Şirket (S.L.)

Limited Şirket ("Sociedades de Responsabilidad Limitada" veya "Sociedad Limitada") kendi sorumluluklarını ortaklarca oluşturulmuş sermaye ile sınırlayan ve bunu yaparken işletmenin borçlarını kendi kişisel kazançları ile karşılamaktan kaçınan, küçük ve bağımsız çalışan girişimciler tarafından geniş kapsamda kullanılan en yaygın ticari firma türüdür.

Ulusal İstatistik Enstitüsü'nün 2023 yılı Aralık ayında yayınladığı Merkezi İş Rehberi'nin en son verilerine göre, toplam limited şirket sayısı 1.058.429 adet olarak kayıtlara geçmiştir ve bu rakam, 2023 yılı başında toplam şirketler içindeki %33'lük paya tekabül etmektedir. Limited şirketler miktar bazında, toplamın %57,1'ini oluşturan serbest meslek sahiplerinin ardından ikinci konumunda yer almaktadır.

Benzer şekilde, İspanya'da kurulmuş olan Türk şirketlerinin çoğunluğu bu hukuki şekli tercih etmektedir.

Şirketin iç yönetimine ilişkin koşullar şirket sahibince belirlenebildiği için firma sahibine esneklik tanıyan bir şirket türüdür. Asgari sermaye kuruluş sırasında tamamen ödenir ve sermaye hisselerine bölünür. Genel kural olarak hisseler devredilemez (veraset ve aynı grup içindeki firmalara devir haricinde). S.A.'dan farklı olarak nakit harici katkılar için bağımsız denetçi raporu gerekmez. Yönetim kurulu en üst yönetim organıdır ve müdürleri atama-görevden alma yetkisini haizdir. İcra kurulu ise bir veya birden fazla müdürden oluşmakta olup müdürlerin hissedar veya İspanya vatandaşı olması şart değildir.

S.L. kuruluşu için yasal formaliteler S.A. kuruluşu işlemlerine benzemektedir. Ancak kuruluş masraflarını ve kuruluş için gereken dokümanları azaltmak üzere telekomünikasyon imkânlarından faydalanılarak sunulan kolaylaştırılmış kuruluş prosedürlerinin uygulanması belirli koşullarda mümkündür (belirli tutarın altında sermaye, idari kurullara ilişkin belli kriterlerin sağlanması vb. gibi).

Limited Şirketlerin Başlıca Özellikleri:

- *Ortak sayısı:* Şirketin tek bir ortaktan meydana gelmesi durumunda, tek bir mal sahipliği oluşturulur. Bunlar gerçek kişi ya da tüzel kişi olabilir. Ortak sayısında bir sınırlama bulunmamaktadır.
- *Ortakların sorumlulukları:* Birbirleriyle ortaklaşa ve münferiden, ayrıca ortaklarca oluşturulan sermaye ile kısıtlı ki böylelikle ortakların borçları kendi kişisel kazançlarından karşılama imkanı mevcut değildir.
- *Ortaklık türleri:* Çalışan ortaklar ve/veya sermaye ortakları. ("socios trabajadores y/o socios capitalistas")
- *Şirketin unvanı:* Söz konusu ticari sistem kayıtlarından sorumlu merkez ofisine danışılarak belirlenmesi gereken ve daha evvel kimsenin patentini almamış olduğu bir unvan olmalıdır. Bu

unvanı "Sociedad de Responsabilidad Limitada" veya "S.R.L." ya da "Sociedad Limitada" veya da kısaltması "S.L." takip etmelidir.

- *Asgari sermaye:* Şirketlerin kurulması ve büyütülmesine ilişkin 28 Eylül 2022 tarihli ve 18/2022 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden bu yana, 3.000 avro olan asgari mevcut sermaye 1 avroya düşürülmüştür. Bu durumda bazı ilave kurallar bulunmaktadır: Birincisi, kanuni yedek akçe ile ödenmiş sermaye toplamı 3.000 avroya ulaşınca kadar karın en az %20'sinin kanuni yedek akçeye ayrılması gerektiğidir. İkinci kural ise, tasfiye halinde şirketin malvarlığının sosyal yükümlülüklerini karşılamaya yetmemesi halinde, ortaklar 3.000 avro ile pay/ödenmiş sermaye arasındaki farktan müteselsilen sorumlu olacaklardır.

Bahse konu sermaye parasal katkıdan veya şirketin ticari faaliyeti (örneğin IT ekipmanı, makineler, düzenekler, araçlar vs.) için geçerli olan kazancı/varlığı türünde ("en especie") de olabilmektedir.

- *Sermayenin bölünmesi:* Payların ("participaciones sociales" olarak bilinir) devredilmesinde belli başlı hukuki kısıtlamalar vardır ve diğer ortaklar üçüncü şahıslar üzerinde her zaman tercih hakkına haizdir.

- *Tescil edilmiş şirket merkezi:* Standart şirketin bulunduğu yerin adresinin iş yeri olması ve konumun İspanya'da bulunması gerekmektedir. Şirket merkezinde aynı belediye bünyesinde yapılacak bir değişikliği şirket yöneticisi onaylayabilir ancak belediye değişikliği için Ortaklar Kurulu'nun desteği gereklidir.

- *Şirketin amacı/Kurumsal amaç:* Bu amaç şirketin hizmete sunduğu faaliyet ya da faaliyetleri ifade etmektedir. Çoğunlukla büyüyen faaliyetlerin olması durumunda birtakım idari masrafları önlemek amacıyla önceden planlanmış olan ve diğer olası faaliyetler ile birlikte faaliyetleri gösteren, nispeten geniş kapsamlı bir liste hazırlanır.

- *İdari ve yönetsel yapı:* İçlerinden bir tanesi yazılı kanunlardan seçilmesi gereken çok sayıda alternatif bulunmaktadır:

Tek yönetici (tek kişi), ortak yönetici/müdür (Bu yöneticiler kendi başına hareket edebilmekle beraber, bu herkesi bağlamaktadır.-"administradores solidarios"),

Ortak yönetici (Bu yöneticiler birlikte hareket etmek durumundadır, bu da temsil gücünün kısıtlandığına ve hafifletildiğine işaret etmektedir.-"administradores mancomunados") veya Yönetim Kurulu (üç ya da daha fazla yönetici).

- *Ortakların Genel Kurul Toplantısı* ("Junta General de Socios"): Karar alma anlamında en yüksek konumdaki organdır. Bu organ yılın ilk altı ayı içerisinde yöneticiler tarafından toplanır. Kurul Toplantısında şirketin yıllık hesapların onaylanmasına ve net gelirin (kar) bölüşülmesi kararına ilişkin sevk ve idare ile ilgili sunum yapılır.

- *Vergi mükellefiyeti:* Limited şirketler, başta Şirketler Vergisi ("Impuesto de Sociedades") ve KDV ("Impuesto sobre el Valor Añadido") olmak üzere çeşitli vergiler ödemekle yükümlüdür.

- **Mevzuat:** Limited Şirketlerin işleyişini düzenleyen temel mevzuat, Sermaye Şirketleri Kanunu'nun revize edilmiş metnini ve sonraki değişiklikleri onaylayan 2 Temmuz 2010 tarihli ve 1/2010 sayılı Kraliyet Kararnamesi'dir.

Bir İspanyol Limited Şirketi veya A.Ş.'nin Kurulması için Atılacak Adımlar

1) Önerilen şirket adı için uygunluk sertifikası almak ("*Certificación negativa de denominación social*"). Bu başvuru Ticaret Sicil Merkezi'ne yapılmaktadır.

2) Geçici Vergi Kimlik Numarası Başvurusu (N.I.F.-Número de Identificación Fiscal) ("*Solicitud de N.I.F. provisional*")

3) Sermaye birikiminin ödenmesi için işletmenin adına bir banka hesabı açılması.

4) Menkul kıymetin en son hamilinin vekilliklerini gösteren belge ("*Acta de manifestaciones de titularidad real*")

5) Noter önünde amme senedinin icrası yapılmalıdır. ("*Otorgamiento de escritura ante notario*") Söz konusu amme senedi, Ticaret Sicil Merkezi tarafından açık isim arama sertifikası verildikten sonraki üç ay içerisinde icra edilmelidir.

6) Ticaret Sicili'ne şirketin resmi adresinin kayıt başvurusu ("*Solicitud de inscripción en el Registro Mercantil del domicilio social*")

7- Sabit Vergi Kimlik Numarasının Alınması ("*Obtención N.I.F. definitivo*")

8- Vergi ve işçilik amaçlı formalitelerin açılması ("*Trámites censales a efectos fiscales y laborales*")

8.1) Vergi İşlemleri:

- Ticari Faaliyetler Vergisi (IAE) kaydı: Yerel bir vergidir. Faaliyete geçmeden 10 gün önce ticari faaliyetin yürütüleceği şehirdeki Vergi Ofisi'ne gidilerek ilgili evrak teslim edilir.
- Katma Değer Vergisi (IVA) kaydı: Şirket faaliyete geçmeden önce, O36 numaralı form, Yabancı Kimlik Kartı Numarası (NIE) veya İşveren Kimlik Numarası ile şirketin yerleşik olduğu şehirdeki Vergi Ofisi'ne kayıt yaptırılır.

8.2) Sosyal Güvenlik İşlemleri

- İşverenin sosyal güvenlik kaydı ve mesleki kaza sigortası kaydı: Şirket faaliyete geçmeden önce ilgili özerk yönetime ait Sosyal Sigorta Ofisi'ne başvuruda bulunulur.
- İşe başlayan personele ait bildirim: Tüm personel sosyal güvenlik sistemine dahil edilerek ilgili sosyal güvenlik ofisine bildirilmek zorundadır.

8.3) Belediye Meclisi ile İlgili İşlemler

- İşyeri Açılış Belgesi: İşyeri faaliyete geçmeden önce, ilgili form doldurularak kimlik ve vergi kartı fotokopisi, ticari faaliyet vergisi kaydı fotokopisi, tesis planları, inşaat izni, harç ödendi belgesi ile işyerinin yerleşik olduğu belediyeye ait Belediye Meclisi İmar İşleri Birimi'ne başvuruda bulunulur.

8.4) Çalışma ve sosyal güvenlik ile ilgili diğer işlemler:

- İşyeri açılış bildirimini: Yeni işyeri açılış veya işyerindeki köklü değişiklikler açılış veya tadilatı müteakip 30 gün içerisinde ticari faaliyetin yürütüleceği şehirdeki Özerk Bölgenin ilgili ofisine bildirilir. Bu bildiriye mesleki risk önleme planı da eklenmelidir.

- Çalışan kayıt defteri ve iş teftiş ziyaretleri defterlerinin alınması ve yasallaştırılması: Tüm işverenlerin, iş müfettişlerinin gerekli kayıtları yapması ve çalışan kayıt defterini düzenli ve güncel tutabilmesi için bir ziyaret defteri bulundurmaları gerekmektedir. Çalışanı olan işletmelerde, çalışanlar çalışmaya başladıklarında bu defterlerin kayıtları yapılmalıdır.

9) İspanya Sanayi, Ticaret ve Turizm Bakanlığı, Uluslararası Ticaret ve Yatırımlar Genel Müdürlüğü Yabancı Yatırım Sicili'ne müteakiben yabancı yatırım beyanı başvurusunda bulunulmalıdır. Bazı durumlarda, özellikle vergi cenneti sayılan ülkelerden veya bölgelerden yapılan yabancı yatırımlarda önceden bir beyan yapılması gereklidir.

Şirket kuruluşu aşamasındaki masrafları gösteren özet tablo:

Tanım	Ücretler
Noter Onayı	<p>a) Genel bir kural olarak, olağan rejim altında oluşturulan anonim şirketler ve limited şirketler için ücretler, sermaye stoku esas alınarak değişen oranlarda alınmaktadır. Rehberlik amacıyla, resmi oranlar ilk 6.010.12 avro için yaklaşık 90 Avro tutarındadır. 6.010.121 avro ile 601.012.10 avro arasındaki tutarlara %0,03 ile %0,45 arasında oranlar uygulanmaktadır. 6.010.121.10 avroyu aşan herhangi bir miktar için noter, yürütme tarafının serbestçe kararlaştırdığı miktarda olacaktır.</p> <p>b) Sermayesi 3.100 avroyu aşan veya tüzüğü Bakanlık tarafından onaylanan formlardan herhangi birine uyarlanmayan telematik olarak kurulan limited şirketler için Adalet Bakanlığı 150 avroluk bir ücret olacaktır.</p> <p>c) Sermayesi 3.100 avroyu geçmeyen ve tüzüğü Adalet Bakanlığı tarafından onaylanan formlardan birine uyarlanan telematik olarak oluşturulan limited şirketler için ücret 60 avro olacaktır.</p>
Şirketin yerel Ticaret Siciline kaydı	<p>a) Genel kural olarak, olağan rejim altında oluşturulan şirketler ve limited şirketler için, ilk 3.005 avro için 6,01 avro tutarında resmi oranlar vardır, ardından 6.010.121 avrodan fazla sermaye için %0,005 ve %0,10 arasında değişen bir değişken ölçek bulunmaktadır. Toplam ücret sınırlıdır ve 2.181 avroyu geçemez.</p> <p>b) Sermayesi 3.100 avroyu aşan veya tüzüğü Adalet Bakanlığı tarafından onaylanan formlardan herhangi birine uyarlanmayan telematik olarak oluşturulan limited şirketler için ücret 100 avro olacaktır.</p>

	c) Sermayesi 3.100 avroyu geçmeyen ve tüzüğü Adalet Bakanlığı tarafından onaylanan formlardan herhangi birine uyarlanan telematik olarak oluşturulan limited şirketler için ücret ise 40 avro olacaktır.
Transfer (Devretme/ Nakil) vergisi ve damga vergisi ("Impuesto sobre Transmisiones Patrimoniales y Actos Jurídicos Documentados")	Yatırım ve istihdam yaratmayı teşvik etmek için vergi, işgücü ve serbestleştirme alanlarındaki eylemler hakkında 3 Aralık 2010 tarihli ve 13/2010 sayılı Kraliyet Kararnamesine göre muaf tutulan "kurumsal işlemler" başlığı altında yer alan transfer vergisi.
Açılış / işletme ruhsatının ("Licencia de apertura" / "Licencia de funcionamiento") veya resmi sorumluluk beyannamesinin ("Declaración responsable") belediye yetkilisi tarafından işlenmesi için alınan ücret	Yalnızca bir kez ödenen ve genellikle nispeten düşük miktardaki belediye vergisidir. Faaliyetin türüne bağlı olarak, önceden idari izin alınması gerektiğinde, ilgili ücretin ilgili kamu idaresinin hazinesine (devlet/bölgesel) ödenmesi gerekecektir.
Diğer giderler	Diğer masraflar (örneğin, hukuk müşavirleri için mesleki ücretler) değişebilmektedir ve miktarının belirlenmesi zordur.

Halka açık bir limited şirketin veya herhangi bir limited şirketin olağan prosedür yoluyla kurulması genellikle 6 ila 8 hafta sürmektedir. Ancak limited şirketlerde kuruluş işlemleri elektronik ortamda da yapılabilmekte ve bu durumda yaklaşık 15 gün içerisinde tamamlanabilmektedir.

Tek Ortaklı (Tek Hissedarlı) Şirketler

Bu itibarla hem Anonim Şirketler hem de Limited Şirketler ile ilgili olan mevzuata göre, bu her iki şirket kurma şekli tek ortaklı olarak meydana getirilebilir veya da sonradan tek ortaklı şirket olabilir. ("Sociedad Anonima Unipersonal" - S.A.U. veya "Sociedad Limitada Unipersonal - S.L.U.")

Bu tür şirketler özel raporlama ve kayıt talepleri gerektiren belirli bir yönetim şekline tabidir. Örnek olarak, bir şirketin tek bir sahibi olduğu gerçeği ilgili ticaret siciline girilmelidir ve şirketin bütün yazışmalarında ve ticari belgelerinde bu tasdikli olmalıdır.

Avrupa Şirketi (S.E)

Avrupa Şirketi (S.E.) çeşitli AB ülkelerinde faaliyet gösteren firmalara tek bir şirket olarak örgütlenerek idari ve mali sistemini tek merkezden yürütme imkanı veren bir şirket türüdür. Bahse konu şirket türü, AB Mevzuatı çerçevesinde firmalara idari masraflarını azaltma fırsatı da sunar.

Firma birleşmesi, holding firması oluşturulması, bir S.E. yan kuruluşu açılması veya mevcut bir S.A.'nın tadili gibi yöntemlerle S.E. oluşturulur. Kuruluş prosedürü büyük ölçüde Anonim Şirket kuruluşu gibidir.

Yeni Girişim Limited Şirket (S.L.N.E.)

Yeni Girişim Limited Şirketi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin kurulmasını kolaylaştırmak için öngörülmüş olup, yaygın olarak kullanılan ve daha basit olan Limited Şirket yapısından örnek olarak tasarlanmıştır. Bu modelden yararlanılarak, oluşumuna yönelik idari süreçler önemli

ölçüde kolaylaştırılmış ve bu tür birimlerin yalnızca 48 saat içinde oluşturulmasına olanak sağlanmıştır. Bu verimlilik, modern teknolojilerin kullanımı ve tek bir elektronik belgenin sunulmasıyla elde edilmektedir. Noter huzuruna yalnızca bir kez çıkmayı gerektirmekte ve noter daha sonra şirket ana sözleşmesinin ilgili Ticaret Siciline elektronik imzalar kullanılarak kaydedilmesini denetlemektedir.

Sermaye Şirketleri Kanunu'nu düzenleyen 2 Temmuz 2010 tarihli ve 1/2010 sayılı Kraliyet Kararnamesi ile düzenlenen Yeni Girişim Limited Şirketi, Elektronik Tek Belge (İspanyolca DUE) aracılığıyla işlenen elektronik başvurularla şahsen veya elektronik olarak kurulabilmektedir.

Diğer bazı temel özellikler aşağıda sıralanmaktadır:

- Bir Yeni Girişim Limited Şirketinin kurumsal adı, ortaklarından birinin soyadı ve adının yanı sıra benzersiz bir alfa sayısal koddan oluşur, ancak söz konusu isimlendirme kuruluş sonrasında değiştirilebilmektedir.
- Yeni Girişim Limited Şirketi'nin kurulması için gereken minimum sermaye 3.012 Avro olup, maksimum limit 120.000 avro olarak belirlenmiştir ve yalnızca nakit katkılarla ödenebilmektedir.
- Yeni Girişim Limited Şirketinin maksimum ortak sayısı 5 ile sınırlıdır ve tüm ortaklar gerçek kişiler olmalıdır.
- Genel bir kurumsal amaç sunan Yeni Girişim Limited Şirketi, ticari faaliyetlerin yürütülmesinde esneklik sağlayarak ana sözleşmede sık sık değişiklik yapma ihtiyacını ortadan kaldırmaktadır.

Bu tür bir şirket, kuruluşun sonraki üç ay içinde şirket adını ücretsiz olarak değiştirebilme olanağı da dahil olmak üzere hızlı kuruluş, kolaylaştırılmış prosedürler ve geleneksel Limited Şirkete kıyasla daha esnek bir kurumsal amaç gibi avantajlar sunarken, aynı zamanda bazı sınırlamaları da barındırmaktadır. Örneğin, ortakların azami sayısı 5 ile sınırlandırılmış olup, bunların tamamı gerçek kişi olmak zorundadır ve sermayenin, gayri nakdi katkı hükmü olmaksızın, yalnızca nakdi katkı yoluyla ödenmesi gerekmektedir.

Profesyonel Şirket (S.P.)

Profesyonel hizmet firmalarının üç temel özelliği vardır:

- 1- Belirli bir diploma, mesleki yeterlilik belgesi, profesyonel bir derneğe üyelik gibi özel şartları sağlayan kişilerin (profesyonel üyeler) yürüttüğü hizmetlerin ticareti için kurulan şirketlerdir.
- 2- Profesyonel üyeler mutlaka şirket sermayesinde hissedar olmalıdır.
- 3- Profesyonel Hizmet Firmaları Kanunu'na uygun olarak kurulmalıdır.

S.P.'lerin isimleri içerisinde "Profesyonel" ifadesi veya "p." kısaltması yer almak zorundadır.

Kuruluş aşaması genel olarak S.A. ile benzerlik göstermekle birlikte Ticaret Sicili'ne yapılan kayda ilaveten bu firmaların Profesyonel Hizmet Firmaları Sicili'ne ve ilgili Profesyonel Derneğe kaydolmaları gerekmektedir.

Limited Şirket Girişimcisi (ERL)

İspanya'da girişimcilerin bireysel ihtiyaçlarına göre yukarıda belirtilenlere ek olarak ticari faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için oldukça fazla sayıda hukuki şekil bulunmaktadır. (Varlıklar Toppluluğu, Kooperatif şirketleri, Kolektif Şirketler, Ortaklık Şirketleri, vb.)

Bunların dışında Limited Şirket Girişimcisi ("*Emprendedor de responsabilidad Limitada*" ("*ERL*")) opsiyonu da bireysel yatırımcıların özel ilgisini çeken seçenekler arasında yer almaktadır.

Limited Şirket Girişimcisi (ERL) statüsü, ticari veya mesleki faaliyetlerine bakılmaksızın, bireysel bir girişimci tarafından bu tür borçların belirli koşullar altında esas ikametgâhını etkilemesini engelleyecek olan işlerin yürütülmesinden doğan borca ilişkin yükümlülüklerini sınırlandırmak amacıyla kullanılabilir.

Bu tür yasal şekil sadece bir ortağın (girişimcinin) varlığını kabul etmektedir. ERL kurulması için herhangi bir minimum sermaye zorunluluğu bulunmamaktadır. ERL'yi kuran gerçek kişi olduğu için Limited Şirket Girişimcilerine Kurumsal Vergisi (IS) yerine Kişisel Gelir Vergisi (IRPF) uygulanmaktadır.

Vergi Kimlik Numarası (N.I.F.) ve Yabancı Kimlik Numarası (N.I.E)

İspanyol mevzuatına göre şu anda İspanya'da ekonomik ve profesyonel çıkarı olan ya da vergi ödenmesi gereken ilgili faaliyetlere katılan herhangi bir birey veya tüzel kişiliğin bir vergi kimlik numarası (tüzel kişiler için) veya bir yabancı kimlik numarasına (bireyler için) sahip olması gereklidir.

Yabancı bir yatırımcı İspanya'ya doğrudan yatırım yaptığında veya İspanya'da ikamet eden bir işletmenin hissedarı, yöneticisi olduğunda veya İspanya'da yabancı bir işletmenin şubesini ya da daimi işletmesini açtığında N.I.F. veya N.I.E. başvurusu yapılması gereklidir.

a) N.I.E., İspanya'da ikamet eden şirketlerin hissedarları veya yöneticileri, İspanya'da bulunan şubelerinin vergi veya yasal temsilcileri veya limited şirket girişimcileri için çıkartılmalıdır:

İspanya'da N.I.E. çıkarmak için sırasıyla bu kurumlara başvurmak gereklidir: İspanya İçişleri Bakanlığı'na bağlı olan Emniyet Genel Müdürlüğü veya Göç İdareleri veya Polis Komiserlikleri

Yurtdışında N.I.E. çıkarmak için sırasıyla bu kurumlara başvurmak gereklidir: Yurtdışındaki İspanyol Konsoloslukları aracılığıyla Yabancılar ve Hudutlar Genel Komiserliği

(N.I.E. çıkarmak için talep edilen belgeler: EX15 nolu resmi form bir orijinal ve bir kopya (bu form komiserliklerden ya da internet üzerinden temin edilebilmektedir.) Aslı gibidir kaşesi vurulmuş pasaport fotokopisi. Ayrıca söz konusu başvuru bir temsilci aracılığıyla yapılırsa bazı ek belgeler istenecektir.)

b) N.I.F. İspanya'da ikamet eden şirketlerin hissedarları veya yöneticileri, İspanya'da bulunan şubelerinin sahipleri için çıkartılmalıdır.

İspanya'da N.I.F. çıkarmak için sırasıyla bu kurumlara başvurmak gereklidir: İspanyol Vergi Ajansı veya telematik başvuru

Yurtdışında N.I.F çıkarmak için sırasıyla bu kurumlara başvurmak gereklidir: Yurtdışındaki İspanyol Konsoloslukları veya telematik başvuru

Başvurunun ilk adımı için yapılması gerekenler: Firma temsilcisine bir N.I.E. alınması için 030 nolu formun doldurulması, temsilcinin nüfus dairesine kaydı, eğer mümkünse İspanyol Vergi Ajansı'na kaydı; Apostil ve yeminli tercüme ile onaylanmış şirketin ikametgahının Ticaret Sicili'ne olan kaydı, temsilcinin pasaportunun fotokopisi.

Başvurunun ikinci adımı için yapılması gerekenler (Yabancı işletmeye bir N.I.F.'in verilmesi): Yabancı işletmenin N.I.F. başvurusu için 036 nolu formu doldurması, İspanyol ulusal kimlik kartı veya N.I.E. ile şirketin yasal temsilcisinin pasaportu (036 nolu formu imzalayan yasal temsilci olmalıdır.), Ticari Sicil'den alınmış orijinal şirket kuruluş belgesi.

c) Kurulacak şirket için geçici veya sürekli verilen N.I.F.: Geçici ve sürekli olan N.I.F. İspanya'da ikamet eden şirketler için, İspanya'da ikamet eden şirketlerin hissedarı veya yöneticisi olarak yabancı veya tüzel kişiler için sadece İspanya'da doğrudan başvuru sahibi veya bir temsilci aracılığıyla başvuru yapılabilmektedir.

c.1) Geçici N.I.F. (Şirketi kurmadan önce)

- Olağan prosedür -> Devlet Vergi Ajansı (036 Nolu başvuru formu bir N.I.E.'si veya İspanyol ulusal kimlik kartı olan şirket temsilcisi tarafından imzalanmalıdır. N.I.E.'nin veya İspanyol ulusal kimlik kartının fotokopisi, Ticaret Sicil Merkezi'nden alınmış orijinal açık isim arama sertifikası; şirket kurma niyeti anlaşması.)

- Telematik başvuru prosedürü - Senedi onaylayan noter Devlet Vergi Ajansı'ndan telematik yollarla geçici bir N.I.F. verilmesini talep edecektir. Bu işlem için şirket hissedarlarının veya yöneticilerinin bir N.I.E.'si olmalı veya İspanyol kimlik numarasına sahip olması gerekmektedir.

c.2) Sabit N.I.F. (Şirketi kurduktan sonra)

- Olağan prosedür (Telematik başvuru prosedürü) -> Devlet Vergi Ajansı (036 Nolu başvuru formu bir N.I.E.'si veya İspanyol ulusal kimlik kartı olan şirket temsilcisi tarafından imzalanmalıdır. 036 Nolu formu imzalayan şirket temsilcisinin şirketteki yetkisini kanıtlayan vekâletnamenin aslı ve fotokopisi; şirket temsilcisinin N.I.E.'sinin veya İspanyol ulusal kimlik kartının fotokopisi; kayıt damgası taşıyan şirket kuruluş belgesinin aslı ve fotokopisi)

Not: Start-up ekosisteminin teşvikine ilişkin 21 Aralık 2022 tarihli ve 28/2022 sayılı Kanun (start-up kanunu olarak bilinir) Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Bu kanun, yeni kurulan şirketlerde İspanya'da ikamet etmeyecek yatırımcılar için gereklilikleri basitleştirmektedir: yabancı kimlik numarası (NIE) almak zorunlu olmayacaktır ve vergi makamlarına elektronik başvuru ve vergi kimlik numarası (NIF) almak kolaylaştırılmıştır. Bununla birlikte, gelişmekte olan bir şirket olarak kabul edilmek için gerekli şartlar çok spesifik, bu nedenle halihazırda bu yasanın ayrıntılarına ilişkin bilgiler eklemeye gerek duyulmamıştır.

Şube Açmak

Yabancı bir şirketin İspanya'da şube açması için gerekli olan prosedürler ve şube açma maliyetleri yeni bir şirket kurulmasına benzemektedir.

- İsim arama belgesi. Bir şirket için izlenen prosedürün aynısı. Ancak Sicil ve Noterlik Mesleği Genel Müdürlüğü'nün 24 Mayıs 2007 tarihli kararına göre yabancı şirketlerin İspanya'da şube açabilmeleri için Merkezi Ticaret Sicili'nden isim arama belgesi almasına gerek bulunmamaktadır.
- N.I.F.'nin alınması ve İspanyol vergi makamlarıyla ilişkiler için ana şirketin temsilcisinin atanması. Bir şirket için izlenen prosedürün aynısı. İspanya'da ikamet eden bir gerçek veya tüzel kişinin, vergi yükümlülüklerine ilişkin olarak İspanyol vergi makamları nezdinde yapılan işlemlerde ana şirketi temsil etmek üzere atanması.
- İntifa hakkı sahibinin beyanlarını içeren belge (Şirket için izlenen prosedürün aynısı)
- Bir İspanyol noter huzurunda şube açılışını kaydeden senedin icrası. Bu adım, yabancı ana şirketin yetkili organı tarafından daha önce alınmış bir şube açma kararının noter önünde resmileştirilmesinden oluşmaktadır. Senet aynı zamanda Yabancı Yatırım Siciline sonradan yapılan yabancı yatırım beyanını da içerebilmektedir.
- Ticaret Siciline tescil başvurusu (Şirket için uygulanan prosedürün aynısı)
- Diğer açılış formaliteleri: Ekonomik Faaliyetler Vergisi ve Katma Değer Vergisi amacıyla kayıt ve İspanyol sosyal güvenlik sistemine kayıt

Bir şube genelde 6 ile 8 hafta içerisinde kurulabilmektedir.

Şube ve yan kuruluş arasındaki en önemli farklar aşağıdaki tabloda açıklanmaktadır:

	Şube	Yan Kuruluş
Minimum Sermaye Birikimi	Asgari sermaye stoku. Bir şube kurmak için sermaye gerekmez. Bir şube olmasına rağmen kendi sermayesi olan bir şube olması pratik nedenlerden dolayı tavsiye edilmektedir.	A.Ş. : 60.000 Avro Limited şirket: 1 Avro
Tüzel Kişilik	Hayır. (Ayrı bir tüzel kişilik değil, esas şirketi ile aynı yasal kimlik)	Evet
Yönetme ve İdare Organı	İspanya'da ikamet eden şirket temsilcisi (Şubenin temsilcisi şirket adına her amaçla özellikle de vergi konusunda hareket etme hakkına sahiptir)	Hissedarlar toplantısı ve yönetim organı

Hissedar Yükümlülüğü	Ana şirketin sorumluluğunda sınır bulunmamaktadır.	Hissedarların sorumluluğu genellikle her birinin katkıda bulunduğu sermaye miktarı ile sınırlıdır. Ancak istisnai durumlarda üçüncü kişilerin menfaatlerini korumak için pay sahiplerinde sorumluluk aranabilmektedir. Bu istisnai durumlarda, mahkemeler "tüzel kişilik perdesinin kaldırılması" prensibini uygulamıştır. Hissedarlar hileli bir şekilde şirketin tüzel kişiliğinin arkasında barınırken hissedarların suiistimaline tepki olarak; böyle bir durumda, mahkemeler bunun arkasını inceleyebilmektedir. Şirketin varlıkları ile hissedarların her birinin varlıkları arasında bir ayırım yapılmamaktadır.
Kayıt	Şube kuruluşunun kanıtı amme senedi ile birlikte ana şirketin varlığını gösteren belgeler, yürürlükteki tüzükler, şirketin yöneticilerini ve şube açma kararını belirten belgeler Ticaret Sicili'ne tescil edilmelidir.	Amme senedi Ticaret Sicili'ne tescil edilmelidir.
Vergilendirme	<ul style="list-style-type: none"> - İkamet etmeyenlerin gelir vergisi ("Impuesto sobre la Renta de los No- Residentes") - Bir şubenin merkez ofisine sağladığı kârın çoğu Çifte Vergilendirme Anlaşması kapsamında İspanya'daki vergiden muaftır. - Yabancı bir şirketin İspanya şubesine kullandığı kredilere olan faiz, şube için vergiden düşürülememektedir. 	<ul style="list-style-type: none"> - A.Ş. Gelir Vergisi ("Impuesto sobre Sociedades") - Yan kuruluşun ana şirketine kâr payı ödemesi Çifte Vergilendirmeyi Engelleme Anlaşmalarının çoğuna göre indirimli oranlarda yapılmaktadır. Türkiye ile İspanya arasındaki anlaşmaya göre bu oran %5'tir. -Yan kuruluşun hissedarlarından alınan kredilere olan faiz, şube için vergiden düşürülebilmektedir. (Belirli koşullar altında olmakla beraber)

Temsilcilik Açmak

İspanya'da bu tür bir kuruluş, yatırımcıların çok fazla yasal formaliteye uymak zorunda kalmadan yatırım kararlarını dayandırabilecekleri her türlü bilgiyi elde etmelerini sağlamaktadır. Temsilcilik bu nedenle pazar araştırması yapmak, yatırım yapmayı planladığı sektördeki rekabet düzeyini incelemek, yatırım için finansal kestirimleri ve kar tahminlerini derlemek, hisse veya varlık satın alarak şirketlerin satın alınmasını müzakere etmek ayrıca sorumlulukları belirlemek için de ideal bir araçtır.

Temsilcilik bürolarını ayrıntılı olarak düzenleyen özel bir yönetmelik bulunmamaktadır. Faaliyetleri, İspanya ile diğer ülkeler arasında çifte vergilendirmeyi önlemek için yapılan anlaşmalarda tanımlanmıştır (işyeri ile ilgili maddeler). Bu anlaşmaların yokluğunda, İspanyol

mevzuatı uygulanıp temsilcilik ofisi bir kalıcı kuruluş olarak kabul edilecektir (vergi düzenlemelerinde görünen tanım).

Temsilcilik ofislerinin temel özellikleri:

-Yasal kişilik: Ana şirketlerinden ayrı bir tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Temsilciliğin tüm borçlarından mukim olmayan şirket sorumludur.

-Yönetim organı: Resmi bir yönetim organı yoktur, ancak ofisin temsilcisi kendisine verilen yetkilere göre hareket etmektedir.

-Açılış formaliteleri: Temsilcilik ofisi açmak için ticari formaliteye gerek bulunmamaktadır. Vergi, çalışma ve sosyal güvenlik nedenleriyle resmi bir belgenin düzenlenmesi gerekebilmektedir (veya yabancı bir noter huzurunda düzenlenmiş, apostil ile usulüne uygun olarak tasdik edilmiş bir belgenin veya herhangi bir temsilcilik ofisinin, bir fonun vb. açıldığını göstermesi gereken diğer yasal bir belge). Bir temsilciliğin açılışı Ticaret Sicilinde tescil edilmeyecektir. Temsilcilik ofislerinin resmi yönetim organları yoktur; her bir ofisin temsilcisi, temsilciliğin faaliyetlerini o temsilciye verilen yetkilere göre yürütmektedir.

-Faaliyetler: Temsilcilikler ticari işlem yapamazlar. Temsilcilik bürosunun faaliyetleri, prensip olarak sınırlıdır, esas olarak koordinasyon, işbirliği vb. içermektedir.

Şirket Feshi

Şirketlerin kapatılması, tasfiyesi ve feshine ilişkin ana düzenleme Sermaye Şirketleri Kanunu'dur. Sermaye Şirketleri Kanunu'nun revize metnini onaylayan ise 2 Temmuz 2010 tarihli ve 1/2010 Sayılı Kraliyet Kararnamesi'dir.

Öte yandan İspanya'da şirketlerin tasfiyesinin nasıl yürütülebileceğini düzenleyen temel düzenleme İflas Kanunu'dur. İspanya İflas Kanunu 22/2003, 1 Eylül 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2009 ile 2015 yılları arasında çeşitli durumlarda değiştirilmiş ve 7 Mayıs 2020 tarihinde, İspanya Resmi Gazetesi, 5 Mayıs 2020 Tarihli ve 1/2020 Sayılı Kraliyet Kararnamesi'ni onaylayan 1 Eylül 2020'de yürürlüğe giren İspanyol İflas Yasası'nın (Konsolide İflas Yasası) birleştirilmiş metniyle revize edilmiştir.

Bu kanun, gerçek ve tüzel kişiler aleyhine iflas işlemlerinin başlatılabileceği yasal çerçeveyi ve alacaklı ile borçlu arasında uzlaşma usullerini belirlemektedir. Bu hukuk kuralına ek olarak, İspanya'daki şirketlerin tasfiyesi aşağıdaki hükümlere de tabi olabilmektedir: Medeni Usul Yasası, Menkul Kıymetler Piyasası Yasası, Kredi Kuruluşları ve Yatırım Hizmetleri Firmaları Yasası, Şirketler Yasası, Sigorta ve Yenileme ile Yeniden Sigorta Hizmetleri Yasası.

İspanya'da şirket feshi süreci iflas, kayıp, başka şirketle birleşme gibi yasal nedenlerle likidasyon veya tasfiye gereksinimi oluşması halinde işletilir. İflas süreci şirket sahibi için tek çare haline gelmiş ise süreci mümkün olduğunca erken başlatmak önem taşımaktadır. İflas Kanunu kapsamında şirketler icra yoluyla veya doğrudan tasfiye hallerinde aşağıdaki süreçleri takip eder:

- Varlıkların tasfiyesi veya şirketin yeniden yapılandırılmasına imkan veren doğrudan tasfiye işlemi kapsamında kredi düzenlemesi veya konkordato süreci başlatılır.

- Firmanın tasfiye sürecinden haberleri olduktan itibaren en geç 2 ay içerisinde şirket müdürleri bir resmi tasfiye düzenlemesi başlatmakla yükümlüdür.
- Tasfiye düzenlemesi borçlu ve alacaklılar arasında varılan uzlaşmayı içerebilir. Bu kapsamda borcun yeniden yapılandırılması veya taksitlendirilmesi gerçekleştirilebilir.
- Eğer borçlu firma uzlaşmayı reddederse veya hakim sürecin başlatılmasını onaylamazsa borçlu firma tasfiye halinde firmaya dönüşür.
- Tasfiye düzenlemesi, borçlu tarafından tüm borçların ödenmesi halinde veya alacakların sıraya konması ile sona erer.
- Hakim, tasfiye sürecinde firmanın suçu olup olmadığına karar verir. Eğer iflasa gidilmesinde firmanın suçu olduğu yönünde karar çıkar ise borçlu firmaya 15 yıl süresince ticari faaliyette bulunma ve varlıklarını yönetme yasağı getirilir.

Diğer yandan firmanın/şirketin feshi gönüllü olarak da vuku bulabilir. Örneğin şirket kuruluşunda belirlenen hedeflere ulaşmış veya uzun süredir gayri faal halde olduğu için ömrünü tamamlamış kabul edilebilir. Bu gibi gönüllü şirket feshi hallerinde firmanın uygun biçimde kapatılması için aşağıdaki süreç izlenir:

- Hissedarların katılımıyla şirket feshi önerisi için olağanüstü genel kurul toplanır.
- Önerinin kabulü halinde bir veya birden fazla müdür/hissedar borçların ödenmesi işlemlerini yürütmek üzere görevlendirilir.
- Tüm borçlar ödendikten sonra geriye kalan para ortaklar arasında paylaşılır.
- Bütün tasfiye işlemleri tamamlandığında noter huzurunda şirket kapanışı belgesi düzenlenir. Bu belge nihai tasfiye bilançosunu ve tüm hissedarların payları ile kimlik bilgilerini içermelidir.
- Tasfiye sonrası hissedarlara ödenen tutarın %1'i oranında damga vergisinin tasfiye belgesi düzenlendikten sonraki 30 gün içinde ödenmesi gerekir.
- Şirketin ticaret sicilinden ve vergi kayıtlarından tasfiye belgesi düzenlenmesinden sonraki 1 ay içerisinde sildirilmesi gerekir.
- Firmanın kapanışı veya ticari faaliyetinin durdurulmasından itibaren 6 iş günü içerisinde şirketin sosyal güvenlik kurumuna kapanış bildiriminde bulunması gerekir.
- Şirket tarafından herhangi bir lisans veya izin belgesine başvurulmuş ise bu başvuruların geri çekilmesi gerekir.

Sosyal Güvenlik Uygulamaları

İspanya'da çalışanlar, işverenlerin çalışanları, serbest meslek sahipleri, üretim kooperatiflerinin üyeleri, hizmetçiler, askeri personel, memurların hepsi İspanyol Sosyal Sigorta Kurumu'na kayıtlı olup ilgili sosyal sigorta paylarını yatırmakla sorumludur. İspanya'nın sosyal güvenlik anlaşması imzaladığı ülkelerden geçici olarak İspanya'ya gelmiş ve burada görevlendirilmiş çalışanlar bu zorunluluğa tabi değildir.

İspanyol Sosyal Güvenlik Programı birçok sayıda program içermektedir:

- a. Genel sosyal güvenlik programı
- b. Genel sosyal güvenlik programında özel muameleye hak kazanan bazı durumlar vardır: sanatçılar, demiryolu işçileri, satış temsilcileri, tarım işçileri, vb.
- c. Özel sosyal güvenlik programları: Denizciler, serbest meslek sahipleri, memurlar, askeri personel, maden işçileri ve öğrenciler

Genel kural olarak işverenler ve çalışanları yukarıda ilk olarak belirttiğimiz genel sosyal güvenlik programına tabi olacaktır. Çalışanların veya işverenlerin genel sosyal güvenlik sistemine tabi olduğu durumlarda, sosyal güvenlik ödemelerinin bir kısmı işveren tarafından bir kısmı da çalışan payından ödenmektedir.

Personele ait sosyal güvenlik paylarını belirlemek amacıyla bir dizi profesyonel ve mesleki kategori sınıfları yaratılmıştır. Her kategorinin, genellikle yıllık bazda gözden geçirilen bir maksimum ve minimum katkı tabanı bulunmaktadır. (Örnek: mühendisler ve üniversite mezunları: Minimum ödenek aylık: 1.759,50 avro ve Maksimum ödenek aylık: 4.720,50 avro). Toplam tazminatı maksimumu aşan veya maksimuma ulaşamayan işçiler, katkı paylarını kendi kategorileri için katkı tabanına uygun hale getirmelidir.

2024 yılı Genel Sosyal Güvenlik Programı kapsamındaki işveren ve çalışanlar için geçerli olan katkı oranları aşağıda yer almaktadır:

	İşveren Payı (%)	Çalışan Payı (%)	Toplam (%)
Genel sigorta pay oranı	24,18	4,82	29,00
İşsizlik:			
- Genel kural: Belirli süresi olmayan iş kontratları, staj kontratları; engelli çalışanların kontratları (%33'ten az olmayan bir engelliliği kabul edilenler)	5,50	1,55	7,05
-Belirli süreli iş kontratları	6,70	1,60	8,30
Profesyonel Eğitim Payı	0,60	0,10	0,70
Maaş garantisi fonu payı	0,20	-	0,20
Toplam genel kural	30,48	6,47	36,95
Belirli süreli iş kontratlarının toplamı	31,68	6,52	38,20

İşverenin sosyal sigorta katkı payı oranı firmanın faaliyetlerine bağlı olacak olsa dahi genel kural olarak firmanın faaliyetlerine göre belli olacak Devlet Bütçe Kanunu'nda öngörülen iş kazaları ve hastalık olasılıkları ile ilgili ek yüzdeler belirli meslekler veya durumlar söz konusu olduğunda eklenebilmektedir. Bu oranlar değişken olup, ofislerde çalışanlar için %1,5'ten, madencilik veya diğer maden çıkarma endüstrilerinde çalışanlar için %7'den fazla olabilmektedir).

İşverenler, çalışanların katkı payını maaş bordrolarından düşüp işverenin katkı payına ek olarak bu miktarı da Sosyal Güvenlik Kurumu'na ödemekle yükümlüdür. Ayrıca işverenler, belirli aralıklarla maaş konusundaki yeni artışlar ile ilgili konuları ve tüm maaş tutarını Sosyal Sigorta Kurumu'na bildirmelidir.

İspanya'nın halihazırda 24 ülke ile ikili Sosyal Güvenlik Anlaşması olmakla birlikte Türkiye bu ülkeler arasında yer almamaktadır.

Asgari Ücret

Mevcut asgari ücret, 2023 yılı için meslekler arası asgari ücreti belirleyen 14 Şubat 2023 tarihli ve 99/2023 sayılı Kraliyet Kararnamesi ile belirlenmiştir. Toplam 14 aylık ödeme için aylık miktar 1.080 avrodur (normalde Haziran ve Aralık aylarında iki adet ikramiye ödemesi yapılmaktadır). İspanya'da maaş hesaplamaları yıllık olarak yapılmaktadır. Bu nedenle, bir çalışanın asgari brüt yıllık maaşı 15.120 avrodur.

2024 yılı için yeni düzenleme: 2024 yılı için meslekler arası asgari maaşı belirleyen 6 Şubat 2024 tarihli ve 145/2024 sayılı Kraliyet Kararnamesi. $1.134 \times 14 = 15.876$ avro/yıl

Tüzel kişi/şirket, bu tutarın bir yüzdesini Vergi Dairesi'ne (Çalışanların Gelir vergisi ödemesinin bir kısmını) ve Sosyal Güvenlik Kurumu'na (Önceki tabloda Çalışan Payı yüzde olarak belirtilmektedir) ödemek üzere tutmaktadır.

Bu nedenle çalışanın bir şirkete olan maliyetini bilmek için, firmanın Sosyal Güvenlik katkısına (bir önceki tabloda işveren payı ile iş kazalarına ve meslek hastalıklarına firmanın katkı yüzdesini (faaliyet sektörüne bağlı olarak) de) eklemek gerekmektedir.

Sigorta

Sigorta sektörü, İspanyol ekonomisinde önemli bir rol oynamaktadır ve hem bireylere hem de işletmelere temel finansal koruma sağlamaktadır. Öngörülemeyen risklere karşı koruma sağlamanın yanında yatırım ve risk yönetimi stratejilerini kolaylaştırarak ekonomik istikrarı da desteklemektedir. Sigorta sektörü, GSYİH'ye ve istihdama önemli katkılarıyla İspanya'nın mali yapısının temel taşı konumunda bulunmaktadır.

Sigorta Birliği olan UNESPA, %96 civarında önemli bir pazar payına sahip olan yaklaşık 200 adet sigorta ve reasürans şirketini kapsamaktadır. 2023 yılında sektör kayda değer bir büyüme kaydetmiştir. Prim geliri bir önceki yıla kıyasla %18'lik önemli bir artışla 76,46 milyar avro'ya yükselmiştir. Bu toplamın 43,01 milyar avro'luk kısmı hayat sigortası haricindeki sigortalardan oluşmuştur ve otomobil, sağlık, çoklu risk gibi çeşitli alanların yanı sıra kaza ve kredi sigortası gibi diğer özel segmentleri kapsamıştır. Bu arada hayat sigortası, yıllık %36,34'lük kayda değer bir artışla 33,45 milyar avro tutarında bir rakam kaydetmiştir.

Hayat sigortası haricindeki diğer sigorta segmentlerinde tüm ana kategoriler güçlü bir performans sergilemiştir. "Diğer hayat dışı" altında sınıflandırılan kurumsal poliçeler, önceki yıla kıyasla %7,31'lik kayda değer bir artışa işaret ederek toplam 10,51 milyar avro'ya ulaşmıştır. Çoklu risk sigortası da önemli bir artış kaydetmiştir ve primler %6,76 oranında artışla 9,16 milyar avro'ya ulaşmıştır. Benzer şekilde, sektörün temel taşı olan araç sigortası da yıllık %6,63 oranında artışla 12,11 milyar avro prim elde etmiştir. Sağlık sigortası da benzer şekilde %6,59'lük artışla 11,24 milyar avro katkıda bulunmuştur.

Pazar liderliği açısından, CaixaBank'ın bir yan kuruluşu olan VidaCaixa, %14,88'lik önemli bir pazar payıyla 11,37 milyar avro seviyesine ulaşarak en iyi performans gösteren şirket olmuştur. Yakın rakipler arasında 8,47 milyar avro (%16,18 pazar payı) ile Mapfre, 7,16 milyar avro

(%9,36 pazar payı) ile Grupo Mutua Madrileña, 4,01 milyar avro (%5,25 pazar payı) ile Zurich ve 3,57 milyar avro (%4,69 pazar payı) ile Grupo AXA yer almaktadır.

İlk 10'da yer alan dikkate değer isimler arasında GCO, Santa Lucía, Allianz, Santander Seguros ve Generali bulunmaktadır. Bu şirketlerin her biri sektörün genel performansına önemli ölçüde katkı sağlamakta ve İspanyol ekonomisindeki önemli rolünü güçlendirmektedir.

Bankacılık Mevzuatı

Ana kredi kurumları, yani bankalar, tasarruf bankaları ve kredi kooperatifleri, işlerinin hacmi ve ekonominin tüm kesimlerindeki varlıkları nedeniyle İspanya'daki finans sektöründe özellikle önemli bir rol oynamaktadır.

26 Mart 2023 tarihi itibarıyla İspanya Merkezi Bankası'na resmi olarak kayıtlı 47 bankanın yanı sıra 2 tasarruf bankası, 61 kredi kooperatifi, İspanya'daki yabancı kredi kuruluşlarının 28 temsilciliği, İspanyol olmayan AB kredi kuruluşlarının 74 şubesi ve AB dışı kredi kuruluşlarının 4 şubesi bulunmaktadır. Buna ilaveten, İspanya Merkez Bankası kayıtları, İspanya'da fiziksel varlığı olmayan yaklaşık 700 kuruluşun varlığını göstermektedir ancak bunlar aynı zamanda bölge içinde de hizmet vermektedir.

İspanyol bankacılık sektörünün en dikkate değer özelliklerinden biri üç büyük bankacılık grubu etrafında yoğunlaşmasıdır: Santander, BBVA ve Caixa. Son verilere göre bu gruplar halihazırda mevduatta yaklaşık %55, kredide %65 ve yatırım fonlarında %54'lük pazar payına sahip durumdadır.

Kamu kesiminin bankacılık sistemi içindeki ağırlığı çok azdır. Bu alandaki ana aktör, Resmi Kredi Enstitüsü'dür (ICO). ICO, Ekonomi ve İş Destek Sekreterliği aracılığıyla Ekonomik, Ticaret ve Girişimcilik Bakanlığı'na bağlı bir kredi kuruluşudur. Devletin finans kurumu olarak hareket eder ve ciddi ekonomik krizlerden veya doğal afetlerden etkilenenlere Hükümetin açık talimatları uyarınca finansman sağlar. Ayrıca resmi ihracat ve kalkınma finansman araçlarını yönetir.

İspanya'daki özel bankaların tabi olduğu temel düzenlemeler şunlardır:

- 26 Haziran 2014 tarihli ve 10/2014 sayılı, kredi kuruluşlarının düzenlenmesi, denetimi ve ödeme gücü hakkında Kanun.
- Kredi kuruluşlarının düzenlenmesi, denetimi ve ödeme gücü hakkında 26 Haziran 2014 tarihli ve 10/2014 sayılı Kanun'un uygulanmasına ilişkin 13 Şubat 2015 tarihli ve 84/2015 sayılı Kraliyet Kararnamesi.
- kredi kurumları ve yatırım firmaları için gereklilikler hakkında 648/2012 sayılı Yönetmeliği tadil eden Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 575/2013 sayılı Yönetmeliği,

İspanya Merkez Bankası'nın web sitesinde, finansal kuruluşlara (özel bankalara ek olarak, tasarruf bankaları, kredi kooperatifleri, vb. gibi diğer kuruluşlar) uygulanan düzenlemeler (AB, ulusal ve bölgesel) ayrıca diğer yönergeler veya genelgeler gibi ilgi çekici bilgiler hakkında bir bölüm bulunmaktadır. Bu düzenlemelerin bir kısmı İngilizce'ye çevrilmiştir:

[\(https://www.bde.es/bde/en/secciones/normativas/\)](https://www.bde.es/bde/en/secciones/normativas/)

Vizeler

Seyahat Vizesi

Umuma Mahsus Pasaport hamilleri vizeye tabidir. Diplomatik, Hizmet ve Hususi Pasaport hamilleri ise 180 gün içinde 90 günü aşmamak kaydıyla, İspanya'ya yapacakları seyahatlerinde vizeden muafır.

Çalışma ve Oturma İzinleri

İspanya göç mevzuatında Avrupa Topluluğu rejimine tabi olan yabancılar ile genel göçmenlik kurallarına tabi olan yabancılar arasında ayırım bulunmaktadır.

AB üyesi devletlerin vatandaşları

AB üyesi diğer devletlerden, Avrupa Ekonomik Bölgesinden veya İsviçre'den gelen ve Avrupa Topluluğu rejimine tabi olan vatandaşlar için çalışanlar ya da serbest meslek sahipleri için çalışma izni gerekmemektedir. Bu kişiler, İspanya vatandaşları ile aynı işçilik haklarına sahiptir. Bu gruba giren yabancılar ve onların bazı aile üyeleri İspanya'da ikamet kartı olmadan ikamet edebilmektedir. Gereken tek şey geçerli bir kimlik kartı ya da pasaporttur. Topluluk sisteminde yer alan diğer yabancı vatandaşların ikamet kartı edinmesi gerekir.

AB üyesi olmayan devletlerin vatandaşları

Avrupa Topluluğu rejimine tabi olmayan yabancıların İspanya'da yaşama ve çalışma izni ve özel bir çalışma vizesi alması gerekmektedir. AB vatandaşları dışında personel almak isteyen işverenler de İspanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı'ndan izin almak zorundadır. Ancak, çalışma izninin olmaması istihdam sözleşmesindeki yabancı işçi haklarını geçersiz kılmayacağı gibi yabancı işçinin hak ettiği imtiyazları edinmesini de önlemez. Çalışma izinlerinin işin türüne ve süresine göre değişen çeşitli tipleri vardır. Beş yıl boyunca sürekli olarak İspanya'da yasal yollardan ikamet etmekte olan yabancılar, maaşlı işçi veya serbest meslek sahibi çalışma ve oturma izinlerini yeniledikten sonra daimi oturma izni alır. Bu izin alındıktan sonra da her beş yılda bir yenilenmek üzere daimi kimlik kartı için başvurmak zorunludur.

Çalışma izni ve maaşlı işçi çalıştırma izni hakkında ayrıntılı bilgiye aşağıdaki adresten ulaşılabilir:

<https://www.investinspain.org/en/doing-business/foreign-residents>

Kaynak: T.C. Madrid Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği